

UČITEĽSKÉ NOVINY

23/2013, 20. jún 2013

Dvojtyždenník o školstve a vzdelávaní

Rozširované bezplatne, Ročník LX

Duálne vzdelávanie v triálnom

Pri duálnom vzdelávaní sa otvára viacero otázok, ktoré si žiadajú organizačné zmeny, a tie vyvolávajú pravdepodobne diskusie

o potrebe nových legislatívnych opatrení. Nie tak dávno počas letných prázdnin pracovali riaditelia a pedagógovia stredných škôl na inovácii (či ako to nazvať) školských vzdelávacích programov v rámci štátnej sústavy. Praktická užitočnosť výučby konkrétnych odborov pre trh práce vtedy však ostávala mimo centrálnej koncepcnej línie. Po novelizácii zákona o odbornom vzdelávaní a príprave sa ministerstvo školstva premyslenejšie obracia na zamestnávateľov, investorov, živnostníkov, aby spoločne hľadali spôsoby, ako prispieť k zvýšeniu praktickej prípravy žiakov odborných škôl a sprievodne k vyššej zamestnanosti ich absolventov. Skutky súčasného ministra rezortu sú aktívnejšie aj tým, že koná v súčinnosti s ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny a s ďalšími rezortmi vlády, ktoré ani nie tak dávno významne garantovali všestrannú pomoc odborným školám vo svojej pôsobnosti.

Dnešnú situáciu na pozadí rôznorodých transformačných či pokusných krokov v našom stredoškolskom vzdelávaní v posledných dvoch desaťročiach by sme mohli nazvať „triálnou“. Metaforické pomenovanie obsahuje totiž viacero aktívnych elementov, ktoré do odborného vzdelávania vniesli teoretici a ukotvili ich vedúci pracovníci nejednej školy. V tomto priestore zákonite pôsobia skupiny presadzujúce čo najširší záber teoretického vzdelávania, vlastný výklad obsahu a foriem výučby budú praktizovať vzdelávacie inštitúcie, zamestnávateľia budú predkladať nároky na absolventov priam „šitých na mieru“ ich výrobných programov či každodenných praktických činností.

Každý z priamo zúčastnených na výsledkoch odborného vzdelávania má svoju predstavu o jeho zmysle a smerovaní a vie ju – či už „z vyššieho princípu“, alebo z celkom praktických dôvodov – konkretizovať ako nevyhnutnú. Verme, že postupnými krokmi dospejú aspoň k čiastočnej zhode, ktorá bude vychádzať zo základných spoločenských potrieb. Teda k napĺňaniu každodenných predstáv občanov aj o ich blahobytnejšom a spokojnejšom živote. Prirodzene, nebude to jednoduché. Ba mám obavy, že práve „široká občianska účasť“ (do ktorej zahrňam aj rôznorodé politické spektrum) bude žiadať ono biblicky pragmatické: aby vlk ostal sýty a ovca celá. Presadzovanie takého rozporu s predstieraním dobrých úmyslov a užitočných riešení sa totiž od najmocnejších hospodárskych „správcov sveta“ čarovne rýchlo prenáša na radových konzumentov. Neoddeliteľne medzi nich patria rodičia svojich školopovinných detí. Mnohí majú priam maximalistické predstavy najprv o tom, na akej strednej škole by mali študovať, a až kdesi na okraji o tom, čomu užitočnému sa vyučiť. Viem, pridávať k duálnemu vzdelávaniu bárs „štvrtálne“ je absurdné. Preto sa treba spoliehať skôr na to, čomu sa hovorievalo „sedliacky rozum“.

Dušan MIKOLAJ

Celoštátna diskusia k Správe o stave školstva na Slovensku finišuje.

Foto Ján SÚKUP

Aká bude naša škola?

S blížiacim sa koncom školského roka finišuje aj celoštátna diskusia k predloženej Správe o stave školstva na Slovensku. Názory si ľudia vymieňajú v pedagogických kolektívoch, rozprava beží medzi odborníkmi, analytikmi, diskutujú študenti, riadici sféra, profesijné združenia a spolky i rôzne občianske iniciatívy.

V aule Univerzity Komenského v Bratislave sa 4. júna zišlo viac ako 300 účastníkov z celého Slovenska na stretnutí s ministrom školstva Dušanom Čaplovičom. Diskusiu zorganizovala iniciatíva Učiteľ 2020 a s ministrom sedeli a diskutovali predseda Asociácie riaditeľov štátnych gymnázií SR Pavel Sadloň, inovátorka v oblasti vzdelávania Beáta Brestenská, človek z biznisu, ktorý sa rozhodol naplno venovať zlepšeniu školstva, Stanislav Boledovič, bratislavský učiteľ Tomáš Varga a hlavný ekonóm ministerstva financií a riaditeľ Inštitútu finančnej politiky Martin Filko.

Kľúčovými témami diskusie boli organizátormi definované oblasti:

1. Učiteľ a jeho rola. Čo potrebujeme urobiť, aby naše deti mali kvalitných učiteľov?

Kľúčom k lepšiemu vzdelaniu pre naše deti je kvalitný učiteľ. Podľa viacerých zistení je to najdôležitejší faktor kvality vzdelania v školách. Na Slovensku však záujem o povolanie učiteľa klesol na alarmujúci stav. Dnes by len 1 percento študentov gymnázií volilo učiteľské miesto. Ak chceme pre naše deti kvalitných učiteľov, musíme to zmeniť a nadchnúť šikovných gymnazistov pre dráhu učiteľa. Ako to urobiť, keď študenti vedia, že po štúdiu iných vysokých škôl budú v živote zarábať okolo 1 500 eur, zatiaľ čo po štúdiu učiteľstva len polovicu z toho?

2. Dokážeme nájsť financie na platy kvalitných učiteľov a riaditeľov?

Do vzdelávania detí investujeme najmenej zo všetkých krajín OECD. Sloven-

sko na túto oblasť vynakladá len 4,7% HDP. Existuje dosť krajín, ktoré dávajú do vzdelávania dvojnásobok, prípadne ešte viac zdrojov. Peniaze na školstvo vraj nie sú. Je to mýtus alebo fakt? Peniaze sú. Dávame ich však na iné priority. Musíme si povedať, do akej miery je našou prioritou práve vzdelávanie. Dnes finančné ohodnotenie učiteľov predstavuje len 45% platu iných vysokoškolsky vzdelaných ľudí. To je najmenej zo všetkých krajín OECD, kde sa práca učiteľov oceňuje priemerne na úrovni 85% platu iných vysokoškolských profesií. Aké sú reálne možnosti? Aký nárast chceme dosiahnuť? Vieme sa zaviazat konkrétne zvyšovať financie v tejto oblasti každý rok?

(pokračovanie na strane 3)

Nové multimediálne vzdelávacie CD environmentálnej výchovy

(II. časť)

Z aktivity národného projektu Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov vychádza ďalšie multimediálne vzdelávacie CD, tentoraz k problematike environmentálnej výchovy pre učiteľov stredných odborných škôl.

Štátny inštitút odborného vzdelávania pripravil pre učiteľov stredných odborných škôl (SOŠ) na multimediálnom CD nosiči viacero zaujímavých doplnkových vzdelávacích materiálov s fotodokumentáciou. Vzdelávacie materiály sú zakomponované do reálnych učební v grafickom zobrazení 3D. Sú určené učiteľom SOŠ, ktorí vyučujú v rámci svojich predmetov problematiku životného prostredia. O štruktúre a obsahu CD vás budeme

postupne informovať na titulných stranách periodika Učiteľské noviny. V tejto časti máme pre vás v poradí už druhú upútavku na časť obsahu CD, ktorá je v jeho štruktúre zobrazená pod názvom **Učebňa environmentálnej výchovy**.

Vzťah človeka k prírode sa v priebehu existencie ľudstva menil a vyvíjal, od niekdajšieho tesného spojenia s prírodou a jej zdrojmi k súčasnému odcudzeneiu sa sebe, iným, prírode. Žijeme v čase silného tlaku na ľudskú psychiku, v čase materializmu, konzumného spôsobu života, veľkých nádejí a veľkých sklamaní. Netreba však podliehať skepticizmu. Človek síce môže planétu zničiť, ale súčasne má schopnosti a prostriedky na jej ochranu. Zmena súčasného stavu hodnôt sa môže najintenzívnejšie uskutočňovať práve

vo výchove. Cestou je vzdelávať verejnosť, najmä mládež, v environmentálnom duchu. viesť k pozitívnemu vzťahu k prírode, vyvolať pocit zodpovednosti a spolupatričnosti a netradičnou formou sa prihovoriť práve tým, ktorých mladá myseľ je tak ľahko formovateľná. Výchovou zameranou na prírodu môže mladý človek pochopiť, že prírodná skutočnosť obsahuje prírodné hodnoty a je schopná vytvárať hodnoty ešte vyššie.

Cieľom multimediálneho CD environmentálnej výchovy je informovať študentov o stave a vývoji životného prostredia vo svete a na Slovensku, vytvoriť pozitívne postoje k životnému prostrediu, viesť k úcte k životu a podnietiť do ochrany prírody. CD bolo pripravené ako výchovno-vzdelávacia pomôcka pre učiteľov stred-

(pokračovanie na strane 2)

Európska únia

Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ. Kód ITMS: 26110130085

Aká by mala byť škola 21. storočia

Strany 4 – 6

Slovenská a singapurská matematika sa líšia

Strany 7 a 8

Škola ako centrum vzdelávania, kultúry a športu

Rozhovor s PhDr. Ladislavom Žileckým, riaditeľom Základnej školy s materskou školou v Jakubánoch

Strany 9 a 10

Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2013/2014

Strany 19 – 24

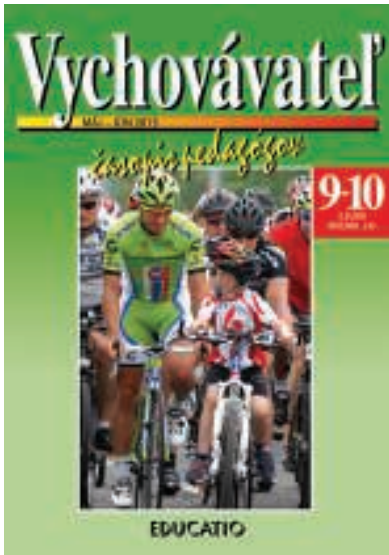
Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu

(dokončenie)

Strany 25 – 32

O ČOM PÍŠU

V júnovom dvojčíse Vychovávateľa nájdete

- Rómovia a interkultúrne vzdelávanie
- Mobbing – rozmáhajúce sa neštandardné správanie
- Šikanovanie v školskom prostredí
- Otázniky okolo novodobého fenoménu
- Užitočnosť tzv. pasívneho športu
- Nové prístupy k hodnoteniu
- Program inkluzívnej výchovy v školskom klube detí (do)

V júrovej Rodine a škole sa dočítate

- Jar vzdelávania v Anglicku
- Vychovávať ku konkurencieschopnosti podľa ministra školstva
- Deti potrebujú lásku a porozumenie (rozhovor s tohtoročným Zlatým Amosom Mgr. Jozefom Krišákom)
- Ako bojovať s chudobou
- 9 dôvodov, prečo sú ľudia na Slovensku nezamestnaní z pohľadu ich vzdelania
- Tour de France vzdeláva
- Po stopách predkov
- Násilie má korene v antike
- Zdravé obedy školákom nechutia, môže za to aj zlá desiatka
- Nezabúdajte na dobíjanie batérií
- Poznáte diplomatické hodnoty?
- Okienko Dušana Jedináka, tentoraz o francúzskom lekárovi Alexisovi Carrelvi
- Nebezpečné dovolenkové destinácie

HODNOTENIE

Najskôr vysvedčenie, potom prázdniny

V nasledujúcich dňoch pedagogické rady zhodnotia prospech a správanie žiakov za druhý polrok školského roka 2012/2013. Tzv. klasifikačné porady sa začínajú 21. júna. Škola môže hodnotiť žiaka klasifikáciou, slovným hodnotením alebo kombináciou oboch spôsobov, pričom o konkrétnej forme rozhodne riaditeľ školy po prerokovaní návrhu v pedagogickej rade. Školské vyučovanie sa skončí 28. júna. Letné prázdniny sa školákom oficiálne začnú 1. júla a potrvajú do 30. augusta. Vyučovanie v školskom roku 2013/2014 sa začne 2. septembra 2013. (mi)

Inovované štátne vzdelávacie programy

VEREJNÁ DISKUSIA

Štátny pedagogický ústav zverejnil návrh nového Štátneho vzdelávacieho programu pre materskú školu a inovovaných štátnych vzdelávacích programov pre prvý a druhý stupeň základnej školy. Návrhy budú definitívne schválené až po verejnej diskusii, ktorá potrvá do jesene. Na novom Štátnom vzdelávacom programe pre materské školy a inovácii štátnych vzdelávacích programov pre prvý a druhý stupeň základných škôl pracovali tímy odborníkov a predmetové komisie Štátneho pedagogického ústavu (ŠPÚ) od roku 2012. Podľa riaditeľa ŠPÚ Viliama Kratochvíla „základným cieľom bolo vytvoriť nový Štátny vzdelávací program pre materské školy a zjednotiť a zjednodušiť štruktúru vzdelávacích štandardov pre prvý a druhý stupeň základných škôl“. Viliam Kratochvíl zároveň zdôraznil: „Odborníci, aj na základe podnetov učiteľskej verejnosti, prehodnotili obsahové vymedzenie učiva a vý-

kon, ktorý majú žiaci dosiahnuť v rámci jednotlivých predmetov.“ Ďalšou podstatnou zmenou je opätovné rozloženie učiva do ročníkov. Rozdelenie učiva do celého stupňa základnej školy väčšina učiteľskej verejnosti nehodnotila pozitívne. Z tohto dôvodu sa ŠPÚ opätovne vrátil k ročníkovému vymedzeniu učiva. Pri výkonových štandardoch odborníci stanovili obdobie, za ktoré by mal žiak konkrétny výkon dosiahnuť. Návrat k ročníkom sa týka aj rámcových učebných plánov. Na prvom stupni ZŠ sa zvýšil počet hodín na materinský jazyk, ktorého ovládanie je základným predpokladom úspešného učenia sa žiaka v každom predmete. Školy si môžu zvoliť prvý cudzí jazyk zo šiestich jazykov. Druhý cudzí jazyk sa stáva voľiteľným. Relatívne nové zastúpenie má na prvom stupni prvouka, na ktorú nadväzuje prírodoveda a vlastiveda. Pri zvyšovaní počtu hodín pre jednotlivé predmety odborní-

ci museli okrem požiadaviek učiteľskej verejnosti rešpektovať aj Programové vyhlásenie vlády SR. Z tohto dôvodu sa zvýšil počet hodín matematiky, informatiky, prírodovedných predmetov a pracovného vyučovania spolu s výtvarnou a hudobnou výchovou. Minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Dušan Čaplovič oceňuje snahu ŠPÚ o vytvorenie priestoru na otvorenú diskusiu k inovovaným štátnym vzdelávacím programom. „Táto diskusia musí byť sprevádzaná vecnými návrhmi a pripomienkami, pretože kvalita tohto dokumentu sa bude priamo dotýkať práce učiteľov a vedomostí žiakov,“ uviedol minister Dušan Čaplovič. ŠPÚ predkladá na verejnú diskusiu návrh Štátneho vzdelávacieho programu pre materskú školu, Štátneho vzdelávacieho programu pre prvý stupeň základnej školy a Štátneho vzdelávacieho programu pre druhý stupeň základnej školy. Návrhy sú sprístupnené na webovom sídle ŠPÚ. **Pripomienky a návrhy je možné zaslať do 31. októbra 2013 na adresu svp@statpedu.sk.** So školskými asociáciami sa pritom priebežne rokuje o finálnej verzii dokumentu, ktorý by mal platiť najskôr od 1. septembra 2014.

Michal KALIŇÁK,
hovorca ministra

Medzinárodný deň detí v novom šate

TVORIVÉ DIELNE

Medzinárodný deň detí je sviatkom detí na celom svete. V tomto roku sa tento deň v ZŠ s MŠ v Košeci „obliekol do nových šiat“. Dôležité miesto v ňom zohrávala zručnosť, šikovnosť a tvorivosť našich žiakov. Učebnice, zošity, perá a pravítka vymenili za rôzne materiály a namiesto písania, čítania a počítania sa všetci zapojili do výroby rozličných výrobkov z papiera, hliny, drôtu či plastu. Každá trieda pracovala pod vedením svojich vedúcich, ktorí ich zasnútili do tajov nových techník. Škola sa na jeden deň zmenila vďaka ochot-

ka Kalusová zo Základnej umeleckej školy v Košeci ukázala a naučila deti maľovať na tvár rôzne ornamenty a deti si túto techniku rýchlo osvojili. Žiaci 6. A pod odborným vedením pani Ľubice Vladárovej skúmali a perfektne zvládli pletenie z papiera a výrobu srdiečok. Bolo vidieť, že ich práca naozaj „chytila za srdce“. Pani Margita Chylíková zavítala do 6. B, aby žiakom ukázala techniku opletania z drôtu. Žiaci celej triedy sa „statočne pasovali“ s týmto materiálom a aj napriek

naozaj tímovú prácu. A že sú ôsmaci dobrý tím, dokázali krásnymi obrazmi. Siedmaci tiež zvládli svoju ťažkú úlohu na výbornú. Vyrobiť nápis a vlajku našej obce z plastových uzáverov nebolo také jednoduché, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať. Bolo treba najskôr triediť, potom ukladať a lepiť... Ale výsledok stál za to! Tretiaci si skúsili techniku zdobenja skla. Servítková technika zamestnala naozaj všetkých a usmieť tváre svedčilo o tom, že sú na svoje výrobky patrične pyšní. Najstarší a najmladší žiaci dostali najťažšiu úlohu – „vyniesť umenie do ulíc našej obce“ a zanechať jeho stopy na chodníkoch v parku a na zastávke pred školou. Pôvodný plán však prekazilo nepriaznivé počasie. Museli teda svoje nápady zmesť na veľký papier – plagát. Ale aj to stálo za to! Ich spoločné práce sú vystavené v priestoroch školy. A ešte jedna netradičná vec – všimli ste si, že deti a ich učitelia majú na sebe rovnaké tričká? Áno – k balíčku, ktorý všetci žiaci dostali k svojmu sviatku, pribalila rada rodičov tentoraz i farebné tričká s logom a mottom našej školy. Ďakujeme! Verím, že aj keď sa nie všetkým podarilo „trafiť sa do tej správnej farby“, tričkami budú reprezentovať našu školu a žiaci ich budú s hrdosťou nosiť! A čo napísať na záver? Najvýstižnejšie bude veľké poďakovanie všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom prispeli k úspešnému priebehu tohto netradičného Medzinárodného dňa detí!

Mgr. Miroslava POLIAKOVÁ,
zástupkyňa riaditeľky školy

ným ľuďom, ktorí prišli odovzdať svoje skúsenosti našej mladšej generácii, na veľkú „umeleckú tovareň“. Pani Soňa Zelisková z Dubnice nad Váhom predviedla prácu na hrnčiarskom kruhu a zasnútila žiakov štvrtého a piateho ročníka do techniky práce s hlinou. Ku dňu detí dnes neodmysliteľne patrí aj umenie maľby na tvár. Pani učiteľka Ivan-

zložitosti techniky si pomerne rýchlo osvojili výrobu šperkov. Naším ôsmakom sme tiež trošku zamotali hlavu. Zaujímavú a netradičnú techniku skladania obrazcov z čajových obálok poznal v našej škole málokto. No vďaka pani Klaudii Jendrolovej z Centra voľného času Ilava sa všetci dozvedeli princíp tejto zaujímavej techniky, na ktorú bolo treba

Dúfam, že materiál, ktorý dostanete do rúk, bude pre vás inšpiráciou na ďalšiu tvorbu v oblasti environmentálnej výchovy, že podnieti nielen vás, ale aj vašich študentov a nasmeruje ich k správnyh hodnotám.

Mgr. Dagmar MADACKI,
ZŠ s MŠ Jána Hollého Pobedim
(odborná zamestnankyňa zodpovedná za prípravu dokumentácie pre Učebňu environmentálnej výchovy)

PRÁCA V TÍME

Gymnazisti robia dobré skutky

Od marca do konca apríla prebiehala v 8. a 4-ročnom Gymnáziu M. R. Štefánika v Šamoríne netradičná súťaž o najtímovejšiu triedu. Žiaci sa mohli rozhodnúť pre ľubovolfnú aktivitu, ktorou by prezentovali svoju súdržnosť a zmysel pre dobrú vec. Do súťaže sa zapojila takmer celá škola. Niektoré triedy viac, iné menej. Najvýraznejšie dobré skutky však predviedli žiaci 3. A a Primy A. Tretiaci sa rozhodli opraviť školské parkovisko a jeho okolie. Parkovisko vyčistili, jamy a výtľuky zabetónovali (za výdatnej pomoci niektorých rodičov) a namaľovali parkovacie miesta pre autá zamestnancov a návštevníkov školy.

Primáni sa zasa rozhodli pomôcť opusteným zvieratám. Zrealizovali akciu Fialová záchrana. Vyzdobení vo fialovej farbe dva dni zbierali v škole peniaze pre útulok opustených zvierat v Bratislave. Zároveň každému darcovi venovali vlastnoručne vyrobené fialové srdce. Počas akcie vyzbierali nádherných 200 eur, ktoré odovzdali adresátovi. Okrem toho sa v útulku počas jedného poobedia niektorí žiaci postarali o zvieratká. Nakrmili ich či vzali na vychádzku. Odmenou pre deti je nielen deň voľna, ktorý prežijú spoločnými aktivitami, ale aj pocit radosti z vykonaného dobrého skutku. (do)

UČITELSKÉ NOVINY

Dvojťždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a,
833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com

Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com

Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo@pomichal.sk

Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Šukup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK
Nevyžiadané rukopisy nevraciam.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné stylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaraďení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribujú zadarmo. Zadané do tlače 20. 6. 2013.

EV 2461/08

Europrojekty prispievajú k rozvoju zručností zdravotne znevýhodnených osôb

ASFEU

Zvýšiť vzdelanostnú úroveň osôb s osobitými vzdelávacími potrebami je zámerom ďalšieho opatrenia operačného programu Vzdelávanie. Jeho cieľom je vzdelávať a podporiť sociálnu inklúziu osôb, uľahčiť im prístup k formálnemu vzdelávaniu a k získaniu potrebných zručností. Zdravotne znevýhodnení žiaci potrebujú špecifické a niekedy aj individuálne formy a metódy vzdelávania, ktoré zodpovedajú ich potrebám. Prostredníctvom Agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) sa podarilo z Európskeho sociálneho fondu finančne podporiť dve desiatky projektov reedukačných centier, občianskych združení, neziskových organizácií a škôl, ktoré vzdelávajú zdravotne znevýhodnených žiakov.

Vzdelávanie zdravotne postihnutých občanov v tradičných remeslách ako súčasť celoživotného vzdelávania

Nikto nie je ostrov, sú medzi nami a potrebujú nás. Touto myšlienkou sa riadi občianske združenie Ostrov v obci Horší pri Leviciach, ktoré viac ako desať rokov pomáha zdravotne postihnutým občanom integrovať sa do spoločnosti. Roku 2009 začalo s realizáciou projektu, na ktorý získalo nenávratný finančný príspevok vo výške viac ako 114-tisíc eur. Jeho cieľom bolo postupne preškoliť ľudí so zdravotným postihnutím, umožniť im ďalšie vzdelávanie a tým rozvíjať osobné, sociálne a odborné

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

zručnosti získané v škole. Združenie pre nich pripravilo zaujímavé aktivity – kurzy tradičného remesla, získanie základných zručností v práci s výpočtovou technikou,

Kurz tradičného remesla.

rozvoj sociálnych zručností, pracovných návykov a podobne. Kurzy boli vedené skúsenými odborníkmi a školiteľmi, ktorí prostredníctvom prednášok, praktických ukážok, diskusií a cvičení rozvíjali zručnosti ľudí so zdravotným znevýhodnením. Zvýšenie profesijného kreditu zvýši šancu týchto osôb na uplatnenie sa na trhu práce zdravotne postihnutých občanov.

Šije nám to v škole nápadov a tvorivosti

Reedukačné centrum v Zlatých Moravciach, ktoré získalo na projekt viac ako 161-tisíc eur, je špeciálne výchovné zariadenie s vyše štyridsaťročnou históriou. Zameriava sa na reedukáciu sociálne, mravne a emocionálne narušených dievčat, ktoré potrebujú vytvorenie vhodného

ho vzdelávacieho systému. Aj preto sú pri ich resocializácii dôležité záujmové krúžky a voľnočasové aktivity, ktoré ich motivujú. Prihladnuc na potreby žiačok, vytvorený bol napríklad krúžok tanečný, turistický, hudobno-dramatický, ale aj hrnčiarska dielňa. Žiačky tak nielen rozvíjali svoje teoretické vedomosti, ale aj

Na výstave Mladý tvorca.

prehľbovali tvorivosť, estetické cítenie, systematickosť a disciplínu. Na krúžku aplikácie psychoterapeutických postupov absolvovali autogénny tréning, ktorý pomáha odstraňovať neurotické problémy a vytvárať pozitívne mechanizmy. Vzdelávaním prešli aj pracovníci centra napríklad na kurze počítačových zručností, kurze asertívnej komunikácie a iných. Vytvorili aj nové učebné texty a vybavili interaktívne učebne novými pomôckami. Projekty pre zdravotne znevýhodnené osoby pre ne vytvárajú priestor na plnenie svojej sociálnej funkcie a plnohodnotné začlenenie sa do spoločnosti.

Odbor informovania a publicity ASFEU

Aká bude naša...

(dokončenie zo strany 1)

3. Kto má riadiť školu a učiteľov a ako má byť volený?

Kvalitný učiteľ potrebuje zázemie a podporu zodpovedného a rozhladeného vedenia školy. Okrem slabého finančného ohodnotenia atraktivitu povolania učiteľa znižujú aj ďalšie faktory, ktoré je potrebné systematicky riešiť – napr. zlepšiť kvalitu a atraktivitu štúdia učiteľstva či zvýšiť kvalitu manažmentu škôl. Ako to chceme dosiahnuť? A vieme to dosiahnuť? Mal by

byť riaditeľ manažér alebo pedagóg? Aké sú kľúčové vlastnosti dobrého riaditeľa?

Témou diskusie bolo, samozrejme, aj zvyšovanie plátov učiteľov do roku 2020, skvalitnenie výberu budúcich učiteľov a pregraduálnej prípravy a poskytovanie národných štipendií pre kvalitných študentov učiteľstva, zvýšenie počtu žiakov v triedach, optimalizácia siete škôl v malých a osobitne málotriednych školách, zvyšovanie objemu verejných výdavkov

do regionálneho školstva, ako aj kompetencie zriaďovateľa vo vzťahu k voľbe vedenia školy.

Diskusia upútala najmä svojou kultivovanou a odbornou úrovňou, ale aj vzácnou vecnosťou. Je prínosom pre samotné školstvo a jeho budúcnosť, ak dokážu zainteresovaní otvorene a vecne pomenúvať témy, navrhovať cesty a riešenia, ktoré by sa mali premietnuť do novej stratégie rozvoja slovenského školstva na ďalšie roky. Je to dôležité najmä preto, aby sme aj v oblasti vzdelávania boli opäť kompatibilným prvkom európskeho vzdelávacieho priestoru, ale najmä aby

naši absolventi škôl dostávali do svojej výbavy naozaj to, čo ich preniesie cez hospodársku krízu dnes i v budúcnosti. Treba veriť, že ak sme na Slovensku zvládli ďalšiu veľkú záplavovú vlnu, zvládneme aj prípravu vízie nášho školstva. Diskusia k správe bude prebiehať do konca tohto školského roka. Ako povedal minister školstva, vítané sú najmä vecné návrhy doplnené argumentačne silnými faktami a dôvodmi. Treba využiť túto príležitosť, lebo samoučelné debaty a nadávanie je dosť málo na prospešné zmeny.

Ľubomír PODLUŽIANSKY

INŠPEKCIA

Medzinárodná konferencia

V dňoch 5. – 7. júna sa uskutočnila medzinárodná konferencia a workshop *Inspecting the Future*, ktorú zorganizovala Štátna školská inšpekcia (ŠŠI) a *The Standing International Conference of Inspectorates* (SICI). Konferencia sa konala pri príležitosti 10. výročia členstva ŠŠI v profesionálnej asociácii európskych školských inšpektorátov SICI. Záštitu nad ňou prevzal minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič, ktorý zdôraznil, že činnosť nezávislej školskej inšpekcie je v súčasnosti dôležitá, pretože decentralizáciou verejnej správy v oblasti školstva sú právomoci štátu vo vzťahu k školám oslabené.

Témou inovácie vo vzdelávaní a v práci školskej inšpekcie v krajinách Európy sa zaoberali najvyšší predstavitelia inšpektorátov členských krajín SICI a pozvaní hostia vrátane zástupcov OECD. V rámci slovenského bloku sa hovorilo na tému národného projektu ŠŠI *Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy*. (do)

PRÍRODOVEDA

Certifikát ekologickej stopy pre ZŠ Pugačevova

Svetový deň životného prostredia, ktorý sme si pripomenuli 5. júna, sa stal pre Základnú školu na Pugačevovej ul. v Humennom výnimočnejší ako po iné roky. Slovenská agentúra životného prostredia už po štvrtý raz udeľovala certifikáty školám zapojeným do školského vzdelávacieho programu Ekologická stopa.

Ekologická stopa je metóda merajúca vplyv ľudských aktivít na planétu Zem. Tento vplyv je vyjadrený prostredníctvom plochy zemského povrchu, na ktorú si nárokuje svojimi každodennými aktivitami a konzumným životným štýlom. Táto metóda zároveň zisťuje a poukazuje na férovosť i spravodlivosť našich nárokov voči ostatným obyvateľom Zeme a ich súlad s biologickou kapacitou planéty. Cieľom vzdelávacieho programu je postupné znižovanie ekologickej stopy.

V závislosti od veľkosti školy a počtu jej žiakov môže byť získavanie údajov na výpočet ekologickej stopy náročné. V praxi to znamená zistiť čo najviac informácií o spotrebe elektriny, vody, o kúrení, stravovaní, o produkcii odpadu, doprave, budovách a pozemkoch i nákupoch a vybavení školy. Pre žiakov VI. A, B a C triedy sa pracovný zber dát stal výzvou. Pod vedením svojho učiteľa nakoniec ekologickej stopu školy vypočítali. Jej hodnota je 0,2997 globálnych hektárov.

Našu usilovnosť si všimla aj Slovenská agentúra životného prostredia, keď spomedzi 690 škôl zapojených do tohto vzdelávacieho programu zaradila našu školu medzi 84, ktoré získali Certifikát ekologickej stopy.

Mgr. Ján ANDREJČÍK

Aj organizovaním zábavy možno vychovávať

JUNIÁLES

Pri príležitosti Medzinárodného dňa detí sa v Základnej škole na Pugačevovej ul. v Humennom uskutočnil dňa 3. júna prvý ročník zábavného dopoludnia pod názvom Juniáles 2013. Pripraviť premiérový ročník sa odhodlali žiačky M. Ivančáková, K. Pisáková a A. Karabinová zo VII. B pod

vedením Mgr. Silvie Brzychcyovej, ktoré si tak mohli vyskúšať náročnú prípravu veľkolepej celoškolskej akcie. Pre spolužiakov na druhom stupni pripravili viacero zábavných a súťažných hier: tanec v pároch, kŕmenie naslepo, stoličkový tanec či hľadanie predmetov v žiakom publiku.

Napriek daždivému počasiu, pre ktoré sa Juniáles 2013 nemohol konať na školskom dvore, veselá nálada nikomu nechýbala a žiaci s učiteľmi sa výborne zabávali.

Mgr. Silvia BRZYCHCYOVÁ
Foto Mgr. Ján ANDREJČÍK

DIGIPEDIA

Konferencia o digitalizácii školstva

Program digitalizácie školstva na Slovensku Digipedia a možnosti využívania digitálneho vzdelávacieho obsahu boli témy odbornej konferencie *Digitalizácia školstva s výhľadom do roku 2020*. Uskutočnila sa 13. júna v aule Maxima Technickej univerzity v Košiciach.

Na konferenciu sa prihlásilo približne 500 pedagógov. Na podujatí boli predstavené tiež národné projekty, ktoré pripravil pre všeobecnovzdelávacie predmety Ústav informácií a prognóz školstva a pre odborné predmety Štátny inštitút odborného vzdelávania.

Jednou z tém bola aj Planéta vedomostí – digitálny obsah pre prírodovedné predmety, ktorý budú môcť školy bezplatne využívať od nového školského roku 2013/2014. Organizátorom tejto odbornej konferencie bolo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Záštitu nad podujatím prevzal minister školstva Dušan Čaplovič a štátny tajomník rezortu financií Peter Pellegrini.

Podujatie s rovnakým názvom sa uskutočnilo i 6. júna v Bratislave. (mi)

Aká by mala byť škola 21. storočia

PLÁNOVANIE BUDÚCNOSTI

„Éra zlatokopov sa končí, prichádza obdobie mozgov“ – aj takto hodnotia súčasní renomovaní prognostici víziu Slovenska i Európy. Kľúčové smerovanie má v centre hodnotového sveta budúcnosti vzdelanie a výchovu spolu s etickou dimenziou bytia.

Slovensko sa pomerne málo venuje prognostike svojho vývoja (napríklad vo Fínsku pracuje na vízii krajiny na najbližších 20 – 30 rokov okolo 900 vyskolených odborníkov-futurologov, u nás ich počet možno spočítať na prstoch jednej ruky). Na Slovensku nemáme v súčasnosti žiadnu inštitúciu, ktorá by sa venovala strategickému plánovaniu svojej budúcnosti. Prirodzene, v školstve je situácia obdobná. Vážnou témou však je, že škola má pripravovať svojho absolventa na život a prácu v budú-

nosti, teda o 10 – 20 rokov. Tomu by mala za normálnych okolností prispôbovať obsah vzdelávania, jednotlivé predmety, mala by tomu prispôbovať svoje priority, materiálne a technické didaktické prostriedky, celú svoju duchovnú dimenziu i atmosféru práce. Žiaľ, v drvivej väčšine prípadov naša škola pracuje s prípravou žiaka pre prítomnosť a neraz jej absolventi majú informácie, kompetencie, poznatky, ktoré už dávno zastarali alebo veľmi rýchlo strácajú na aktuálnosti. Výsledkom je, že drvivá väčšina ab-

solventov slovenských škôl si nenachádza uplatnenie na trhu práce, končí v radoch nezamestnaných, v lepšom prípade medzi tými, ktorí sa rekvatifikujú na tie kompetencie, ktoré požaduje aktuálny trh práce. To nie je priaznivá situácia.

V krajinách sveta, kde sa zodpovedne prihlíada na budúcnosť, sa systematicky investuje do vedy a vzdelania. To sú totiž kľúčové elementy budúcej a trvalej prosperity. U nás sa investuje predovšetkým do investorov a posilnenia výroby, teda do prítomných nástrojov ekonomiky a ekonomického rastu. Investície tohto druhu však majú tendenciu veľmi rýchlo – v priebehu 5 až 10 rokov – vyčerpať svoju silu a bez vzdelanej populácie a vedeckého výskumu sa vývoj spomalí a zastaví. A je tu ešte jeden nový faktor – v najbližších desaťročiach bude jedným z dominantných trendov obnova lokálnej ekonomiky, kým počas posledných 20 rokov bola dominantná globalizácia.

Globálna štruktúra narazila roku 2008 na limity, nemá už kam expandovať. Ale lokálna ekonomika, keďže bola doteraz nerovným hráčom, je zdevastovaná. Bude sa musieť obnovovať. Mnohí zodpovední sú myslou pred 10 alebo 20 rokmi.

Prognózy

O čom hovoria svetové prognózy na najbližšie roky? Uvádzajú, že sa skončil industriálny systém. Nehmotná ekonomika nahradza a dopĺňa hmotnú. To znamená, že ľahúňom by mala byť v najbližších rokoch veda a vzdelávanie. Motorom už nie je priemysel. Nehmotná ekonomika totiž dokáže vyprodukovať väčšie bohatstvo ako hmotná. Napríklad výroba softvéru alebo sociálne siete, ako Facebook či Google. Zároveň by mala byť kľúčovým prvkom ekonomického systému etika. Dnešný neetický systém by sa mal transformovať na etický.

Slovenský futurolog Ing. Ivan Klinec hovorí, že keď si zoberieme históriu, zistíme, že poznáme obdobie zlatokopov v Spojených štátoch, ktoré si pamätáme z kovbojok – vtedy si mohol človek zaraobiť tak, že si vykopal zlato. Napriek tomu veľká časť zlatokopov získala bohatstvo aj tým, že okradla druhého a zabila ho. Obdobie zlatokopectva sa potom skončilo, zostalo už len v kovbojkách, a prišla éra vynálezcov a podnikateľov, ako boli Edison či Ford. Vytvorili zázrak, na ktorom bola postavená ekonomika, automobilový priemysel či finančníctvo. A tu to bude takisto. Éra zlatokopectva na Slovensku sa končí. Éra zlatokopectva sa končí aj celosvetovo. Pretože keď sa zrútil komunistický blok, na celom svete sa dalo ľahko a enormne zbohatnúť. Bolo to spojené aj s globalizáciou. To všetko sa dnes končí a prichádza éra mozgov. Tie budú ťahať ekonomiku tak, ako to robili

Čo si myslia o stave školstva a jeho budúcnosti slovenskí učitelia

(Výstup kvantifikačnej analýzy názorov 425 čitateľov časopisu Rodina a školy)

VÝSKUM

Vo februári a marci minulého roku sa redakcia Rodiny a školy so svojimi čitateľmi podujala na neľahkú úlohu. Oslovila ich s prosbou o vyplnenie pomerne rozsiahleho dotazníka (viac ako 70 položiek), ktorého ústrednou témou bola *Vízia školy 21. storočia*. Do redakcie prišlo 425 vyplnených dotazníkov, ktoré sme následne spracovali do ucelenej 300-stranovej štúdie *Vízia školy budúcnosti*. Z hľadiska súčasnej diskusie k *Správe o stave školstva na Slovensku* ide o mimoriadne cennú informáciu, ktorá monitoruje názorovú hladinu našich učiteľov súčasnosti. Ako by sa dali zhrnúť zistenia z uskutočneného výskumu? Čo si myslí, čo preferuje slovenský učiteľ? Aké sú jeho predstavy a o čom premýšľa? V nasledujúcich riadkoch ponúkame v zhustenej podobe výťah z kľúčových zistení.

Zo 425 učiteľov sme mali najviac respondentov z Bratislavského, Trenčianskeho a Trnavského kraja. Viac ako 80 % tvorili ženy, čo zodpovedá všeobecnej feminizácii súčasného slovenského školstva. Priemerná dĺžka ich praxe je 23,12 roku. Z hľadiska zastúpenia jednotlivých druhov škôl boli materské, základné a stredné školy zastúpené rovnomerne, aj keď miernu prevahu (41,9 %) mali materské školy. Reforma školstva je hodnotená predovšetkým ako proces, v ktorom treba veľa vecí upraviť. Zámery reformy sú hodnotené ako správne, ale nerealizujú sa dobre (68 %). Prebiehajúca reforma ovplyvnila prácu v troch štvrtinách (78,5 %) škôl. Takmer 70 % učiteľov je presvedčených, že zavedenie školskej reformy bolo a je pre školstvo potrebné. Necelá štvrtina si myslí, že nie.

Súčasný stav školstva v škále 1 až 10, pričom jeden je maximálna nespokojnosť a desať maximálna spokojnosť, hodnotí najviac učiteľov (29,6 %) známkou 5. Priemerná známka je 4,06, teda stav školstva je hodnotený ako podpriemerný. Situáciu v oblasti finančného ohodnotenia práce učiteľa hodnotí v tej istej škále najviac učiteľov (21,6 %) známkou 5, priemerná známka je známka 5,95, teda prevažuje miera nespokojnosti nad priemernou spokojnosťou. Pri hodnotení profesionality a odbornosti hodnotia učitelia svojich kolegov najčastejšie známkou 8 (27,5 %) a 10 (22,1 %). Priemerná známka hodnotenia profesionality kolegov je 8,03. Učitelia sú teda presvedčení o veľmi vysokej miere profesionality svojich kolegov.

Vysokú mieru nespokojnosti vyjadrujú učitelia s materiálnymi podmienkami svojej práce, s vybavením škôl. Až 74,8 % je presvedčených, že podmienky by sa mali zmeniť výrazne, ďalších 23,3 % hodnotí potrebu zlepšenia ako mierne naliehavú. Polovica učiteľov (52,5 %) je presvedčená, že by sa malo vrátiť delenie ročníkov základnej školy na 1. – 5. a 6. – 9. Pri otázke, či sú učitelia za prípadné zrušenie 9. ročníka, by súhlasilo 19,7 % opýtaných. Za zrušenie Štátnej školskej inšpekcie je 42,3 % učiteľov, súčasný systém inšpekcie vyhovuje 24,6 % učiteľov, presun inšpekcie na okresy by uvítalo 12,8 %. Kontrolu práce učiteľa len samotnými školami preferuje 18,6 % opýtaných pedagógov. Za zachovanie 8-ročných gymnázií sa vyjadrilo 63,4 %, za ich zrušenie 36,6 %.

Až 80,2 % učiteľov je presvedčených, že učiteľ by mal mať status štátneho zamestnanca.

O špeciálnych školách sa drvivá väčšina učiteľov (82 %) vyjadrila, že systém by sa nemal meniť a mali by zostať v tej forme, v akej fungujú v súčasnosti. Pokiaľ ide o učivo, jeho redukciu by privítalo 52,3 % učiteľov, terajší štátny vzdelávací program ako vyhovujúci hodnotí 27,3 %, rozšírenie učiva by navrhlo 20,4 % učiteľov. Za povinnú materskú školu od 3 do 6 rokov veku detí je viac ako polovica učiteľov (52,9 %). O tom, že povinná výučba sa začne v budúcnosti v plnom rozsahu už v predškolských zariadeniach, je presvedčených 74,8 % učiteľov. Až 77,1 % je presvedčených, že dôjde k pevnejšiemu prepájaniu materských, základných a stredných škôl. O tom, aby v školách s počtom žiakov viac ako sto pôsobil špeciálny pedagóg, je presvedčených 67,8 % učiteľov. Internátne školy preferuje 66,8 % učiteľov. Z toho by mali byť len pre nadané deti (3,3 %), len pre znevýhodnené deti (22,7 %), a ak si to želajú rodičia, mali by byť k dispozícii, čo tvrdí až 73,5 % učiteľov. V otázke, či by mala škola prevziať viac zodpovednosti za výchovu detí, odpovedalo „skôr nie“ a „rozhodne nie“ spolu 85 % opýtaných pedagógov.

Ford a Edison. A vlastne sa to už aj deje, príkladom je Steve Jobs či Bill Gates.

Informačná spoločnosť

Aké scenáre budúcnosti čakajú Slovensko o 30 rokov? Ing. Klinec hovorí: „Scenáre sú rôzne, vytvoril som štyri. Najpozitívnejší hovorí o tom, že Slovensko by sa malo za 30 rokov adaptovať na podmienky civilizácie tretej vlny, čo je informačná spoločnosť. Teda prvá liga krajín, ktoré sú vybavené informačnou technológiou. Slovensko v súčasnosti patrí medzi druhú vlnu, kde sú aj štáty ako napríklad Grécko, Portugalsko, Španielsko či Taliansko, ktoré majú problémy. Stratégiou Slovenska by tak malo byť, ako sa adaptovať z krajiny druhej vlny na krajinu tretej krajiny. A to je jednoznačne spojené so zmenou priorit štátu. Musia sa nimi stať veda, vzdelávanie, výskum a vývoj, do ktorých by sa mali investovať prostriedky. Zároveň sa veda a vzdelávanie musí zmodernizovať do podoby, aká je vo vyspelých krajinách.“

Čo z toho vyplýva pre oblasť školskej politiky, pre prácu škôl, učiteľov, ale aj samosprávy, rodičov? Predovšetkým fakt, že treba o téme budúcnosti široko diskutovať a premýšľať. A následne zakomponovávať progresívne trendy do centrálnych a miestnych politík, do politík a stratégií rozvoja škôl, ovplyvňovania obsahu vzdelávania. Do týchto procesov musia vstupovať najmä rodičia a žiaci ako tí, ktorí si „objednávajú“ kvalitné vzdelávacie služby. Mali by pres-

Za vytváranie alternatívnych a experimentálnych škôl sa vyjadrilo 53,1 % učiteľov.

dzovať svoje záujmy a potreby cez samosprávne orgány i cez osobné práva a slobody demokratického fungovania štátu. Ako dôležitý záver v tejto súvislosti možno konštatovať, že prevaha slovenských učiteľov v celom spektre vzdelávacích inštitúcií a v celej vekovej škále si uvedomuje nevyhnutnosť prispôsobovať svoje pôsobenie i pôsobenie našich vzdelávacích inštitúcií novým trendom. Je to jedno z najpozitívnejších zistení, ktoré môžeme konštatovať (o výsledkoch výskumu, ktoré to potvrdzuje, píšeme na ďalších riadkoch). Je to veľká nádej a predpoklad pozitívnych zmien. Tie sa očakávajú predovšetkým na základe postavenia modernej vzdelávacej politi-

ky štátu a škôl. Reforma školstva, ktorá sa začala roku 2008, u nás síce vytvorila predpoklady na mnohé pozitívne zmeny, ale nerealizovala sa v súlade s jej zámermi a teoretickými návrhmi, ktoré rešpektovali prognostické vízie moderného vzdelávacieho systému. V súčasnosti sa očakáva vyhodnotenie realizovaných procesov a nastavenie procesov permanentného zdokonaľovania celého školského systému. Správa, o ktorej sa intenzívne diskutuje, by mala priniesť zásadné návrhy na vytvorenie stratégie zásadných zmien v školstve, ktoré budú korešpondovať so stratégiou ekonomiky Slovenska v budúcnosti.

Vyváženosť

Pri určení celkovej orientácie vzdelávania je potrebné starostlivo prepojiť a vyvážiť rad zdanlivo protichodných, ale v skutočnosti komplementárnych hľadísk. Ide predovšetkým o rovnováhu individuálneho a spoločenského záujmu, o vyváženie pomeru medzi uznávaním kultúrneho bohatstva a podporou invencií a iniciatív, medzi poznávaním tradícií, výchovnou a vzdelávacou funkciou, medzi rozvíjaním kompetencií a získaním potrebných vedomostí. Predovšetkým však pôjde o rovnováhu základných hodnôt pri formovaní osobnosti a slobody jednotlivcov, ich zodpovednosti k tomu, čo je pre spoločnosť dôležité. Kurikulárna reforma a jej procesy sa postupne stávajú realitou škôl a nepochybne budú mať výrazný dopad na všetky nadväzujúce systémy vzdelávania. Kurikulárna reforma a realizácia jej jednotlivých krokov si vyžaduje maximálnu pozornosť a odbornú, finančnú, materiálnu, propagačnú, politickú a spoločenskú podporu. Vytvorenie a postupné zavedenie koncepcie dvojúrovňového kurikulárneho modelu je nástrojom zvýšenia efektivity vzdelávacej sústavy a všeobecného rastu ľudského, ale aj sociálneho kapitálu. Cieľom reformy nie je iba vytvorenie širokej škály vzdelávacích programov a vzdelávacej ponuky, ale najmä efektívnejšie vzdelávanie, ktoré bude viesť k rastu vzdelanosti národa a zvýšeniu ekonomického potenciálu. Kľúčovou postavou tohto procesu sú predovšetkým učitelia. Bez ich angažovanosti v priebehu všetkých etáp reformy nemôže dôjsť k jej účinnej realizácii a proces ostane iba na úrovni formálnej zmeny kurikula. O tom, ako bude vyzeráť školstvo o 15 – 20 rokov, však budú rozhodovať aj mnohé iné činitele, ktorých preferenciu môžeme dnes iba tušiť. Našou úlohou je monitorovať trendy a pružne v oblasti školského systému na nové skutočnosti reagovať. Pokiaľ možno s čo najväčším predstíhom. Aj o tom je pedagogika budúcej školy, jej riadenie a fungovanie.

Niekoľko námetov a podnetov na premýšľanie o škole a jej budúcnosti

TRENDY

Poznatky z výskumu, ale aj samotná téma budúcnosti školy nám ponúkajú viacero podnetov na premýšľanie a odporúčaní, ktoré by mohli prispieť k vyššej kvalite školského systému, jeho riadenia, riadenia škôl, vzdelávania učiteľov, koncipovania moderného obsahu vzdelávania, metód práce so žiakmi na všetkých úrovniach, ale aj stratégie práce so žiakmi. Ukázalo sa, že slovenskí učitelia, zrejme pod vplyvom elektronických i printových médií, ale aj vlastného záujmu o svet a jeho smerovanie, cítia, alebo „intuitívne tušia“, aké trendy čakajú školstvo a ich prácu v nasledujúcich rokoch. Napriek tomu, že sa na Slovensku upustilo od systematického a celoplošného vzdelávania učiteľov, väčšina z nich sleduje dianie okolo seba, vo svete, sleduje technické novinky, nové poznatky a objavy, najmä v oblasti infor-

mačných technológií, zavádzanie nových, progresívnych technológií do vyučovacieho procesu, z čoho sú schopní odvodzovať, čo asi čaká z tohto hľadiska naše školstvo, ale aj školstvo v iných vyspelých krajinách. Napriek tomu viacerí prognostici (napr. A. Toffler, 1992, str. 192) hovoria, že „pribúda dôkazov o tom, že jeden z najdôležitejších subsystémov – vzdelanie – je v nebezpečne zlom stave“. V minulosti bol vzdelávací obsah často postavený tak, aby žiak na základe jeho zvládnutia dokázal pochopiť svoju prítomnosť a využil svoje poznatky v reálnej praxi. V súčasnosti sa vo svete viac presadzuje téza vzdelávať žiakov tak, aby pochopili prebiehajúce procesy okolo seba a aby svoje vedomosti a kompetencie dokázali využiť v budúcnosti. Denne sa vo svojom okolí stretávame s prudko sa rozvíjajúcou

budúcnosťou, s permanentnými zmenami na všetkých úrovniach života. Ako napísal Alvin Toffler, „zmena plodí tiež zvláštne osobitosti: deti, ktoré v dvanástich už nie sú deťmi, dospelých, ktorí sú v päťdesiatke ako dvanásťročné deti“ (A. Toffler, 1992, str. 12). Aj to je súčasť našej doby. Prichádza s teóriou „šoku z budúcnosti“ a potrebou duševne, ale aj vedomostne sa na tento šok pripraviť. „Čaká nás nebyvalé zrýchlenie tempa zmien v spoločnosti, vznikne z nebyvalého tlaku novej spoločnosti na starú. Je to kultúrny šok vo vlastnej spoločnosti... Z každej strany sa na nás valí zmena a väčšina ľudí je kuriózne nepripravená sa s ňou vyrovnáť.“ (A. Toffler, 1992, str. 13) S očakávanými prudkými zmenami, ktorých súčasťou sme napokon už dnes, rastie význam vzdelania, výchovy, schopnosti

(pokračovanie na strane 6)

Až 67,2 % učiteľov je presvedčených, že počet vyučovacích hodín v škole sa v budúcnosti už nebude zvyšovať.

šom počte zastúpenie súkromné školy, je presvedčených len 16,5 % respondentov. Pomerne jasne vyznieva predpoklad učiteľov a stotožnenie sa s tým, že vzdelávací proces v budúcnosti výrazne ovplyvnia informačno-komunikačné technológie (83,8 %). O tom, že význam vzdelania budú žiaci vnímať ako dôležitú súčasť svojej celoživotnej výbavy, je presvedčených len 20,7 % učiteľov. O náraste významu matematiky, informatickej výchovy a prírodných vied je presvedčených 36,8 % opýtaných. Pomerne veľká vzorka (26,1 %) nevedela na túto otázku odpovedať, podobne ako nevedeli odpovedať na to, či sa stanú kľúčovými predmetmi tie, ktoré

sú založené na psychologických a sociálnych vedách (29,2 %). O tom, že žiaci budú mať vytvorené podmienky na to, aby si sami vyberali skladbu predmetov a úrovne, ktoré v nich chcú dosiahnuť, je presvedčených 46,2 % učiteľov. S tým, že do práce školy a učiteľa budú mať vplyv oveľa väčšej miere zasahovať rodičia, úplne súhlasí 4,0 % a skôr súhlasí 24,3 % pedagógov. S názorom, že by škola a jej práca mali v budúcnosti stratiť svoj význam a dôraz sa výrazne presunie na rodinu, skôr súhlasí 5,7 % a úplne súhlasí 2,4 % učiteľov. Absolútna väčšina (78,6 %) je presvedčená o opaku. Až 86,7 % respondentov je presvedčených, že škola a školstvo nestratí svoj význam a zmysel. S tvrdením, že v budúcnosti môže prísť k tomu, že žiaci si budú vyberať učiteľov, u ktorých budú chcieť absolvovať štúdium svojich predmetov, úplne nesúhlasí 21,6 % opýtaných, skôr nesúhlasí 32 % učiteľov. Až 67,2 % učiteľov je presvedčených, že počet vyučovacích hodín v škole sa v budúcnosti už nebude zvyšovať. Všetci učitelia budú vedieť pracovať s laptopmi, iPadmi a inými technickými zariadeniami – s týmto názorom súhlasí a skôr súhlasí až 85,6 % dnešných učiteľov.

O tom, že učitelia sa budú musieť permanentne vzdelávať, je presvedčených 88,0 % respondentov. Súčasne však učitelia neočakávajú, že by sa dosiahlo zásadné zvýšenie sociálneho a materiálneho statusu učiteľa – ráta s tým 45,5 % učiteľov. Súčasne 72,1 % učiteľov je stotožnených s tézou, že učitelia budú musieť byť v budúcnosti viac ako dnes prepojení s praxou, budú musieť poznať legislatívu zo svojej oblasti. Celkovo 68,1 % respondentov je presvedčených, že v budúcnosti bude školám viac záležať na tom, aby mali kvalitné pedagogické zborry, že dobré školy budú súperiť s inými školami o najlepších učiteľov benefítmí, ako sú napr. dobré platy a poskytované podmienky na život. Takmer polovica učiteľov (40,3 %) je presvedčená, že nové metódy a formy práce učiteľov sa budú viac skúmať, overovať v centrách excelentnosti a podobne. Pre talentovaných žiakov budú vznikať špeciálne školy a špeciálne programy (81 %). Pre 38,2 % učiteľov sa javí pravdepodobné, že Európa bude mať spoločné kurikulum, ba aj pedagogickú dokumentáciu, blízke systémy vzdelávania, a približne rovnaké percento našich učiteľov predpokladá, že dôjde k zjednoteniu nástupu detí do školy a dĺžka jednotlivých stupňov štúdia bude rovnaká.

Niekoľko námetov a podnetov na premýšľanie...

(dokončenie zo strany 5)

prípraviť sa na informačnú explóziu, schopnosť analyzovať ju, spracovať, zakomponovať do svojho života to, čo je zmysuplné, selektovať, čo je nadbytočné, a pripraviť sa na ďalšie zmeny, vďaka pozitívne veci využiť v prospech spoločnosti i seba samého. Jedným slovom či vetou možno povedať, že význam školy, ale, samozrejme, aj rodiny a spoločnosti ako celku, musí z tohto pohľadu objektívne rásť a bude rásť aj jej zodpovednosť za pripravenosť človeka na život v ďalších rokoch.

Toffler ilustruje procesy, ktoré nás privedú či privádzajú k šoku z budúcnosti, na faktoch: „V rozvinutých krajinách sa celkový objem výroby a služieb zdvojnásobí každých 15 rokov – a tento čas sa ďalej skraca. Všeobecne to znamená, že tínedžer je v tejto spoločnosti v čase svojej puberty obklopený dvakrát väčším počtom novovyrobených vecí, ako boli jeho rodičia, keď sa narodil. Tiež to znamená, že keď bude mať 30 rokov, a možno už skôr, počet nových predmetov sa opäť zdvojnásobí: za 70 rokov ľudského života k tomu dôjde možno až päťkrát. Keďže sa prírastky násobia, znamená to, že kým človek zostane, bude spoločnosť okolo neho vyrábať tridsaťdvakrát viac, ako keď sa na-

Súčasne by bolo užitočné pomôcť učiteľom spracovať všeobecne použiteľné metódy, ako čo najúčinnnejšie s novými informáciami pred žiakov predstupovať a ako ich efektívne v pedagogickom procese vyučovať. Na to je potrebné kompatibilne navrhnúť súbor didaktických prostriedkov, pomocou ktorých by učiteľ dokázal učivo maximálne efektívne vyučovať.

V oblasti teórie pedagogických vied by sa mala venovať systematická pozornosť

**O tom, že
v nasledujúcich
rokoch by mali mať
v našom školskom
systéme vo väčšom
počte zastúpenie
súkromné školy, je
presvedčených len
16,5 % respondentov.**

V školskom systéme by sa zrejme mali vybudovať centrá školských inovácií (v každom kraji aspoň jedno), ktoré by sa venovali „vývoju“ nových pedagogických nástrojov na zefektívňovanie práce škôl a ich modernizáciu a prispôbovanie novým podmienkam, ktoré by pracovali s najnovšími informáciami, didaktickými prostriedkami, vyvíjali najefektívnejšie metódy vzdelávania žiakov i učiteľov. Centrá by mohli súčasne pracovať aj ako expertné poradenské inštitúcie pre školy, ktoré sa ocitnú vo výchovno-vzdelávacích problémoch, kde poklesne kvalita vzdelávania a je potrebná intervencia odborníkov.

V systéme ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov by sa mala vypracovať ucelená koncepcia povinného a záujmového vzdelávania učiteľov. Znamená to, že by malo byť jasne definované, ktorými vzdelávacími aktivitami s akým obsahom by mali prechádzať všetci učitelia a ktoré ďalšie vzdelávacie ponuky v súvislosti s pokrokom vo vede a v technológiách a spoločenských procesoch by mali učitelia dostávať.

Kompetencie

V súčasných technologických procesoch a výrobe sa zvyšuje počet špecializácií,

nie sa. S tým je často spojené aj sťahovanie rodín a aj detí, čím prichádza k častejšiemu striedaniu priateľov a spolužiakov. Ale menia sa rýchlejšie a vo väčšom počte aj učitelia, lebo aj oni sú súčasťou sťahovania a pohybu dnešného sveta. S tým súvisí tlak na vedenia škôl, aby dokázali pružne meniť, dopĺňať triedne kolektívy a tímy vyučujúcich, aby dokázali pružne zapracovávať nových žiakov i učiteľov do atmosféry práce školy. Možno konštatovať, že tieto procesy priniesli aj zmeny v ponímaní významu slova „profesia“. Novým fenoménom sa stáva rozmanitosť. Od školstva sa očakáva, že na to bude reagovať rozmanitou ponukou vzdelávacích služieb, ale aj didaktických materiálov, obsahov vzdelávania. Aj preto sa presadzuje tendencia umožniť žiakovi, aby postupoval vlastným tempom, aby jeho vzdelávacia cesta bola vytváraná takpovediac na mieru jeho predpokladov, záujmov. Preto sa očakáva, že v školstve sa treba pripravovať na ďalšiu decentralizáciu, najmä vo vnútornom prostredí škôl a ich vzdelávacích programov.

Školský systém sa vo svojom obsahu pre budúcnosť má viac orientovať na príliv informácií a myšlienok a ich triedenie a schopnosť žiakov s nimi pracovať. Úlohou

vyvodiť odporúčenie, aby sa na pôde jednotlivých škôl venovala systematická pozornosť tvorbe školských vzdelávacích programov, diskusiám o smerovaní škôl, o tom, ako koncipovať ktoré predmety z voliteľných vzhľadom na budúcnosť potrieb žiaka. Súčasne by mali školy a ich vedenia permanentne venovať pozornosť odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu svojich pedagógov, modernizácii materiálneho a technického vybavenia, sledovaniu modernizačných trendov v najlepších školských systémoch sveta. Musíme si začať zvykať na to, že človek sa bude vzdelávať permanentne, teda po celý život. Možno očakávať, že sa bude vyučovať v blokoch a počas štúdiá bude možné získať čiastočné kvalifikácie, ktorých kompletizáciou sa dosiahne kompletná kvalifikácia na výkon náročnejších profesií.

Možno očakávať aj zmeny v organizácii tried, učiacich sa skupín, preskupovanie ročníkov, vekových skupín žiakov, preskupovanie predmetov v jednotlivých ročníkoch a podobne. Školy budú viac experimentovať a najmä hľadať nové formy organizácie vyučovania, jeho dĺžky podľa fyziologických zmien u detí, ich schopnosti sústrediť sa na jednu činnosť, treba očakávať viac hravých foriem, zážitkového učenia.

V učebných plánoch školy budúcnosti by nemala byť žiadna „vata“, teda predmety a témy, ktoré nemajú z hľadiska budúcnosti žiaka opodstatnenie. Omnoho úspornejšie a efektívnejšie treba už dnes pracovať s počtom odsedených hodín v našej súčasnej škole. Jednotlivé predmety v hodinovej dotácii na celý rok v štruktúre 33, 66, 99, atď. vyučovacích hodín stratili opodstatnenie. Vyučovacie hodiny a ich počty treba prispôbovať kľúčovým témam vzdelávania, ich osvojovaniu a precvičovaniu. Vedecké pracoviská by už dnes mali hľadať argumenty na to, aby zdôvodnili dnešné učebné plány jednotlivých predmetov a ročníkov, ich nadväznosť, logické prepojenie a využiteľnosť v ďalšej vzdelávacej ceste žiaka. Učiteľ musí byť schopný každému žiakovi vysvetliť, prečo je preňho daný poznatok, ktorý si má osvojiť, potrebný a kde ho bude môcť využiť. Treba pracovať na vyučovaní skupín predmetov a tomu prispôbovať aj prípravu učiteľov na budúcu profesiu v školách pripravujúcich učiteľov. Obsah vzdelávania nemôže byť výsledkom akademických diskusií, ale výsledkom praktických analýz a rozborov o zmysuplnosti poznatkov, ktoré si má žiak osvojiť. Alvin Toffler napríklad tvrdí, že „súčasný učebný osnovy a ich vzdychotesné rozdelenie do jednotlivých predmetov nie je založené na žiadnej premyslenej koncepcii súčasných ľudských potrieb. Ešte menej vychádzajú z nejakého pochopenia budúcnosti – z pochopenia toho, čo bude žiak potrebovať na život vo víre zmien.“ (A. Toffler, 1992, str. 197)

Školy by mali žiakom poskytovať čo najširšiu ponuku voliteľných predmetov vychádzajúcich z potrieb spoločnosti v budúcnosti. Rozsah predmetov by mal byť taký široký, aby popri štandardných predmetoch bol v škále aj rad takých, ktoré patria k neočakávaným a prekvapujúcim (život v kozme, život človeka pod morom, nové zdroje energie a pod.).

Významným momentom práce školy by sa mala stať opäť otázka výchovy, hodnotového sveta človeka, budovanie systému kľúčových pozitívnych hodnôt človeka... Žiak sa musí učiť nielen jednotlivé predmety, ale aj to, ako bude žiť v budúcnosti. Dobrý systém vzdelávania má záujem na tom, aby si deti vytvorili primeranú koncepciu času a adekvátny zmysel pre budúcnosť. U detí treba budovať vnímavosť k vlastným možnostiam a pravdepodobnosti budúcnosti. Treba podporovať ich zmysel pre minulosť, ale aj budúcnosť.

rodil.“ (A. Toffler, 1992, str. 19) Za všetkými týmito zmenami sú nové technológie, nové poznatky, informácie, kompetencie ľudí, ale aj nové myšlienky, nové riešenia. Nové technológie, nové poznatky, nové myšlienky sú generátorom nových technológií, nových riešení, nových postupov. Na to, aby sa človek vyhol šoku z budúcnosti, musí sa stať predvídačejším, pripravejším, teda vzdelanejším, čo si vyžaduje prispôbiť zmenám prácu školy v celom jej komplexe.

Obsah, metódy, formy

V oblasti teórie pedagogických vied by bolo prospešné rozdiskutovať otázku prispôbovania obsahu, metód a foriem práce školy novým technológiám, materiálom v celom zábere očakávaných poznatkov, ktoré má žiak v štátnom vzdelávacom programe zvládnuť. Bolo by prospešné, ak by sa pedagogické vedy dokázali vyrovnáť s tým, aké množstvo učiva a z ktorých vied či oblastí a v akom veku je únosné zakomponovávať žiakom do povinnej vedomostnej výbavy.

inovácii obsahu vzdelávania, nasadzovaniu nových informačno-komunikačných technológií do vzdelávacieho procesu, časovej dimenzii obmeny zastarávajúceho učiva za nové a najmä efektívnemu spôsobu prísunu nových poznatkov učiteľom a odborníkmi na stratégie riadenia školských procesov.

Z rozboru názorov prognostikov a futurológov vyplýva vážna úloha aj pre školstvo – viac a systematicky rozpracovávať témy nových informácií a poznatkov, ktoré sa permanentne znásobujú a s ktorými sa bude treba v školstve vyrovnáť tak, aby škola plnila zmysuplné svoju úlohu a poslanie v ére dynamických zmien. Treba riešiť úlohu, ktoré poznatky a informácie a ako zakomponovávať do povinného učiva, čo a ako ponúkať v ucelenej podobe ako doplnkové a rozvíjajúce poznatky a informácie do výberových predmetov. Súčasne treba vážne otvoriť otázku prebudovania školských knižníc – najmä na stredných školách – na centrá informácií.

čím zároveň rastie aj početnosť povolání. To má priamy dopad na vzdelávaciu sústavu, ktorá by mala operatívne zabezpečovať zmenené kompetencie na výkon jednotlivých povolání v sústave učebných a študijných odborov. Avšak je tu ďalší nový fenomén – technologické inovácie obmedzujú životnosť jednotlivých povolání, a teda aj životnosť odborov štúdiá. To prináša tlak na pružnosť sústavy odborov štúdiá, ich obsahu (a s tým spojených učebníc, učebných textov, pomôcok). Ešte v druhej polovici minulého storočia sa medzi odborníkmi hovorilo o tom, že človek počas svojho života zmení svoju kvalifikáciu (povolanie) zhruba 6- až 7-krát. Dnes sa už hovorí o „kariére na pokračovanie“, teda permanentnej zmene povolání či náplne činností a operácií, ktoré človek v povolání vykonáva. K tomu treba pripočítať fakt, že ľudia v súčasnosti strávia na jednom mieste menej času, ako to bývalo v minulosti. Z rôznych dôvodov sa sťahujú, menia miesta svojho pobytu, čo vytvára ďalší tlak na ich prispôbova-

vzdelávania sa stane zvýšenie adaptability jednotlivca – aby sa dokázal v meniacich podmienkach rýchlo a účinne prispôbovať svojmu okoliu. Čím bude väčšie tempo zmien, tým väčšia pozornosť sa musí venovať predvídaniu budúcich udalostí. Žiaci sa musia učiť predvídať smery a tempo zmeny. A musia sa to naučiť aj ich učitelia. To si vyžaduje posilnenie odborných tímov v oblasti kurikula a ďalšieho vzdelávania učiteľov silnými osobnosťami, ktoré tieto nové výzvy dokážu uplatniť v našom školskom systéme. Celý školský systém sa musí výrazne viac zamerať na budúcnosť. Školský systém sa musí pripraviť na permanentné vzdelávanie jednotlivcov. Treba vytvoriť podmienky na to, aby bolo vzdelanie dostupné človeku v systéme nielen v čase mladosti a dospievania, ale kedykoľvek to bude pre človeka dôležité.

Vzdelávacie programy

Z výskumu realizovaného časopisom Rodina a škola možno na základe získaných a prezentovaných názorov učiteľov

Trojstranu pripravil
PhDr. Ľubomír PAJTINKA, PhD.
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Slovenská a singapurská matematika sa líšia

DÔVODY ÚSPECHU

Obyvatelia Singapuru sú povestní disciplínou a poriadkom. Singapurskí žiaci sú zase povestní tým, že sa umiestňujú na popredných miestach v medzinárodnom porovnávaní školských výsledkov. Tieto dve skutočnosti zvädzajú k úsudku, že jedno je príčinou druhého a za úspešnosťou v matematike je predovšetkým dril, disciplína a množstvo času, ktoré deti musia venovať cvičeniam.

Zaujímavé je, že napríklad americkí pedagógovia neveria na kvantitatívny model úspechu a odporúčajú využívať singapurský model vyučovania matematiky v amerických školách. Skúsme sa preto pozrieť, čo je na singapurskej matematike špeciálne a čo ju odlišuje od slovenskej.

Cesta ku špičke

Do roku 1980 Singapur dovážal učebnice matematiky z iných štátov. Potom singapurský ústav kurikulárneho vývoja vytvoril nový model vyučovania matematiky. Jeho teoretickým základom bola konštruktivistická teória vyučovania Jerome Brunera postulujúca, že poznatok, čiže kognitívna reprezentácia, sa utvára v troch krokoch.

Prvým je enaktívne kódovanie informácie v podobe pohybových pamäťových príkazov.

Druhým krokom tvorby poznatku je ikonická reprezentácia informácie v podobe obrazu.

A napokon tretí spôsob kódovania má symbolickú podobu, vyjadrenie informácie znakom (slovom alebo symbolom). Po zavedení kurikulárnej reformy sa rapidne začala zvyšovať výkonnosť singapurských žiakov v matematike. Roku 1984 bol Singapur na 16. mieste z 26 sledovaných krajín v medzinárodnom meraní SISS. Roku 1995 sa v meraní TIMSS Singapur umiestnil na prvom mieste. Aj výsledky z roku 2011 naďalej zaraďujú singapurských žiakov na čelo rebríčka (štvrtíci prví, ôsmaci druhí).

K základným znakom singapurskej matematiky možno zaradiť tieto fakty:

1. Každá učebnica určená na jeden polrok buduje na predchádzajúcich vedomostiach a neučí ich ešte raz. Študentov uvádza do toho, čo ich čaká, a testuje už dosiahnutú mieru vedomostí.
2. Väčšina vyučovacieho času je venovaná rozvíjaniu podstatných matematických spôsobilostí, a nie opakovaniu toho, čo sa učilo predtým.
3. Učebnice využívajú obrázkové modely na prekročenie medzery medzi konkrétnou matematickou skúsenosťou a symbolickým zobrazením.
4. Študenti začínajú riešiť jednoduché slovné príklady vyžadujúce viac-krokový postup riešenia pomocou techniky zvanej tyčkový model. Vo vyšších ročníkoch využívajú ten istý postup na riešenie zložitejších problémov (napr.: Laura minula 20 % svojich peňazí na šaty. Dve pätiny zvyšku minula na knihu. Zostalo jej 72 €. Koľko peňazí mala na začiatku?).
5. Postup vyučovania smeruje od konkrétneho cez obrázkové k abstraktnému. Napr. sčítanie sa uskutočňuje okrem iného s použitím centových mincí rôznych hodnôt.
6. Systematicky sa využívajú slovné úlohy.
7. Potreba opakovacích cvičení sa minimalizuje rozumným usporiadaním látky. Napríklad po násobení dvoma, tromi, štyrmi a piatimi v polovici druhého ročníka nasleduje čítanie štatistických údajov z grafu, čo upevňuje znalosť násobenia, keď sa škála začína meniť z dvoch na tri až päť predmetov v grafickej jednotke.

8. Kurikulum starostlivo vedie študentov pomocou deťom zrozumiteľného obrázkového jazyka nielen k technickej spôsobilosti, ale aj k úplnému pochopeniu všetkých otázok „prečo“.

Slovenský model vyučovania matematiky

Základnú filozofickú koncepciu vyučovania elementárnej matematiky v Slovenskej republike formuluje dokument ISCED 1 v časti 4 *Matematika a práca s informáciami*:

Tematický okruh **Kombinatorika, pravdepodobnosť a štatistika** sa na I. stupni ZŠ objavuje len v podobe úloh. Žiaci takéto úlohy budú na I. stupni ZŠ riešiť manipulatívnu činnosťou s konkrétnymi objektmi, pričom budú vytvárať rôzne skupiny predmetov podľa určitých pravidiel (usporadúvať, triediť a vytvárať súbory podľa danej vlastnosti), pozorovať frekvenciu výskytu určitých javov (udalostí) a zaznamenávať ju.

Tematický okruh **Logika, dôvodenie, dôkazy** sa na I. stupni ZŠ bude objavovať len v podobe úloh. Žiaci budú riešiť úlohy, v ktorých posudzujú z hľadiska pravdivos-

rodných materiálov), praktické činnosti a využívanie technických pomôcok by mali byť súčasťou učebných skúseností študentov.

2. Spôsobilosti

Matematické spôsobilosti zahŕňajú procedurálne zručnosti na numerické výpočty, algebrické manipulácie, priestorové vizualizácie, analýzu dát, meranie, využitie matematických nástrojov a odhad. Rozvoj výpočtových zručností študentov pri učení sa a používaní matematiky je nevyhnutný. Hoci študenti by mali byť kompetentní v rôznych matematických

„Obsah vzdelávania je v učebnom predmete matematika rozdelený na päť tematických okruhov. Toto členenie sa zachováva aj pre ostatné stupne vzdelávania, pričom na každom stupni nemusí byť explicitne zastúpený každý z týchto tematických okruhov.

Učivo v tematickom okruhu **Čísla, premenná a početové výkony s číslami** má na I. stupni základnej školy významné miesto pri vytváraní pojmu prirodzeného čísla v obore do 10 000, pri početových výkonoch s týmito číslami a pri príprave zavedenia písmena (premennej) vo význame čísla.

V tematickom okruhu **Postupnosti, vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy** majú žiaci v realite objavovať kvantitatívne a priestorové vzťahy a určité typy ich systematických zmien. Zoznamovať sa s veličinami a ich prvotnou reprezentáciou vo forme tabuliek, grafov a diagramov a v jednoduchých prípadoch tieto aj graficky znázorňovať.

V tematickom okruhu **Geometria a meranie** budú žiaci vytvárať priestorové geometrické útvary podľa určitých pravidiel a zoznamovať sa s najznámejšími rovinnými útvarmi, ako aj s ich rysovaním. Objašňovať sa im budú základné vlastnosti geometrických útvarov. Budú sa učiť porovnávať, odhadovať a merať dĺžku, zoznamovať sa s jednotlivými dĺžkovými mierami a riešiť primerané metrické úlohy z bežnej reality.

ti a nepravdivosti primerané výroky z matematiky a zo životných situácií.“ (s. 2)

Singapurský model vyučovania matematiky

Filozofický základ singapurského systému vyučovania matematiky je vyjadrený v podobe päťuholníka, kde jadrom je východiskový koncept **Matematické riešenie problémov**, ktorý obklopuje päť blokov ktoré predstavujú strany päťuholníka. Matematické vzdelanie podľa singapurského modelu tvoria pojmy, spôsobilosti, procesy, postoje a metakognícia.

1. Pojmy

Matematické pojmy pokrývajú numerické, algebrické, geometrické, štatistické, pravdepodobnostné a analytické koncepty. Študenti by mali rozvíjať a skúmať matematické myšlienky do hĺbky a spoznávať, že matematika je integrovaný celok, nielen izolované poznatky. Žiakom by mali byť poskytované rôznorodé skúsenosti s učením sa, ktoré by ich mali viesť k hlbokému pochopeniu matematických pojmov a dávať zmysel rôznym matematickým ideám, rovnako ako ich vzájomnému prepojeniu a aplikáciám, aby sa mohli (žiaci) aktívne podieľať na učení sa matematike, a poskytovali im viac istoty pri skúmaní a používaní matematiky. Použitie manipulatív (prí-

zručnostiach, treba sa vyhnúť prílišnému zdôrazňovaniu procedurálnych výpočtových zručností bez pochopenia základných matematických princípov. Výpočtové zručnosti zahŕňujú i schopnosť s istotou používať technológiu tam, kde je to primerané na skúmanie a riešenie problémov. Do procesu rozvíjania spôsobilostí je tiež dôležité začleniť používanie myslenia a heuristiky.

3. Procesy

Matematické postupy sa vzťahujú na vedomosti a spôsobilosti (alebo procedurálne zručnosti) zapojené do procesu získavania a používania matematického poznania. To zahŕňa rozvoj porozumenia, komunikácie a nachádzania súvislostí.

Spôsobilosti a procedurálne zručnosti

- *Matematické porozumenie* sa vzťahuje na schopnosť analyzovať matematické situácie a zostavovať logické argumenty. Je to myšlienkový návyk, ktorý možno rozvíjať prostredníctvom aplikácie matematiky v rôznych kontextoch.
- *Komunikácia* sa vzťahuje na schopnosť používať jazyk matematiky na vyjadrenie matematických ideí a presné, stručné a jasné logické argumentovanie. Študentom pomáha vytvoriť si vlastné pochopenie matematiky a precizovať ich matematické myslenie.

- *Súvislosti* sa vzťahujú na schopnosť vidieť, nachádzať a robiť prepojenia medzi matematickými myšlienkami, medzi matematikou a inými predmetmi a medzi matematikou a každodenným životom. Študentom pomáhajú pochopiť zmysel učenia sa matematike. Matematické porozumenie, komunikácia a súvislosti musia prevažovať na všetkých úrovniach matematického vyučovania, od primárneho až po najvyššie ročníky.

Spôsobilosti rozmyšľania a heuristiky

- Študenti si musia osvojiť rôzne spôsobilosti rozmyšľania a heuristiky, ktoré im pomôžu riešiť matematické problémy. *Spôsobilosti rozmyšľania* sú zručnosti použiteľné v procese myslenia, ako klasifikácia, porovnávanie, zoraďovanie, analyzovanie častí a celku, identifikácia vzorov, obrazcov a vzťahov, indukcia, dedukcia a priestorová predstavivosť.
- *Heuristika* – schopnosť objavovať – je predstavená príkladmi, aké sa pri jej výučbe používajú. Patrí sem:
  1. Vytvorenie reprezentácie: nakresliť graf, utvoriť zoznam, použiť rovnicu.
  2. Urobiť výpočtový odhad: odhadnúť približný výsledok, hľadať opakujúci sa vzor, formulovať predpoklady.
  3. Prechádzať procesom: ako to funguje, skúmať postup odzadu dopredu, predtým a potom.
  4. Zmeniť problém: reformulovať otázku, zjednodušiť problém, riešiť časť problému.

Aplikácia a modelovanie

- Aplikácia a modelovanie hrajú životne dôležitú úlohu v rozvoji matematického poznania a kompetencií. Je dôležité, aby študenti *aplikovali* spôsobilosti matematického riešenia problémov a logické myslenie na riešenie rôznych druhov problémov vrátane problémov reálneho sveta.
- Matematické *modelovanie* je proces vytvárania a zlepšovania matematického modelu, ktorý by zastupoval problémy reálneho sveta a pomáhal ich riešiť. Prostredníctvom matematického modelovania sa študenti učia používať rôzne reprezentácie dát a voliť a uplatňovať vhodné matematické metódy a nástroje na riešenie problémov reálneho sveta. Príležitostť pracovať s empirickými údajmi a používať matematické nástroje na analýzu dát by mala byť súčasťou vzdelávania na všetkých úrovniach.

4. Postoje

Postoje predstavujú afektívne aspekty učenia sa matematiky. Patria sem:

- predstavy o matematike a jej užitočnosti,
- záujem a pôžitok pri učení sa matematiky,
- hodnotenie a oceňovanie krásy a sily matematiky,
- dôvera v používanie matematiky,
- vytrvalosť pri riešení problému.

Postoje študentov k matematike sú formované ich skúsenosťami s učením. Tvorba vyučovania matematiky ako zábavy, zmysluplnej a relevantnej činnosti vedie napokon k vstupu pozitívneho postoja k predmetu. Starostlivosť a pozornosť by sa mala venovať navrhovaniu učebných činností, budovaniu dôvery a rozvíjaniu porozumenia a obľúbenosti predmetu.

5. Metakognícia

Metakognícia, alebo „myslenie o myslení“, sa vzťahuje na uvedomovanie si a schopnosť ovládať svoje myšlienkové procesy, najmä výber a použitie stratégií riešenia problémov. To zahŕňa sledovanie vlastného myslenia a samoreguláciu učenia.

(pokračovanie na strane 8)

Slovenská a singapurská matematika...

(dokončenie zo strany 7)

Poskytovanie metakognitívnych skúseností je potrebné, aby študenti mohli rozvíjať schopnosti riešenia problémov. Na rozvoj metakognitívneho uvedomovania žiakov a obohacovanie ich metakognitívnych skúseností možno používať nasledujúce činnosti:

- predstavíť študentom všeobecné spôsobilosti na riešenie problémov, myslenie a heuristiku, a ako sa tieto zručnosti môžu použiť na riešenie problémov,
- povzbudzovať študentov, aby pri hľadaní stratégie a metódy na riešenie problémov rozmýšľali,
- oboznamovať študentov s problémami, ktoré vyžadujú plánovanie (pred problémom) a vyhodnotenie (po riešení),
- povzbudzovať študentov, aby hľadali alternatívne spôsoby riešenia rovnakého problému, a skontrolovať vhodnosť a primeranosť odpovede,
- umožniť študentom diskutovať o tom, ako riešiť konkrétny problém, a vysvetliť rôzne metódy, ktoré sa používajú na riešenie problému.

Všadeprítomný päťuholník

Rozdiel medzi slovenským a singapurským prístupom spočíva aj v tom, že slovenský model pripúšťa, že „na každom stupni nemusí byť explicitne zastúpený každý z tematických okruhov“, zatiaľ čo singapurský model predpokladá, že päť oblastí matematického vzdelávania musí mať zastúpenie v každom ročníku. Rozdiel je potom, samozrejme, i v obsahu učiva. Učivo predpísané pre prvý ročník slovenských škôl obsahuje:

1. Prirodzené čísla

- Prirodzené čísla 0 – 5.
- Čísla 6, 7, 8, 9, 10.
- Prirodzené čísla do 20.
- Predstavy o prirodzenom čísle.
- Počítanie počtu vecí... po jednom, po dvoch, utváranie skupín vecí... o danom počte.
- Priradovanie predmetov, ktoré k sebe patria.
- Číselný rad v obore do 20.
- Porovnávanie čísel a ich usporiadanie v obore do 20.
- Písanie znakov.
- Riešenie slovných úloh na porovnávanie.
- Tvorenie slovnej úlohy k danej nerovnosti (ako propedeutika k budúcim nerovniciam).
- Čítanie a písanie čísel 0 – 20.
- Rozklad a skladanie čísel.
- Vzťahy medzi číslami: veľkosť, susedia čísla.

2. Sčítanie a odčítanie

- Sčítanie a odčítanie v etapách v obore do 5, v obore do 10 a v obore do 20 bez prechodu cez základ 10.
- Propedeutika vzťahu medzi sčítaním a odčítaním.
- Počítanie spamäti, sčítanie a odčítanie v obore do 20 bez prechodu cez základ 10.
- Sčítanie a odčítanie pomocou zobrazovania.
- Tvorba príkladov na sčítanie a odčítanie k danej situácii (podnetu).
- Slovné úlohy na sčítanie a odčítanie:
  - určenie súčtu, keď sú dané sčítance,
  - zväčšenie daného čísla o niekoľko jednotiek,
  - určenie jedného sčítanca, ak je daný súčet a druhý sčítanec,
  - zmenšenie daného čísla o niekoľko jednotiek,
  - porovnávanie rozdielom.
- Nepriamo sformulované slovné úlohy.
- Plus, mínus, odčítanie a sčítanie čísel.

- Zobrazovanie, zmenšenie, zväčšenie čísla, rozdiel, číselná os...
- Pochopiť a osvojiť si význam a funkciu znakov + (plus) a – (mínus) pri sčítaní a odčítaní čísel.
- Správne používať znaky + (plus) a – (mínus) pri sčítaní a odčítaní čísel.
- Pochopiť vzťah medzi sčítaním a odčítaním.
- Pochopiť súvislosti medzi zložkami početových výkonov a výsledkom.
- Vedieť vytvoriť k príkladu na sčítanie (odčítanie) zodpovedajúci príklad na odčítanie (sčítanie).
- Sčítovať a odčítovať v obore do 20 pomocou ilustračného obrázka.

- Rysovanie priamych čiar.
- Geometrické tvary a útvary – kreslenie.
- Manipulácia s niektorými priestorovými a rovinnými geometrickými útvarmi.
- Zoznámenie sa s niektorými priestorovými a rovinnými geometrickými útvarmi a ich triedenie na základe ich vlastností.
- Stavba telies z kociek, na základe modelu.
- Pozorovanie niektorých vlastností geometrických útvarov.
- Orientácia, určovanie polohy, smerov, zmeny smerov.

- Vedieť spamäti všetky základné spoje sčítania a odčítania v obore do 20 bez prechodu cez základ 10.
- Vedieť utvoriť k adekvátnej situácii (podnetu) príklad na sčítanie a odčítanie v obore do 20 bez prechodu cez základ 10.
- Vedieť využívať poznatky o sčítaní a odčítaní v jednoduchých slovných úlohách.
- Vyriešiť jednoduchú slovnú úlohu v obore do 20 bez prechodu cez základ 10 na sčítanie typu:
  - určenie súčtu, keď sú dané sčítance,
  - zväčšenie daného čísla o niekoľko jednotiek,
  - určenie jedného sčítanca, ak je daný súčet a druhý sčítanec úlohy.
- Tvorenie slovnej úlohy k danému numerickému príkladu na sčítanie a odčítanie v obore do 20 bez prechodu cez základ 10.

3. Geometria

- Kreslenie čiar.

- Kreslenie otvorených a uzavretých krivých čiar, rysovanie priamych čiar, triedenie čiar.

4. Riešenie aplikačných úloh a úloh rozvíjajúcich špecifické matematické myslenie

- Náznorný úvod k učivu z logiky.
- Pravdivé a nepravdivé výroky.
- Pravdepodobnostné hry, pokusy a pozorovania.
- Dichotomické triedenie predmetov podľa znakov.
- Stúpajúca (klesajúca) postupnosť predmetov, vecí, prvkov a čísel.
- Úlohy na pravidelnosť v týchto postupnostiach.
- Úlohy na zbieranie a zoskupovanie údajov.
- Jednoduché hry na pravdepodobnosť.
- Úlohy na jednoduchú kombinatoriku.

Na porovnanie, singapurské učivo pre prvý ročník obsahuje:

1. Celé čísla

- Určovanie počtu predmetov v danej množine.
- Porovnanie počtu predmetov vo dvoch a viac množinách.
- Používanie poradových čísel od prvý po desiaty a písanie symbolov týchto čísel (bodku za číslom).
- Notácia čísel a význam miesta v čísle (jednotky, desiatky).
- Čítanie a písanie čísel v podobe číslíc a slov.
- Porovnávanie a zoradovanie čísel.

Vylučuje sa:

- používanie termínu *základné čísla* a *poradové čísla*,
- používanie znamienok < a >.

- sčítanie a odčítanie do 20,
- sčítanie a odčítanie dvojmiestneho a jednomiestneho čísla v rámci jednej desiatky,
- sčítanie a odčítanie dvojmiestnych čísel a desiatok.

3. Násobenie a delenie

- Násobenie ako opakované sčítanie (do 40).
- Použitie matematického symbolu (x) na napísanie matematického výroku na danú situáciu.
- Rozdelenie množstva (nie viac ako 20) na rovnaké množiny:
  - ak je daný počet členov v každej množine,
  - ak je daný počet množín.
- Riešenie jednostupňových slovných úloh pomocou obrázkovej reprezentácie.

Vylučuje sa:

- použitie násobilkových tabuliek,
- použitie symbolu delenia (:).

4. Meranie

Dĺžka a hmotnosť

- Meranie a porovnanie dĺžky a váhy dvoch alebo viac objektov v neštandardných jednotkách s použitím výrazov:
  - dlhý, dlhší, najdlhší,
  - krátky, kratší, najkratší,
  - vysoký, vyšší, najvyšší,
  - ťažký, ťažší, najťažší,
  - ľahký, ľahší, najľahší.

Vylučuje sa:

- hľadanie veľkosti rozdielov v dĺžke a vo váhe.

Čas

- Pomenovanie času na hodiny a polhodiny.
- Vylučujú sa 24-hodinové hodiny.

Peniaze

- Pomenovanie mincí s rozdielnou hodnotou.
- Priradenie mincí s jednou hodnotou k ekvivalentnej skupine mincí s inou hodnotou.
- Určenie hodnoty peňazí v centoch do jedného dolára, v dolároch do sto.
- Použitie symbolu pre dolár a cent.
- Slovné úlohy na sčítanie a odčítanie peňazí iba v dolároch.

Vylučuje sa:

- kombinácia dolárov a centov.

5. Geometria

- Základné tvary.
- Obdĺžnik.
- Štvorec.
- Kruh.
- Trojuholník.
- Identifikovanie a pomenovanie základných tvarov z dvoj- a trojrozmerných predmetov.
- Popis a klasifikácia tvarov.
- Objavovanie a tvorba vzorov a pravidelností v zoskupeniach predmetov.

Zhrnutie

Cieľom tohto príspevku nie je podávať zasvätené hodnotenie predností či nedostatkov jedného alebo druhého spôsobu vyučovania ani hodnotiť kultúrnu aplikovateľnosť singapurskej matematiky v našich podmienkach. Domnievam sa len, že by stálo za pokus venovať pozornosť singapurskej matematike už aj z toho dôvodu, že výsledky jedného či druhého systému výučby sú porovnateľné a aj porovnávané. V spomínanom prieskume TIMSS 2011, v ktorom singapurskí štvrtáci obsadili prvé miesto s priemerným skóre 606 bodov, slovenskí žiaci dosiahli skóre 507 bodov a umiestnili sa na dvadsiatom piatom mieste. Roku 2007 boli slovenskí žiaci s priemerom 526 bodov ešte na štrnástom mieste.

Doc. PhDr. Emil KOMÁRIK, CSC.
Ilustračné foto stock.xchng

Škola ako tvorivé centrum vzdelávania, kultúry a športu

Jakubany je obec s 2 600 obyvateľmi, z ktorých je asi tisíc Rómov. Základná škola s materskou školou má v súčasnosti 59 detí v materskej škole v troch oddeleniach, 376 žiakov v základnej škole, z ktorých je 55 % Rómov. V areáli školy sa vzdeláva aj ďalších 40 žiakov (absolventov zo sociálne zaostalých rodín) v elokovaných triedach Súkromnej strednej odbornej školy z Kežmarku. Výchovno-vyučovací servis žiakom a ich rodičom poskytuje cca 60 zamestnancov. Všetci učitelia majú dobré IKT zručnosti, sú preškolení, pracujú inovatívne a interaktívne. Vedeniu školy sa osvedčila organizačná štruktúra, v ktorej sú tri pedagogické úseky (úsek klasických tried, špeciálnych tried a úsek materskej školy) na čele s odborne zdatnými a skúsenými zástupcami riaditeľa. O práci i filozofii školy sme sa pohovárali s riaditeľom jakubianskej školy PhDr. Ladislavom Žileckým.

Ako ste sa stali učiteľom a prečo?
Už na základnej škole som reprezentoval školu vo všetkých športoch, a tak ma to po maturite zlákalo na Fakultu telesnej výchovy a športu UK v Bratislave študovať učiteľský smer telesnú výchovu a ruský jazyk. Študoval som tam v sedemdesiatych rokoch a boli to krásne časy. Štát sa o nás študentov-budúcich učiteľov postaral zo všetkých stránok. Po skončení školy som najprv rok pracoval na vysokoškolskej katedre telesnej výchovy, potom na gymnáziu, neskôr na strednom odbornom učilišti. Mám pocit, že učiteľ bol vtedy omnoho váženejším človekom ako dnes. V súčasnosti sa postavenie učiteľa v spoločnosti značne zdegradovalo a dnes by som už za učiteľa asi nešiel.

Vravíte, že v škole máte 55 % rómskych žiakov. Ako sa s nimi pracuje?
Vzdelávanie rómskych žiakov je moja parke-
ta, lebo bývam v regióne, kde žijú, a učím ich
vyššie tridsať rokov. Práca s nimi je veľmi ná-
ročná, lebo drvivá väčšina z nich pochádza zo
sociálne zaostalých rodín, žijú v ťažkých pod-
mienkach, nemajú skoro žiadne životné ani

hygienické návyky, lebo doma nemajú žiadne
vzory – rodičia nepracujú. Škola ostáva pre
nich jediným miestom, kde je teplo, čisto,
kde dostanú obed, učebné pomôcky, a keď
k tomu pridáme aj ohľaduplné správanie učiteľa
spojené s rodičovským pohladením, dieťa
chodí do školy v podstate rado, veď v nej na-
chádza, čo nemá doma. Nebyť toho, že doma
nemajú vzory zodpovednosti k povinnostiam
– čo pre nich znamená ráno vstať, umyť sa,
obliecť do čistého a ísť do školy – nebol by
žiadny problém s ich dochádzkou. Rómske
deti na prvom stupni sú milucké, ešte neska-
zené, nenasiaknuté zlými príkladmi života z
domu. Po ich oboznámení so základnými
hygienickými zásadami a pravidlami správania
v škole možno s nimi pracovať ako s ostatnými
žiakmi. Od piatej triedy je však na nich postupne
badať zmeny v správaní, viac sa prejavuje ich
agresivita, nedôslednosť a nezodpovednosť. Je
to však individuálne, všetko závisí od do-
máceho prostredia, v ktorom deti trávajú väčšiu
svojho času. Sú jednotlivci, ktorí sú slušní,
zodpovední a v rámci možností aj vzdelateľní.
V minulom školskom roku nám napríklad kon-

„Dobrá spolupráca
riaditeľa školy so
starostom je asi
základným pilierom
napredovania a rozvoja
obce a školy. Starosta
a riaditeľ školy sú ako dve
spojené nádoby. Ak chce
byť starosta dobrý, musí
mať dobrú školu. Ak chce
byť škola dobrá, musí
mať dobrú spoluprácu so
starostom.“

čila rómska deviatačka so samými jednotkami
a išla na gymnázium. Dokonca ma prekvapi-
li jej rodičia, keď sme jej chceli kúpiť za ští-
pendium notebook, chýbalo sto eur, a oni to
doplatili. Takéto pozitívne príklady treba pre-
zentovať a zverejňovať. My sme pri odovzdá-
vaní notebooku žiačke zorganizovali v školskej
telocvični stretnutie so všetkými rómskymi
rodičmi, a veľmi si to pochvalovali.
Roku 2007 som s mojimi zamestnancami sprá-
vil prieskum v rómskej osade o tom, kde sa na-
chádzajú absolventi našej školy za posledných
desať rokov, koľkí z nich študovali na strednej
škole. Výsledok prieskumu ma šokoval – vyše
deväťdesiat percent skúmanej pätnásť- až
dvadsaťpäťročnej rómskej mládeže na stred-
nej škole nešlo a boli doma na podporách.
V prepočte šlo približne o 150 ľudí, ktorí ležali
doma, brali podporu, vízia žiadna...

Ako ste reagovali, po čom ste sa snažili siah-
nuť, napraviť situáciu?
Cítil som, že s tým musíme niečo urobiť, lebo
nie je nič horšie, ako keď zaostalý občan obce
je ešte aj nevzdelaný, bez akejkolvek vízie
ďalšej existencie. Je to zlé pre neho, ale aj pre
samotnú obec, lebo tá sa v konečnom dôsledku
musí oňho starať. Zisťovali sme príčiny, prečo
po skončení povinnej desaťročnej školskej
dochádzky – väčšinou opakovali ročník na
základnej škole – nešli naši absolventi na
žiadnu strednú školu, respektíve ju po pár
týždňoch nechali. Ako dve hlavné príčiny
vyvstali cestovanie do mesta a s tým spoje-
né finančné náklady a fakt, že rómska duša je
trochu iná. Rodičia neradi púšťajú svoje deti
od seba, preto ich nepúšťali ani do školy mimo
obce. Toto zistenie ma viedlo k pre-
svedčeniu, že by bolo dobre, aby sa remeslu
vyučili doma v obci. Nadviazali sme spoluprácu
so Súkromnou strednou odbornou školou z
Kežmarku, ktorá u nás vytvorila elokované
pracovisko. V nevyužitých podkrovných a
pivničných priestoroch základnej školy sme
zriadili školské dielne a prenajali sme ich
strednej škole. Teraz už tretí rok našich
absolventov-Rómov vzdelávame priamo u nás
v areáli našej školy v odboroch šitie konfekcie,
spracovanie dreva, stavebná výroba. Predstavte
si – títo žiaci chodia do školy. Aj keď nie
stopercentne, ale chodia. Priučajú sa remeslu
a žiaci stavebnej výroby si od októbra začali
dokonca sami stavať od základov novú
dielňu. Získali tým zručnosti a návyky naprí-
klad na neskoršiu stavbu jednoduchého
rodinného domčeka. Všetko so všetkým
však súvisí, a tu zohral veľmi dôležitú úlohu
ich odborný majster. Som presvedčený, že toto
je jedna z ciest vzdelávania Rómov – do-
viesť ich až k získaniu výučného listu vo
vlastnej obci, môže to byť aj v priestoroch
základnej školy.

Lenže to nebolo všetko, čo sa vám podarilo...
Dokonca aj do škôlky nám chodia päťroční
rómske deti. Predtým, keď bola škôlka ďaleko
od osady v schátranom kaštieli, nechodili vô-
bec. Keď však rodičia po rekonštrukcii a pre-
sťahovaní materskej školy do areálu základnej
školy videli, aké majú ich detičky v škole pod-
mienky, posielajú ich do škôlky ráno spolu so
staršími súrodencami, ktorí idú do školy. Je to
veľká devíza, že chodia do škôlky, lebo pred
vstupom do základnej školy sa naučia po slo-
vensky, naučia sa základným hygienickým ná-
vykom, ale aj iným potrebným zručnosťami,
ktoré budú neskôr potrebovať. Rómskym
žiakom sa treba venovať špecificky, a to aj v
popoludňajších hodinách v rámci záujmovej
činnosti, aby čo najviac času trávil v priesto-
roch školy, respektíve pod dohľadom pedagó-
gov. V škole máme množstvo záujmových
krúžkov, folklórny súbor Kečera, rómsku
hudobnú kapelu Integra, cvičíme zumbu.
Prioritou záujmovej činnosti je však plávanie,
lebo osobne si myslím, že kto nevie plávať,
nie je úplne gramotný, a túto zručnosť bude
potrebovať po celý život. Máme víziu, že
každý náš absolvent musí vedieť plávať.

Poznáš vás ako riaditeľa, ktorý je dobrým
manažérom. Čo sa vám v škole podarilo vy-
budovať v predchádzajúcich rokoch?
Riaditeľom som od roku 1995, keď som pre-
vzal školu v dosť zúboženom stave. Kúril
(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

Rozhovor s osobnosťou
LADISLAV ŽILECKÝ

Škola ako centrum vzdelávania, kultúry...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

sa tu uhlím, škola nemala žiadne ihrisko, na školskom dvore boli zrúcaniny stodoly, školskej bytovky, pásli sa tam barany, hydina...

Ako syn otca-stavbára som sa v rámci daných možností pustil do obnovy školy a jej areálu a paralelne do konsolidácie pedagogického kolektívu. Svoje predstavy a vízie som položil na papier a začal som obiehať príslušné úrady, inštitúcie, sponzorov... Po plynofikácii a oplotení roku 1996 sme vybudovali najprv škvarové ihrisko a pustili sa do búrania bytovky a stodoly na školskom dvore, v ktorej kedysi školáci chovali ošípané a hydinu. Mnoho vecí som prevzal v havarijnom stave (šesťdesiatročné drevené okná popribíjané klincami, vydutá podlaha v telocvični a podobne), v mnohých prípadoch to ohrozovalo bezpečnosť žiakov aj zamestnancov. Cez dotácie na havarijné stavy sa nám podarilo zabezpečiť financie od štátu na výmenu podlahy v telocvični a výmenu určitej časti okien. Okná a strop v telocvični sme následne rekonštruovali svojpomocne s príspevom miestnych podnikateľov.

Keď sa nám neskôr nepodarilo zabezpečiť výstavbu viacúčelového ihriska s umelým trávnikom od štátu, predložil som obecnému zastupiteľstvu víziu na svojpomocnú výstavbu takéhoto ihriska. Pozdávalo sa im to, a tak zaplatili umelý trávnik za vyše pol milióna korún a my sme si ihrisko s pomocou žiakov a brigádnikov vybudovali. Ihrisko má aj hľadisko pre 200 divákov a slúži nám aj verejnosti dodnes.

Všetko to však boli iba čiastočné úpravy a rekonštrukcie. To ma neuspokojovalo, lebo to nebolo koncepčné. Na nejaké systémové riešenie situácie vo vzdelávaní v obci neboli peniaze, a tak som privítal možnosti, ktoré ponúkali projekty Európskej únie. Roku 2007 sme spolu s pánom starostom Jozefom Dufalom podali projekty on na rekonštrukciu a obnovu vzdelávacích zariadení v obci a ja na skvalitnenie výchovno-vyučovacieho procesu. Projekty riešili aj presťahovanie materskej školy z kamenných múrov kaštieľa na konci obce pod jednu strechu so základnou školou, čím vzniklo akési obecné centrum vzdelávania, výchovy, kultúry a športu. Obidva projekty boli schválené a ich realizácia dopadla úspešne.

Bolo to náročné obdobie, lebo projekty sme realizovali súčasne s kompletnou výučbou. Podarilo sa nám to však zvládnuť a teraz máme všetky školské budovy zrekonštruované a zmodernizované. Cez vzdelávací projekt sa všetci učitelia preškolili v oblasti IKT, a tak je už práca s interaktívnymi tabuľami pre nich samozrejmosťou.

Vzdelávací projekt riešil aj zakúpenie zariadení a dopravných prostriedkov na dopravné ihrisko, samotné ihrisko však nie. A tak sme si ho opäť svojpomocne v spolupráci s pánom starostom vybudovali. Neskôr pribudla trieda v prírode, klzisko, altánky, ohniská, chováme zajačiky, pestujeme zeleninu, liečivé bylinky... Naším zámerom jednoducho bolo a je vytvoriť v škole prirodzené, domáce, priateľské prostredie, v ktorom by sme sa všetci, teda žiaci, zamestnanci, ale aj rodičia, cítili príjemne a mohli pracovať pokojne a bez stresu, doslova v súlade s Komenského výrokom „škola hrou“.

Aká je vaša spolupráca so zriaďovateľom – obcou – a starostom?

Dobrá spolupráca riaditeľa školy so starostom je asi základným pilierom napredovania a rozvoja obce a školy. Starosta a riaditeľ školy sú ako dve spojené nádoby. Ak chce byť starosta dobrý, musí mať dobrú školu. Ak chce byť škola dobrá, musí mať dobrú spoluprácu so starostom. V rodičoch školopovinných detí má starosta

vlastne voličov celej obce. Malo by mu preto enormne záležať na tom, aby jeho škola bola úspešná, aby napredovala, aby žiaci aj rodičia boli spokojní, a preto by ju mal všemožne podporovať a rozvíjať. Ak tomu tak nie je, ak spolupráca medzi starostom a riaditeľom viazne, škola stagnuje, rodičia sú zákonite nespokojní, a tým pádom stagnuje aj obec. Riaditeľ školy so svojimi zamestnancami, ale aj starosta so svojimi by mali slúžiť občanom obce, mali by im poskytovať servis, ktorý sa od nich vyžaduje. My ako škola máme so starostom veľmi dobrú spoluprácu. Spoločne

Aké sú výsledky vašich žiakov v meraniach kvality – Testovanie 9, súťaže a podobne? Na samotné testovania a merania mám svoj názor. Jednorazové testovanie nepovažujem za spravodlivý ukazovateľ úspešnosti školy. Aby sme mohli hovoriť o úspešnosti školy, mali by sme mať pri meraní vždy nejaký vstup a výstup. A iba rozdiel medzi vstupom a výstupom by sme mali považovať za úspech, respektíve neúspech školy, lebo zloženie kvality žiakov školy je na rôznych školách rôzne a z rôznych dôvodov, ale to už prenechávam na kompetentnejších.

sme vybudovali športové ihriská, klzisko, dopravné ihrisko, realizujeme aj iné aktivity. Máme korektné, otvorené vzťahy aj s obecným zastupiteľstvom, čoho dôkazom je naša škola a jej pozitívne vnímanie verejnosťou.

V tohoročnom Testovaní 9 sa naši žiaci umiestnili v matematike aj slovenskom jazyku a literatúre nad slovenským priemerm. Pozoruhodné výsledky dosahujeme v športových súťažiach, naše florbalistky nedávno porazili na majstrovstvách Slo-

venska v Trenčíne aj Bratislavu a skončili na štvrtom mieste. Hokejisti a futbalisti boli majstrami okresu, úspešné sú aj volejbalistky. Z vedomostných súťaží sme získali prvé miesto v okresnej Olympiáde v anglickom jazyku a Matematickej olympiáde, ale aj iné medailové umiestnenia. Na daný pomer rómskych a nerómskych žiakov si myslím, že s ich výsledkami môžeme byť spokojní.

V škole máte krásnu taiwansko-slovenskú učebňu hudby a varenia. Môžete nám povedať niečo o nej?

Vízia na zriadenie učebne vznikla asi pred tromi rokmi, v čase, keď sme nadviazali kontakt s taiwanskou reprezentačnou kanceláriou na Slovensku v Bratislave. Najprv to bola moja návšteva v reprezentačnej kancelárii v Bratislave, kde som predstrel projekt spolupráce a možnosti podpory našim žiakom v hmotnej núdzi. Následne prišla taiwanská delegácia na čele s vedúcim kancelárie pánom Davidom Nan-Jang Leem k nám do školy. Naša predstava sa im pozdávala, a tak v priebehu troch predchádzajúcich rokov sa naše stretnutia vzájomne obmieňali. Taiwanská delegácia prišla do školy vždy s nejakým grantom na základe nášho predchádzajúceho projektu, čoho výsledkom bola spomínaná učebňa hudby a varenia, ale aj učebňa pre ťažko postihnutých žiakov, kde vyučujeme metódou snoezelen, či zariadenie našich školských dielní. Na revanš naši žiaci vystúpili s kultúrnym programom na taiwanskej konferencii v Bratislave. Dokonca štyria naši rómski žiaci dostávajú ročné taiwanské stipendium. Naše priateľstvo a spolupráca pokračuje aj v súčasnosti a v najbližšom období očakávame ďalšiu návštevu taiwanskej delegácie v našej škole.

Ktoré problémy v školstve považujete za najdôležitejšie, kľúčové z pohľadu nutnosti ich riešenia?

Všeobecne možno hovoriť o výraznom podfinancovaní školstva. Veľmi zafatuje, že aj obrovská byrokratizácia, ktorá bráni školám vykonávať to podstatné – výchovu a vzdelávanie žiakov. Príliš časté sú aj legislatívne zmeny, navyše zákony by mali vychádzať z praxe v regiónoch. Tiež v riadení a toku financií medzi ministerstvom a školou je veľa zbytočných medzičlánkov. A špecificky v školách na východe je obrovská záťaž sociálnej práce a samostatným problémom je vzdelávania rómskych žiakov.

Čo všetko má urobiť riaditeľ základnej školy, aby sa mu podarilo vybudovať dobrú školu, a čo mu v tom bráni?

Recept na to nemám, lebo všetko a každý má svoje špecifiká, ale ak vychádzam z vlastných 35-ročných pedagogických či riadiacich skúseností, môžem skúsiť formulovať niektoré názory.

1) Riaditeľ školy by mal byť predovšetkým presvedčený, že chce byť riaditeľom, nieže ho tam niekto dosadí, aby slúžil. Mal by byť flexibilný a schopný manažér.

- 2) Mal by mať dobré organizačné schopnosti, vízie.
- 3) Mal by mať určité ekonomické aj právne vedomosti.
- 4) Mal by mať na zreteli, že vzťah medzi základnými prvkami, ktoré ovplyvňujú výchovno-vyučovací proces, a to vzťah medzi učiteľom, žiakom, podmienkami a učebným programom (osnovami), musí byť vždy vyvážený, a nikdy nesmie podceňiť jeden prvok na úkor druhého.
- 5) Personálnu prácu zamestnancov, zvládanie žiakov, podmienky procesu v škole a vzdelávacie programy musí riaditeľ dokázať skĺbiť tak, aby

„V minulom školskom roku nám napríklad končila rómska deviatačka so samými jednotkami a išla na gymnázium. Dokonca ma

prekvapili jej rodičia, keď sme jej chceli kúpiť za stipendium notebook, chýbalo sto eur, a oni to doplatili. Takéto pozitívne príklady treba prezentovať a zverejňovať.“

na konci tohto procesu bol zdravý, slušný a vzdelaný absolvent školy.

- 6) A čo mu v tom bráni? Obrovská byrokracia, ktorá ho brzdi pri iných činnostiach, stále sa meniaci legislatíva a nízka spoločenská autorita riaditeľa, ktorá mu sťažuje pozíciu pri rôznych rokovaniach či pri spolupráci so zriaďovateľom a s verejnosťou.

Aká je vízia vašej školy do budúcnosti?

Veľkú časť z mojich predstáv a vízií sme už dosiahli. Máme krásnu zrekonštruovanú školu v centre obce, moderne zariadenú a vybavenú, moderné ihriská a učebne. Máme dobrú spoluprácu so zriaďovateľom, máme dobrý kolektív zamestnancov – reálne ideálny stav. Mám neďaleko do dôchodku, mohol by som teda odísť so vztyčenou hlavou, lebo moje vízie a predstavy sa naplnili, ale nie je to celkom tak. Vždy je čo vylepšovať a klásť si nové méty, a ja ich mám, chcem ešte nejaký čas v tejto škole pôsobiť. S kolektívom zamestnancov aj s pánom starostom sme sa zhodli, že teraz sa pokúsime dosahovať stále lepšie a lepšie výsledky vo svojej práci. Tiež mám predstavu a víziu, že keď už náš školský areál nazývame obecným centrom pre vzdelávanie, výchovu, šport a kultúru, v budúcnosti by sa tu mohli vzdelávať aj rodičia našich detí, a to v rôznych oblastiach – či už sociálnoprávných, jazykových, alebo IKT. Naplnila by sa tým ešte viac spolupráca školy s verejnosťou. A tiež som ešte niečo dlžný tomu, z čoho som začínal – športu. Chcel by som založiť v škole v rámci záujmovej činnosti športový klub, ale predovšetkým by ma potešilo, ak by všetci naši žiaci a zamestnanci nadobudli v sebe pozitívny vzťah k športu, k svojmu zdraviu, lebo to je pre nás všetkých asi to najdôležitejšie.

**Za rozhovor ďakuje Miron ZELINA
Foto Ján SÚKUP**

„Vzdelávanie rómskych žiakov je moja parketa, lebo bývam v regióne, kde žijú, a učím ich vyše tridsať rokov. Práca s nimi je veľmi náročná, lebo drvivá väčšina z nich pochádza zo sociálne zaostalých rodín, žijú v ťažkých podmienkach, nemajú skoro žiadne životné ani hygienické návyky, lebo doma nemajú žiadne vzory – rodičia nepracujú. Škola ostáva pre nich jediným miestom, kde je teplo, čisto, kde dostanú obed, učebné pomôcky, a keď k tomu pridáme aj ohľaduplné správanie učiteľa spojené s rodičovským pohladením, dieťa chodí do školy v podstate rado, veď v nej nachádza, čo nemá doma.“

Hodnotenie a návrhy Slovenskej komory učiteľov k Správe o stave školstva na Slovensku

KONŠTRUKTÍVNOSŤ, ARGUMENTY, VECNOSŤ

V Slovenskej komore učiteľov (SKU) hodnotíme veľmi pozitívne snahu ministerstva o definíciu problémov školstva a návrhy na riešenie, ktoré prezentovalo v *Správe o stave školstva na Slovensku*. Zároveň pozitívne hodnotíme aj skutočnosť, že ponúklo tento dokument na širokú diskusiu. Trochu sa obávame, aby diskusia neostala len prázdnyimi frázami, bez zakomponovania jej výsledkov do praxe v podobe nariadení a zákonov. Zároveň odporúčame ministerstvu, aby do správy doplnilo konkrétne riešenia jednotlivých problémov a tieto podložilo konkrétnymi číslami a termínmi, na základe ktorých majú byť splnené. SKU sa vo svojom stanovisku vyjadruje najmä k problematike regionálneho školstva (RŠ), kde za hlavný cieľ považujeme úspešného absolventa.

Odporúčame pozmeniť, prípadne doplniť pôvodnú správu o tieto návrhy:

Úloha RŠ-1-1: Udržateľným spôsobom postupne zvyšovať objem verejných financií pre školstvo
Stanovisko SKU: Každoročne zvyšovať financie do školstva o konkrétnu sumu. Zaviazat túto vládu a nezaväzovať ďalšie vlády. Navrhujeme, aby sa každoročne zvyšoval objem financií pre školstvo o 200 mil. eur, a to v rozpätí rokov 2014 – 2016.

žiakov, ale aj počty tried, uplatniteľnosť absolventov, úspešnosť v externých testoch, úspešnosť v súťažiach, kvalifikáciu učiteľov a ich ďalší kariérový rast.

Úloha RŠ-1-3: Prijat' opatrenia na postupnú optimalizáciu siete škôl a školských zariadení
Stanovisko SKU: Pri materských školách vzniká v súčasnosti potreba vyššieho počtu tried a škôl. Najväčší priestor na optimalizáciu vidíme pri málotriedkach, kde je však potrebné racionálne prihliadať na ich regionálne potreby a možnosti.

za následok, že do pozície riaditeľov by boli zvolení nekompetentní ľudia. Zároveň by takto vymenovaný riaditeľ stratil akúkoľvek slobodu v rozhodovaní a musel by sa riadiť výlučne pokynmi zriaďovateľa. Preto navrhujeme, aby voľba riaditeľa školy naďalej prebiehala rovnakým spôsobom ako doteraz.

■ Navrhujeme, aby riaditeľ školy nemal vyučovaciu povinnosť. Má to byť líder a manažér s pedagogickým vzdelaním a praxou, ktorý sa bude plne venovať riadeniu školy. Zároveň navrhujeme zriadiť pri školách odborných garantov

dúci predmetových komisií, vedenie školy a počas inšpekcie aj samotní inšpektori. Tým pádom ide o trojnásobnú kontrolu tej istej problematiky. Dokonca sme presvedčení, že učiteľská verejnosť je pripravená na zrušenie samostatnej školskej inšpekcie.

Úloha RŠ-1-5: Systematicky zlepšovať prístup k informáciám pre všetkých zainteresovaných
Stanovisko SKU: Súhlasíme s návrhom ministerstva školstva. Nevyhnutným predpokladom na splnenie cieľa je spustenie re-

Úloha RŠ-2-1: Zabezpečiť kvalitný výber a prípravu na učiteľské povolanie na stredných a vysokých školách
Stanovisko SKU: Ak chceme kvalitnejších učiteľov, musíme ich najmä dobre zaplatiť. Pravidelne v rokoch 2014 – 2016 zvyšovať platy učiteľov o 10 % ročne. Potom môžeme spríšiňovať nároky na budúcich učiteľov. Zapájať študentov učiteľských odborov viac do praxe, pričom môžu kompenzovať chýbajúcich asistentov učiteľov. Zaradiť do študijných programov vysokých škôl pre učiteľov primárneho vzdelávania študijný odbor so zameraním na cudzie jazyky (najmä anglický jazyk).

Úloha RŠ-2-2: Prijat' opatrenia na zvýšenie a trvalú udržateľnosť atraktívnosti učiteľského povolania
Stanovisko SKU: Pravidelne v rokoch 2014 – 2016 zvyšovať platy učiteľov o 10 % ročne. Ponechať tarifné platy a kvalitu učiteľa ohodnocovať cez pohyblivú zložku, ktorá by bola transparentne vypočítaná.

Úloha RŠ-2-3: Zabezpečiť možnosti ďalšieho profesijného rozvoja pre pedagogických a odborných zamestnancov
Stanovisko SKU: Súhlasíme so zlepšovaním kvality kontinuálneho vzdelávania podľa návrhov ministerstva. Navrhujeme otvoriť zákon č. 317/2009 Z. z. a dopracovať potrebné zmeny, ktoré sa do zákona ešte nedostali. Navrhujeme zrušiť plán kontinuálneho vzdelávania, ktorý je len ďalšou administratívnou záťažou a jeho príprava je v súčasných podmienkach nereálna, keďže žiadny učiteľ nevie dopredu povedať, na ktoré vzdelávanie ho napr. Metodicko-pedagogické centrum prijme a kedy sa vzdelávanie zrealizuje.

Úloha RŠ-3-1: Uskutočniť zmeny v systéme a obsahu vzdelávania tak, aby školstvo pripravovalo žiakov na život v podmienkach rýchlo sa meniaceho sveta
Stanovisko SKU:
■ Rozdeliť učivo vo vzdelávacích štandardoch štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP) do jednotlivých ročníkov. Je to jeden z kľúčových bodov zmien, ktorý by vnesol do učiva opäť systém a odstránil chaos. Našťastie s tým Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) podľa predbežne zverejneného ŠVP už počíta, čo veľmi oceňujeme.

■ Ak chce ministerstvo školstva vytvárať tlak na zvyšovanie čitateľskej gramotnosti, je potrebné, aby sa tento problém systematicky riešil vo všetkých predmetoch, a nielen v predmete slovenský jazyk a literatúra (SJL). Preto navrhujeme, aby sa testovanie čitateľskej gramotnosti realizovalo v Testovaní 9 formou samostatných testov, čiže by sa testoval SJL, matematika (MAT) a čitateľská gramotnosť. Vtedy by vznikol tlak aj na učiteľov iných predmetov a Slovensko by začalo dosahovať lepšie výsledky v medzinárodných meraniach OECD.
■ Nezvyšovať celoplošne dôraz na matematiku, pretože nie každý má na ňu talent a nie každý bude využívať zlož-

(pokračovanie na strane 12)

Úloha RŠ-1-2: Upraviť systém financovania so zameraním na zvýšenie jeho efektívnosti a na podporu kvality
Stanovisko SKU: Sprehľadniť a zefektívniť financovanie škôl tým, že školy budú financované priamo, a nie cez zriaďovateľa (najmä financie na tzv. originálne kompetencie). Ponechať normatívne financovanie na žiaka v materských a základných školách. Financovať školy rovnakým normatívom a odstrániť nespravodlivé rozdiely, ktoré prinášajú rôzne koeficienty. Pri presune žiakov medzi školami počas školského roka presúvať aj balík peňazí, ktorý sa vzťahuje na daného žiaka. Zmeniť spôsob financovania stredných škôl, pričom nový spôsob financovania bude brať do úvahy nielen počty

Optimalizácia siete základných škôl sa uskutočnila a v potrebnej miere sa uskutočňuje aj v súčasnosti, preto tu už nie je príliš veľký priestor na optimalizáciu. Výrazná optimalizácia siete škôl za posledné roky sa uskutočňuje medzi strednými školami, a na túto sa treba sústrediť, pretože tu je dvojnásobná kapacita oproti skutočnej potrebe.
Úloha RŠ-1-4: Upraviť systém riadenia školstva so zameraním na zvýšenie jeho efektívnosti a kvality
Stanovisko SKU:
■ Odmietame spôsob, podľa ktorého by vymenovanie riaditeľa školy malo byť výhradne v kompetencii zriaďovateľa. V mnohých prípadoch by to malo

spomedzi najlepších učiteľov, ktorí by pomáhali riaditeľom pri budovaní kvality školy.
■ Navrhujeme právne zakotviť postavenie, práva a povinnosti rady školy i územných školských rád. Navrhujeme definovať radu školy ako poradný orgán pre riaditeľa školy, iniciatívny orgán pre zamestnancov školy a kontrolno-výberový orgán pre zriaďovateľa. Tiež navrhujeme finančne odmeňovať členov rady školy.
■ V súvislosti s právami školskej inšpekcie navrhujeme, aby inšpekcia nemala právo kontrolovať spôsob vzdelávania žiakov formou hospitácie na hodnách, ale mala len právo kontrolovať manažment školy. Dôvodom je to, že hospitácie pravidelne vykonávajú ve-

zorného informačného systému do plnej prevádzky, ale bez už typicky slovenskej duplicitnej a učiteľa zafažujúcej zvýšenej administratívnej činnosti. Na overovanie funkčnosti systému nech slúži pilotné odskúšanie vo vybraných školách.
Úloha RŠ-1-6: Znižovať administratívnu záťaž v regionálnom školstve
Stanovisko SKU: Súhlasíme s návrhom ministerstva školstva. Navrhujeme: 1. znížiť administratívnu záťaž pri integrácii žiakov; 2. zrušiť písomnú formu hodnotenie učiteľov riaditeľom; 3. zrušiť plán kontinuálneho vzdelávania; 4. elektronizovať školskú administratívu a neviesť ju duplicitne v papierovej i elektronickej podobe.

Hodnotenie a návrhy Slovenskej komory...

(dokončenie zo strany 11)

tejšie matematické operácie v ďalšom štúdiu, prípadne v praxi. Navrhujeme, aby sa dôraz na matematiku kládol formou zvyšovania počtu matematických tried, ale nie formou povinnej maturity z matematiky. Rozvíjanie logicko-matickej inteligencie spojené s nasledovným spracovaním informácií je navyše možné a žiaduce rozvíjať i v iných predmetoch, napr. v informatike alebo geografii.

- Dôraz na podnikanie a finančnú gramotnosť klásť na stredných školách a prehnane tým nezaťažovať základné školy.
- Zrušiť povinný druhý cudzí jazyk v základných školách a vo väčšine odborov stredných škôl, s čím však súvisí zrušenie angličtiny ako jediného prvého cudzieho jazyka. Aj s týmto návrhom už ŠPÚ v novom ŠVP počíta, čo je veľmi pozitívne.
- Odmietame povinné vzdelávanie žiakov v spádovej škole. Nik nemôže nútiť rodičov, aby dali svoje dieťa do školy, ktorá im z určitých dôvodov nevyhovuje.

Úloha RŠ-3-2: Zabezpečiť interné aj externé monitorovanie a hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania

Stanovisko SKU:

- Testovanie 9 realizovať v neskoršom termíne na stredných školách, čím sa zabezpečí lepšia objektivita, a Testovanie 9 tak môže definitívne nahradiť prijímacie skúšky.
- Úlohy na čitateľskú gramotnosť zaradiť v Testovaní 9 do osobitných testov, čiže písali by sa testy zo SJL, z MAT a čitateľskej gramotnosti. Vtedy by vznikol tlak v súvislosti s podporou čitateľskej gramotnosti aj na učiteľov iných predmetov (nielen učiteľov SJL) a Slovensko by začalo dosahovať lepšie výsledky v medzinárodných meraniach OECD.
- Vo vyššej miere prispôbiť Testovanie 9 aj integrovaným žiakom, napr. formou osobitných testov s kratšími ukázkami textov.
- Externé testovanie žiakov na výstupe z I. stupňa realizovať na konci 4. ročníka, a nie v prvom polroku 5. ročníka. Výsledky testov budú určite lepšie na konci 4. ročníka ako v prvej polovici 5. ročníka. Zároveň by sme boli v rámci OECD zrejme jedinou krajinou, ktorá testuje vedomosti zo 4. ročníka po dvojmesačných prázdninách. Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) tvrdí, že pri testovaní na konci 4. ročníka by bol problém s tým, že je na Slovensku množstvo málotriedok, v dôsledku čoho by sa muselo testovanie realizovať vo viacerých školách. To by podľa NÚCEM prinieslo vyššie náklady, ale aj ťažšiu kontrolu objektivitu. Preto navrhujeme, aby štvrtáci z málotriedok vykonali testovanie v najbližších plnoorganizovaných základných školách vo svojom regióne.

Úloha RŠ-3-3: Zlepšiť podmienky v prístupe k vzdelávaciemu obsahu

Stanovisko SKU: Každoročne v období rokov 2014 – 2016 zvyšovať financie do školstva o 200 mil. eur, čo je základný predpoklad na zlepšenie podmienok v prístupe k vzdelávaciemu obsahu. Zlepšovať technické vybavenie škôl najmä prostredníctvom fondov EÚ (napr. na výstavbu telocviční), čím sa zvýši aj zamestnanosť. Zabezpečiť nové reformné učebnice, ale aj zbierky úloh a pracovné zošity, ktoré v určitých predmetoch zatiaľ vôbec neexistujú, alebo ak existujú, musia si ich žiaci kupovať. Uvoľniť trh s učebnicami, navýšiť normatívy o nákladoch na učebnice a umožniť školám, aby

si zabezpečovali učebnice samy. Zabezpečiť, aby bol digitálny vzdelávací obsah dostupný pre všetky školy. Ponechať maximálne počty žiakov v triedach na rovnakej úrovni, ako je to dnes (napr. v ZŠ v 1. ročníku 22 žiakov, v 2. – 4. ročníku 25 žiakov, v 5. – 9. ročníku 28 žiakov).

Úloha RŠ-3-4: Skvalitniť systém predškolskej výchovy a vzdelávania

Stanovisko SKU: Súhlasíme s krokmi ministerstva školstva. Navrhujeme zmierniť prísne podmienky, ktoré v mnohých prípadoch bránia v rozšírení materskej školy na viac tried, čím sa bráni prijatiu ďalších žiakov (ide najmä o prehnane prísne stavebné a hygienické normy).

Úloha RŠ-3-5: Vytvoriť podmienky na preberanie najlepších postupov (best practices), a to tak v národnom, ako aj medzinárodnom kontexte

Stanovisko SKU: Pri preberaní postupov zo zahraničia nezabúdať na to, že aj na Slovensku máme dlhoročne zaužíva-

Úloha RŠ-4-2: Posilniť úlohu zamestnávateľov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy

Stanovisko SKU: Lepšie motivovať zamestnávateľov k tomu, aby mali záujem o spoluprácu pri vzdelávaní študentov (využiť na to rôzne daňové alebo odvodové úľavy).

Úloha RŠ-4-3: Prijatť opatrenia podporujúce záujem žiakov o odborné vzdelávanie v súlade s potrebami trhu práce

Stanovisko SKU: Súhlasíme s krokmi ministerstva školstva. Ďalej navrhujeme vo väčšej miere zaviesť motivačné a prospechové štipendiá v stredných školách. Rozšíriť možnosť získať budúcu zmluvu so zamestnávateľom už počas štúdia. Možnosť získania bonusov pre študentov napr. vo forme lacnejších vodičských preukazov (prípadne úplne zadarmo). Takéto bonusy budú motivovať najmä žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorí do stredných škôl nastupujú len výnimočne. Možnosť absolvovať prax študentov v zahraničí po-

žiakov sa zaradia takí, ktorí to reálne nepotrebnú. Tento fakt má dlhší čas významný vplyv na znižovanie kvality vyučovania na Slovensku.

- Pri vypracovaní záverečnej diagnózy k integrácii zabezpečiť užšiu spoluprácu psychológa, špeciálneho pedagóga a učiteľov. Učtelia by sa aktívne podieľali na vypracovaní pedagogickej prognózy žiaka.
- Žiakov s mentálnym postihnutím neintegrovat v bežných triedach. Vytvoriť sieť škôl s vhodnými podmienkami na integráciu. V regiónoch, kde nie je možné vytvorenie špeciálnej školy, vytvoriť špeciálne triedy v bežných základných školách, kde by boli takíto žiaci vzdelávaní. Zároveň navrhujeme zrušiť systém, podľa ktorého majú mať mentálne postihnutí žiaci, ktorí sú začlenení v bežných triedach, iný rozvrh hodín ako zvyšok triedy. V učiteľskej praxi je realizácia takéhoto vyučovania nemožná.
- Nesúhlasíme s nariadením, aby žiak nemohol opakovať nultý ročník. Ak existujú objektívne dôvody na to, aby žiak opakoval nultý ročník, mal by ho opakovať.

né kvalitné postupy, od ktorých sa dnes nesprávne upúšťa a na ich miesto prichádzajú nové zahraničné trendy, ktoré sú v našich podmienkach nefunkčné.

Úloha RŠ-4-1: Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy tak, aby jeho absolventi boli schopní bezprostredne po skončení štúdia priamo vstúpiť do pracovného procesu

Stanovisko SKU: Je potrebné zvýšiť platy učiteľov (v rokoch 2014 – 2016 každoročne o 10%) a tým priťahovať viac ľudí z praxe do školstva. Ak totiž šikovný inštalatér zarobí svojím remeslom mesačne 1 000 eur v čistom, určite nepôjde učiť študentov za 600 eur v čistom. Zabezpečiť kvalitné vybavenie stredných odborných škôl najmä z fondov EÚ.

čas štúdia (stáž v materskej automobilke). Toto všetko sa dá dosiahnuť najmä tým, že štát bude motivovať zamestnávateľov, aby vstupovali do vzdelávacieho procesu.

Úloha RŠ-5-1: Zabezpečiť prístup ku kvalitnej výchove a vzdelávaniu pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva

Stanovisko SKU:

- Prehodnotiť doterajší spôsob prideľovania financií na integrovaných žiakov, ale aj samotný systém integrácie, pretože dnes sa v základných školách umelo zvyšujú počty individuálne začlenených a mentálne postihnutých žiakov z dôvodu s tým súvisiaceho zvýšenia finančných prostriedkov pre školy. Preto sa v mnohých základných školách stáva, že medzi integrovaných

- Vypustiť z Pedagogicko-organizačných pokynov povinnosť učiteľa konzultovať nedostatočnú známku u začleneného žiaka s pracovníkom poradenského zariadenia.
- Zvýšiť počet asistentov učiteľov v školách. Môžu sa na to využiť študenti pedagogických i humanitných smerov.
- Nezavádzať povinné slovné hodnotenie pre žiakov s mentálnym postihnutím, ale používať ho ako jednu z možností, kde si učiteľ bude môcť vybrať, či sa prikloní k slovnému hodnoteniu, alebo k známkovaniu.
- Nesúhlasíme s tým, aby sa plošne znižoval počet žiakov bez mentálneho postihnutia v špeciálnych školách. Pokiaľ je objektívny dôvod na to, aby bol v špeciálnej škole žiak bez mentálneho postihnutia (napr. žiak s poruchami správania), nech tam jednoducho je.

- Problém vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia je potrebné riešiť komplexne. Žiadne zmeny, ktoré sa udejú len v oblasti vzdelávania, títo žiaci veľmi nepocítia, pokiaľ nedôjde k zmene prostredia, v ktorom žijú a trávia väčšinu svojho života. Je tu potrebná širšia spolupráca s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a ďalšími inštitúciami, ktoré by mali motivovať tých rodičov, ktorí sa o dieťa príkladne starajú a podporujú ho vo vzdelaní, a trestať tých rodičov, ktorí nemajú záujem o riadnu výchovu vlastného dieťaťa.

Úloha RŠ-5-2: Podporovať vytváranie kapacít tam, kde sa prejavuje ich nedostatok

Stanovisko SKU: Navrhujeme riešiť problematiku materských škôl cez ich spájanie so základnými školami len za predpokladu, že sa zmení spôsob financovania cez originálne kompetencie, ktoré budú smerovať do škôl priamo, a nie cez zriaďovateľa. Na vytváranie nových kapacít materských škôl navrhujeme využívať najmä fondy EÚ. Navrhujeme zmierniť prísne podmienky, ktoré v mnohých prípadoch zabránia rozšíreniu materskej školy na viac tried, čím sa zabráni prijatiu ďalších žiakov (ide najmä o prehnane prísne stavebné a hygienické normy).

Úloha RŠ-6-1: Posilniť výchovu detí a žiakov k zdravému životnému štýlu

Stanovisko SKU: Navrhujeme presunúť všetky finančné prostriedky (66 eur na žiaka), ktoré idú k zriaďovateľom na mimoškolské aktivity, na vzdelávacie poukazy. Poukazy by tak nemali hodnotu 29 eur, ale 95 eur (29 + 66). Vďaka tomu by sa mohli o tieto financie uchádzať všetky školy, centrá voľného času (CVČ), základné umelecké školy a pod. Vznikol by tak väčší priestor na rozšírenie mimoškolských a voľnočasových aktivít žiakov. Je paradoxné, keď ministerstvo v správe tvrdí, že chce podporovať voľnočasové aktivity žiakov mimo vyučovania, a samo prispieva k rušeniu CVČ.

Úloha RŠ-6-2: Skvalitniť školské stravovanie

Stanovisko SKU: Súhlasíme s návrhmi ministerstva školstva.

Úloha RŠ-6-3: Zvýšiť bezpečnosť v školách a školských zariadeniach

Stanovisko SKU: Pri dodržiavaní bezpečnosti v školách a školských zariadeniach je najdôležitejšia spolupráca všetkých subjektov, ktoré sú do tejto problematiky zapojené: rodičov, učiteľov, vedenia školy a policajtov. Zároveň navrhujeme, aby bolo možné vylúčiť zo školy žiaka, ktorý dlhodobo ohrozuje svoje okolie agresívnym správaním.

Na záver chceme zdôrazniť, že zapracovaním našich pripomienok je tu reálna šanca na začatie postupného zlepšovania procesu vzdelávania našich detí ako najvýznamnejšieho strategického bohatstva tejto krajiny, ktoré zabezpečia spokojní a ocenení pedagogickí a odborní zamestnanci.

PaedDr. Mária BARANCOVÁ, prezidentka SKU; Mgr. Miroslav SOPKO, viceprezident SKU; Mgr. Ivan DUDÁŠ, viceprezident a výkonný riaditeľ za Košický kraj; Mgr. Alena POLÁKOVÁ, výkonná riaditeľka za Bratislavský kraj; PaedDr. Dagmar KOLEVOVÁ, výkonná riaditeľka za Trnavský kraj; PaedDr. Jana BRIGANTOVÁ, výkonná riaditeľka za Trenčiansky kraj; PaedDr. Katarína VARGOVÁ, výkonná riaditeľka za Nitriansky kraj; Mgr. Lucia PORUBČANSKÁ, výkonná riaditeľka za Žilinský kraj; PaedDr. Danko JARABOVÁ, výkonná riaditeľka za Banskobystrický kraj; Mgr. Matúš BAŇAS, výkonný riaditeľ za Prešovský kraj
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Konštantín a Metod so zdrojmi našej vzdelanosti.

Objavné návraty do bašty predkov

CYRILOMETODIÁDA V BANSKEJ BYSTRICI

Cyrilometodiádou nazvali jeden výnimočný piatkový deň na Strednej odbornej škole hotelových služieb a obchodu v Banskej Bystrici. Venovaný bol 1 150. výročiu príchodu svätých Cyrila a Metoda na naše územie. Pri príprave tejto nevšednej akcie aktívne pomohli študenti 1. ročníka hotelovej akadémie.

Vzhľadom na to, že súčasný rok je venovaný kultúrnemu odkazu patrónov Európy sv. Cyrilovi a Metodovi, študenti pripravili zaujímavú prednášku v školskom rozhlase, v ktorom okrem historicky cenných informácií zaznel aj prednes časti diela *Proglas* v staro-

jazykov Európy. A základy slovanskej kultúry sa potom ďalej rozvíjali v Rastislavovej a Svätoplukovej ríši. Ich dielo tak zostáva nosným pilierom slovanskej kultúrnej tradície, má všeslovanský a súčasne európsky význam. Zaiste aj preto sa všetky slovanské národy hlásia

k cyrilo-metodskej tradícii. Na umocnenie zážitku sa študenti po prednáške presunuli do odbornej učebne, kde prezentovali spôsob života, gastronómiu a stolovanie našich predkov práve z obdobia raného stredoveku (8. – 10. storočie).

Pochútky starých Slovanov.

slovenčine. Cez pútavý príhovor sme si pripomenuli, že rodina slovanských národov právom uznala svätých Cyrila a Metoda za otcov svojho kresťanstva a svojej kultúry, ako aj to, že solúnski bratia priniesli našim predkom najmä kultúrne zrozumiteľné slovo.

Od kultúry po gastronómiu predkov

Dielo svätých Cyrila a Metoda je nepochybne obdivuhodné. Nielenže boli zakladateľmi slovanského a slovenského písomníctva a vzdelanosti, ale pomohli konštituovať aj svojbytnosť veľkomoravského štátu voči franskej hrozbe a tiež samostatnú cirkevnú provinciu so slovienskou liturgiou – to všetko znamenalo postavenie slovienskeho jazyka na úroveň súdobých kultúrnych

Jazyková gramotnosť

VÝSKUM A NOVÉ PRÍSTUPY

Drobná kniha zošitového formátu od autorky Moniky Máčajovej nesie v sebe množstvo zaujímavých informácií. Samotný názov knihy *Jazyková gramotnosť: teórie a metódy jej rozvoja* napovedá, že „zas“ raz pôjde o gramotnosť, autorka sa však na gramotnosť pozerá z troška iného uhla pohľadu, na aký sme zvyknutí. Na rozdiel od rôznych úvah o tom, prečo naši žiaci nedosahujú dobré výsledky v medzinárodných porovnávacích štúdiách zameraných najmä na porozumenie textu, sa zamýšľa nad tým, ako tento neúspech prostredníctvom uplatňovania rôznych metód od útleho veku dieťaťa odstrániť.

MÁČAJOVÁ, Monika: *Jazyková gramotnosť: teórie a metódy jej rozvoja.* Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 2011. 98 s. ISBN 978-80-558-0005-9.

Kniha je čiastkovým výstupom riešenia výskumnej úlohy s názvom *Neuropedagogika a neurodidaktika ako nové prístupy k vyučovaniu*, čím neopomína ani charakterizovanie vývoja mozgu vzhľadom na vývin jazykových mechanizmov a mozgových hemisfér vo vzťahu k jazykovej dominancii, čo je určite značný prínos, ktorý sa v ostatných zdrojoch zaoberajúcich sa problematikou jazykovej gramotnosti nenachádza, resp. nachádza sa len útržkovito.

Vymedzenie pojmov, prístupy a teórie

Začnem však poporiadku. Kniha je rozdelená do troch kapitol, ktorých pomenova-

nie sa vzťahuje na samotný názov knihy. Prvá kapitola *Jazyková gramotnosť* obsahuje potrebné pojmy vysvetľujúce vzťahy medzi jazykovou, čitateľskou a vynárajúcou sa gramotnosťou. Nepovšimnuté neostávajú ani modely gramotnosti, s ktorými sa však čitateľ venujúci sa problematike gramotnosti, najmä tej čitateľskej, bežne stretne v základnej literatúre P. Gavoru a O. Zápotočnej, ktorí sa touto problematikou podrobnejšie zaoberali. Obsah prvej kapitoly možno výstižne zhrnúť ako základné vymedzenie pojmov týkajúcich sa gramotnosti. Jej záver autorka navyše obohacuje o otázky zamerané na rozvoj nižších i vyšších poznávacích procesov, teda nenachádzajú sa tu otázky len na zapamätanie či porozumenie, ale i na hodnotenie či vytváranie nových názorov a rozvíjanie spoločnej diskusie. Druhú kapitolu o *Teórii rozvoja ranej gramotnosti* autorka dopĺňa o päť ďalších prístupov a teórií, na základe ktorých sa

Tabuľa na korunováciu Rastislava

Študenti preoblečení za vierozvestcov pomocou rôznych sakrálnych aj iných rekvizít imitovali spôsob života a komunikácie našich predkov. Bolo pripravených niekoľko tabúl – s typickou potravinovou základňou uvedeného obdobia. Tabuľa pripravená na príležitosť korunovácie kniežaťa Rastislava obsahovala špeciality vtedajších čias – varenú hydinu, rôzne obilninové kaše, strukoviny, víno a medovinu so zrníčkami hrozna. Naopak, stôl chudobných Slovienov obsahoval len rôzne obilniny, strukoviny a posúchy z nich. Na ďalšom stole bolo rozložených mnoho pomôcok a nástrojov, ktorými Slovieni dokazovali svoju remeselnú zručnosť. Mladý muž – pravdaže, v dobovom oblečení – všetkých horlivo informoval,

Proglas

Všetci, čo chcete svoje duše krásnymi uzrieť, a všetci po radosti túžiaci, túžiaci temno hriechu navždy zapudiť. I sveta tohto hniloby sa pozbaviť. I rajský život pre seba zas objaviť. I horiacemu ohňu navždy uniknúť, počujte všetci, celý národ sloviensky, počujte Slovo, od Boha vám zoslané, Slovo, čo hladné ľudské duše nakrmi...

ako Slovania vo svojej pravlasti vyznávali usadlý život, ako pestovali obilniny, strukoviny, olejniny, ovocie a zeleninu. Medzi najčastejšie pestované obilniny patrili jačmeň, raž, pšenica, ovos i proso, často aj takzvaná miešanka. Z ovocných stromov sa pestoval orech vlašský i lieskový, čerešňa, černica, moruša, slivka, trnka, ríbezľa, hruška. Pracovné nástroje si zhotovovali naši predkovia z dreva a zo železa. Mali vyspelé kováčstvo, tesárstvo a hrnčiarstvo.

Čarovné časy Pribinu

Archeológovia nás uistujú, že naši predkovia z čias Pribinových a Rastislavových zhotovovali už protézy rúk a zubov. Žili kratšie ako my, 40-ročný človek bol už starec. Starali sa aj o hygienu. Používali hrebene, ženy nosili náušnice a náhrdelníky zo striebra, z perlete, perál i zo zlata, ale aj ozdoby zhotovené z ľanu a kostí. Odev sa zhotovoval z ľanu a konopy, z vlny, obuv z kože. Ženy priadli, tkali, remeselníci vyrábali opasky, prac-ky a meče. Jedávalo sa z drevených tanierov a misiek drevenými, u bohatých i kovovými lyžicami. Pila sa medovina a víno, aj so zrníčkami hrozna. Na záver si žiaci mohli vyskúšať osvojené nové poznatky v jednoduchých kvízových otázkach.

Cyrilometodiáda bola nevšednou, zaujímavou formou nielen výučby, ale aj výchovy, a priniesla nové poznatky a pocity nielen študentom, ale aj vyučujúcim. Veď stále platí pedagogická zásada, že desaťkrát počuť je menej ako raz vidieť. Ďakujeme všetkým zúčastneným za prípravu veľmi vydarenej akcie, osobitná vďaka patrí všetkým študentom, bez ktorých pomoci by akcia nebola možná.

Ing. Jana KORBEOVÁ

dá na ranú gramotnosť pozeráť. Typickým príkladom je konštruktivistický model smerujúci k cielenému rozvíjaniu jazykovej gramotnosti detí, posilňovaný kultúrou a tradíciami sociálneho prostredia dieťaťa. V skratke je tu opísaná aj psychogenetická koncepcia argentínskej nasledovníčky Piagetovej školy E. Ferreirovej. Za ucelený koncepčný rámec na tvorbu predškolských rozvojových programov autorka predkladá stručný model vývinu pregramotnosti A. van Kleeckovej. V súvislosti s touto témou je známe i fonematické uvedomovanie podľa D. B. El'konina, ktoré je základným predpokladom správneho rečového vývoja dieťaťa, a tréning jeho rozvoja. Ako už je vyššie spomenuté, kniha výstižne uvádza aj teórie mozgovokompatibilného vyučovania vo vzťahu k jazyku a reči. Táto teória je dozaista základným východiskom pre poznanie, že pri všetkom, čo robíme, využívame kapacitu nášho mozgu vrátane našej každodennej komunikácie. Pútavým spôsobom je v knihe opísaný pomer rastu mozgu k správnej funkcii reči a jazyka. Z oblasti neurobiológie sa tu nachádzajú už pomerne známe vizualizácie troch rečových centier vo forme obrázkov.

Metódy inšpiratívne pre učiteľov i študentov

Za najprínosnejšiu pokladám *tretiu kapitolu o Metódach rozvoja gramotnosti*. Bez správne zvolenej metódy nemožno naplno využiť didaktický potenciál danej aktivity. Učiteľ je zväčša ten, kto rozhoduje o správne zvolenej metóde, preto by bolo vhodné, obzvlášť pri práci s deťmi predškolského veku, aby venoval pozornosť výberu vhodnej metódy pri uplatňovaní rozvoja gramotnosti. Niektoré spomenuté metódy

možno považovať za klasické, používané stáročia (napríklad syntetické, hláskovacie, analytické metódy), iné sa dajú pomenovať ako nové, netradičné, inovatívne. Chcela by som upozorniť práve na konštruktivistické metódy, ktoré môžu byť užitočné nielen pre učiteľov, ale i študentov pedagogických fakúlt a rodičov detí predškolského veku. V rámci týchto metód autorka charakterizuje ďalších 14 metód, prostredníctvom ktorých dochádza k rozvoju gramotnosti. Čo by som ocenila, je podrobnejšia charakteristika každej z metód na rovnakej rozsahovej úrovni s dôkladnejším priblížením postupov práce s jednotlivými metódami. Taktiež by som za veľký prínos považovala vizuálne stváranie daných metód súčasne s ich výstupmi realizovanými učiteľmi so žiakmi, aby osoba, ktorá bude raz konkrétne realizovať vybranú metódu v praxi, mala predstavu, ako by mal konečný efekt tej-ktorej metódy vyzeráť.

Je potrebné si uvedomiť, že nemožno od žiakov očakávať bravúrne výsledky v meraniach. Dostáva sa nám však možnosť, ako podmienky pre lepší rozvoj jazykovej gramotnosti detí v čo najskoršom veku napomôcť. Až keď nastane zmena v tomto chápaní, nastane zmena v celej spoločnosti, čo si niektoré štáty už uvedomili, preto sú ich žiaci v podstúpených meraniach OECD takí dobrí. Avšak okrem tohto faktu treba upozorniť aj na spoluprácu rodiny a školy, čím sa opäť dostávame do začarovaného kruhu, ktorý je nutné vynaložením času na rozvoj dieťaťa odkliať.

Mária BELEŠOVÁ,
Ústav pedagogických vied a štúdií,
Pdf UK Bratislava

Pridaná hodnota vzdelávania v poľskom vzdelávacom systéme

O EFEKTIVITE PEDAGÓGA

Pojem pridanej hodnoty vzdelávania je pomerne novou formuláciou a je úzko prepojený so snahou o efektivitu vzdelávania jeho hodnotením. Táto tendencia je sledovaná nielen v Poľsku, ale taktiež v mnohých iných krajinách, napr. vo Veľkej Británii či v Austrálii. V celej Európe pozorujeme vzdelávací trend nazývaný štandardizácia, ktorý sa prejavuje prostredníctvom externého testovania kompetencie žiakov na rôznych úrovniach vzdelávania.

Poľský vzdelávací systém zahŕňa tieto externé testovania hodnotené nezávislými expertmi:

- Test tretiačka, realizovaný v treťom ročníku základnej školy (deti vo veku 9 až 10 rokov). Je to nepovinná skúška, v poľských základných školách však všeobecne využívaná, skúma kompetencie žiaka v oblasti matematického, spoločenskovedného vzdelávania a poľského jazyka.
- Test šiestaka, realizovaný ako ukončenie vzdelávania na základnej škole (žiaci vo veku 12 až 13 rokov). Je všeobecný a povinný, počet dosiahnutých bodov ovplyvňuje výber strednej školy, nie je však možné neurobiť ho. Skúma kompetencie žiakov v oblasti čítania, písania, porozumenia informáciám a ich použitia, využitia poznatkov v praxi a nie je obmedzený jedným predmetom.
- Stredoškolská skúška, realizovaná na ukončenie strednej školy prvého stupňa (študenti vo veku 15 až 16 rokov). Je povinná, počet bodov ovplyvňuje možnosť výberu strednej školy druhého stupňa. Skladá sa z humanitnej časti, obsahujúcej úlohy z oblasti poľského jazyka, histórie a náuky o spoločnosti, z matematickej a prírodovednej časti alebo zo skúšky z cudzieho jazyka.
- Maturitná skúška, realizovaná na ukončenie všeobecného gymnázia, gymnázia s profiláciou alebo strednej odbornej školy. Nie je povinná, jej absolvovanie je podmienkou postupu na vysokú školu, záväzne obsahuje poľský jazyk, matematiku a cudzí jazyk alebo predmety špecifikované ako povinné vysokými školami, pretože môže byť prijímacou skúškou na vysokú školu. Je možné absolvovať ju na dvoch úrovniach – základnej a pokročilej.

Realizácia jednotlivých štandardizovaných skúšobných procedúr plní veľa funkcií, predovšetkým podáva dôveryhodné, porovnateľné výsledky, ktoré zabezpečujú jednotnosť a podobnosť získaných poznatkov bez ohľadu na miesto bydliska. Po druhé umožňuje hodnotiť vykonávanie programu žiakmi a po tretie slúži na hodnotenie procesu vzdelávania realizovaného na danom mieste, širšie v danom regió-

ne či ešte širšie v celej krajine. V súvislosti s tým sa stala nástrojom nie hodnotiaceho procesu vzdelávania, ale hodnotenia práce školy. Avšak bolo by naivné myslieť si, že výsledky skúšok sú závislé len a len od práce učiteľa v škole. Výsledky externých skúšok, ale tiež efektivita vzdelávania v širšom zmysle závisia okrem iného aj od individuálnych predispozícií žiaka, spomedzi ktorých možno vymedziť záujmy, schopnosti, zdravotný stav, osobnosť, úroveň motivácie, intelektuálnu úroveň a veľa ďalších. Nasledujúcim dôležitým faktorom sú spoločenské podmienky vzdelávania, ako vzdelanie rodičov, kul-

Vplyv efektivity práce učiteľa

Je teda možné povedať, berúc do úvahy existenciu takého veľkého počtu činiteľov ovplyvňujúcich efektivitu vzdelávania, že škola X, ktorá dosiahla priemerný výsledok stredoškolskej skúšky z poľského jazyka 67%, má nižšiu efektivitu vzdelávania než škola Y, pretože jej priemerný výsledok bol 75%? Podobné predpoklady sú jasnou nadinterpretáciou údajov a nie sú v rozpore s platnou vedeckou metodológiou. Nepoznajúc kompetencie žiakov základných škôl,

v I. B, pretože nárast kompetencie bol značne väčší ako v I. A. Ak budete chcieť naučiť plávať niekoho, kto už plávať vie, v priebehu troch mesiacov bude konečný efekt vašej výučby celkom určite imponantný, ale je úsilie a efektivita rovnaká ako v prípade, že naučíte plávať človeka, ktorý nikdy predtým neplával?

Metóda pridanej hodnoty a potenciál školy

Odpoveďou na tieto problémy a ich riešením je práve metóda pridanej hodnoty

kulačka odhadne potenciál školy, ako aj predpokladané výsledky, zohľadňujúc také individuálne rozdiely, ako pohľadie žiakov alebo vývojová dyslexia (a tiež rozloženie týchto znakov v skúmanej populácii), zároveň určuje intervaly spoľahlivosti zobrazených výsledkov. Metóda pridanej hodnoty vzdelávania je preto elementom vnútorného hodnotenia školy, ktorú v súčasnosti podporujú vzdelávacie inštitúcie a v budúcnosti možno očakávať povinnú realizáciu takejto analýzy. Využívanie ukazovateľa pridanej hodnoty vzdelávania sa navrhuje v týchto oblastiach:

- výsledky vzdelávania v rámci inštitúcie:
  - trojročné ukazovatele PHV,
  - ročné ukazovatele PHV,
  - dynamika ukazovateľov PHV;
- proces vzdelávania:
  - PHV podľa tried,
  - PHV podľa potenciálu,
  - PHV podľa iných skupín žiakov;
- prostredie:
  - PHV podľa žiakov-absolventov tej istej základnej školy;
- riadenie:
  - využitie metódy PHV na určenie oblastí na zmenu a na plánovanie hodnotiaceho systému;
- využitie metódy PHV na verifikáciu účinnosti zavedených opatrení.

Pridaná hodnota vzdelávania je metóda štatistickej analýzy kvantitatívnych údajov získaných ako výsledok realizácie stredoškolských, maturitných a odborných skúšok. Je v súlade s postupom štatistických záverov využívaných vo vedecko-pedagogických výskumoch a zohľadňujúcich odhad parametrov, verifikáciu výskumných hypotéz, úroveň dôležitosti, štandardné rozdelenie charakteristík či koreláciu vyskytujúcich sa činiteľov. Takáto analýza má zabezpečiť nestrannú, správnu analýzu dosiahnutých výsledkov, ale zároveň zohľadniť jedinečnosť každého pedagogického javu. Túto rozmanitosť treba vziať do úvahy a zamyslieť sa nad trendom merania všetkého, čo je možné zmerať, a jeho prospechu pre vzdelávanie. Je štatistická analýza naozaj najdôležitejšia pre efektivitu vzdelávania? Alebo treba skôr zohľadniť práve tie nemerateľné, kvalitatívne javy spre-vádzajúce proces výučby/učenia sa? Je to otvorená otázka, na ktorú neexistuje jediná jednoduchá a správna odpoveď. Nedovoľme však, aby nám výsledky, čísla a percentá zatienili základný cieľ vzdelávania, do veľkej miery rozhodujúci o jeho kvalite. Cieľ, ktorým je výchova pre život, taká dôležitá v rýchlo sa meniacej spoločnosti presytenej vedomosťami.

Katarzyna WÓJCIK,
Wyższa Szkoła Biznesu
w Dabrowie Górniczej
Preklad Mgr. Ivana SLIVKOVÁ, PhD.
Ilustračné foto stock.xchng

Použitá literatúra:
Juszczyk, S.: Statystyka dla pedagogów. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2001. ISBN 83-7174-758-6.
Niemierko, B.: Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne 2007. ISBN 978-83-60807-11-8.
Konarzewski, K. (ed.): Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela. Warszawa: Powszechnie Wydawnictwo Naukowe 2007. ISBN 978-83-01-14239-1.
Wykorzystanie informacji o wynikach egzaminacyjnych w pracy nadzoru pedagogicznego, ze szczególnym uwzględnieniem EWD.
http://ewd.edu.pl/materialy-szkoleniowe/broszura_ewal.pdf, [http://www.education.gov.uk](http://www.oifed.gov.uk/http://www.education.gov.uk), <http://www.ckc.edu.pl>, http://www.acara.edu.au/verve/resources/Fact_Sheet_-_Using_My_School_to_support_school_and_student_improvement.pdf

túra úroveň, pracovné podmienky, zabezpečenie rodičov, spolupráca rodičov so školou, ale tiež skupina rovesníkov. Nakoniec efektivita závisí od priebehu procesu vzdelávania, t. j. od rámcových podmienok, metód, spôsobov, prostriedkov, organizačných podmienok, obsahu učiva či kompetencie učiteľa.

nie sme schopní stanoviť efektivitu procesu vzdelávania. Od stredoškolskej úrovne je to obzvlášť dôležité, pretože výsledky skúšky rozhodujú o prijatí na konkrétnu školu. A preto takzvané dobré stredné školy prijímajú len žiakov s výborným priemerom známok z vysvedčenia a s vysokým počtom bodov z testu šiestaka. Je všeobecne známe, že takíto žiaci sú viac motivovaní k učeniu sa a ľahšie nadobúdajú nové poznatky. Ak sú ich počiatočné schopnosti značne vyššie než u ostatných, je otázne, či úroveň bodov v záverečnom teste odzrkadľuje efektivitu práce učiteľa. Táto závislosť je veľmi dobre viditeľná v oblasti vyučovania cudzích jazykov alebo aj v prvom ročníku základnej školy pri výučbe čítania a písania. Predpokladajme, že v triede I. A základnej školy máme dvadsať žiakov, šestnásť z nich prichádza do školy s tým, že vedia čítať, a štyria to nevedia. V triede I. B tej istej základnej školy máme dvadsať žiakov, ale štyria čítať vedia a šestnásť nie. Na konci školského roka realizujeme test schopnosti čítania, v triede I. A je priemerný počet výrazov prečítaných za minútu 21 a v triede I. B 20. V ktorom prípade je výučba efektívnejšia? Samozrejme,

vzdelávania (PHV). Vďaka tejto metóde riaditelia inštitúcií, učitelia či orgány dozoru môžu vykonávať spravodlivé hodnotenie vzdelávacieho procesu. Pridanou hodnotou vzdelávania rozumieme nárast poznatkov žiakov ako výsledku daného vzdelávacieho procesu. V súvislosti s tým je priemerom rozdielov medzi očakávanými výsledkami a reálne dosiahnutými v etape testovania. Metóda pridanej hodnoty vzdelávania je metódou štatistickej analýzy a interpretácie výsledkov, ktorá dovoľuje eliminovať činitele nezávisiace od školy, preto treba skúmať skutočný vplyv školy na nárast poznatkov a schopností žiakov. Predpokladané výsledky skúšok sú stanovené pomocou štatistickej analýzy, následne je určený rozdiel medzi výsledkom skutočne dosiahnutým a predpokladaným. Ak je priemer rozdielov vypočítaných pre všetkých žiakov negatívny, znamená to, že ukazovateľ pridanej hodnoty vzdelávania je negatívny. Teda výsledky dosiahnuté žiakmi danej školy sú nižšie ako potenciálne možnosti žiakov. S cieľom realizácie takýchto analýz bol vytvorený všeobecne dostupný nástroj, ktorým je Kalkulačka PHV Plus. Táto kal-

Budova Vroclavskej univerzity.

Ako objavovať Slovensko srdcom i zmyslami

SPIŠSKÝ JERUZALEM

Bol piatok 17. mája 2013. Trochu obyčajný, trochu neobyčajný deň nielen pre žiakov ZŠ na Palešovom námestí v Spišskom Podhradí, ale aj pre návštevníkov Spišského Podhradia a Spišskej Kapituly. Terra Incognita je program Košického samosprávneho kraja a je súčasťou projektu Európske hlavné mesto kultúry Košice 2013. Program Terra Incognita (Krajina nespoznaná) zahŕňa 13 kľúčových podujatí na rok 2013, ktorých cieľom je ukázať prepojenie kultúrnych tradícií regiónu s kultúrnymi tradíciami Európy prostredníctvom troch tematických ciest – Vínnej, Gotickej a Železnej. Program sa začal vo februári 2013 v Krompachoch a pokračoval podujatím Spišský Jeruzalem 2013 v Spišskom Podhradí v dňoch 16. – 19. mája 2013.

Spišský Jeruzalem podľa predpokladov vznikol ako kópia známych objektov a území Jeruzalema, kde sa odohrávali posledné kapitoly pozemského života Ježiša Krista. A práve toto podujatie sa stalo cieľom návštevy žiakov II. stupňa, ktorí spolu so svojimi triednymi učiteľmi sa ocitli ráno o deviatej na travertínovej kope Pažici nad Spišskou Kapitulou. Organizátori z Múzea Spiša v Spišskej Novej Vsi a Centra voľného času v Spišskom Podhradí pripravili pre návštevníkov päť stanovišť, ktoré žiaci postupne

v skupinách po ročníkoch obišli a za dve hodiny získali nesmierne množstvo cenných poznatkov. To dokazuje, že Slovensko je výnimočná krajina, kde na malom území je možno nájsť takmer všetko – od prírodných skvostov, historických pamiatok, bohatej ľudovej kultúry až po folklór. Má veľa kultúrnych a prírodných NAJ. Symbolické je aj to, že podujatie Spišský Jeruzalem sa uskutočňuje v roku 20. výročia zápisu troch najväčších skvostov Slovenska do zoznamu Svetového kultúrneho dedičstva UNE-

SCO – Spišského hradu s okolím, Banskej Štiavnice a Vlkolínca.

Očarení unikátnym územím

Stanovište prvé. Čakal na nás Mgr. Vladimír Olejník. Priblížil nám vznik a históriu Spišského Jeruzalema ako unikátneho priestoru sakrálnych stavieb, kópiu skutočného Jeruzalema v mierke 1 : 1. Dozvedeli sme sa o prvej stavbe, ktorá vznikla zásluhou spišského prepošta Juraja Bársonyho a jezuitov – Kaplnke sv. Rozálie, postavenej roku 1666 a predstavujúcej Herodesov palác. Stanovište bolo pri jednej zo siedmich malých kaplniek (Božích múk), symbolizujúcich hradby Jeruzalema. Svätá Rozália bola patrónkou proti moru a cholere a k jej kaplnke chodievali mnohí pútnici a procesie. Žiaci so záujmom počúvali informácie o miestach, na ktorých už boli mnohokrát, nevediac, že ide o unikátne teritórium, ktoré sa nikde inde na Slovensku nenachádza. Na sprístupnení symbolických miest sa podieľal Košický samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj, Spišská diecéza a mesto Spišské Podhradie.

Odtlačky listov ako odkaz vekov

Stanovište druhé. Zaviedlo nás prostredníctvom riaditeľky Múzea Spiša v Spišskej Novej Vsi Ing. Zuzany Krempaskej, geologičky, do dôb dávno minulých. Oboznámila nás s výskumom travertínových kôp Pažice, Dreveníka, Ostrej hory, Sobotiska, Sivej Brady. Vysvetlila nám geologický proces vzniku travertínu. Náznosť ukážky odtlačkov listov vo vápenci prekvapila žiakov a zdalo sa neuveriteľné,

aké staré nálezy držia v rukách. Aspoň v myšlienkach sa dostali do tŕeohôr, keď sa na Spiši udiali tektonické zlomy. Nemenej zaujímavá bola informácia o tom, že v lome pod Dreveníkom sa našli vyliatky klov, zubov a hlavovej časti mamuta borsoni. S poskytnutými informáciami sa možno u niektorých detí prebudil záujem o štúdium geológie. Naše vedomosti sa rozšírili a o krátky čas po presune boli bohatšie o prírodné poznatky.

V trepote orla krikl'avého

Stanovište tretie. Víta nás pán Pavol Chromý s kráľovstvom zoológie a ukážkami vypreparovaných vtákov žijúcich na tomto území. Je charakteristické pestrťou živočíchov od ulitníkov, hmyzu, teplomilných druhov pavúkov, motýľej fauny po bohaté zastúpenie operencov či vysokej zveri. Žiaci mali možnosť vidieť najznámejšie druhy vtákov, ktoré lietajú v našom povetří. Pán Chromý trezlivou vysvetľoval rozdiely medzi jednotlivými druhmi. K najimpozantnejším vtákom patrí sokol myšiár (pustovka). Ako názorná ukážka krúžil nad našimi hlavami orol krikl'avý, ktorý sa vydal na pravidelný let

slovenských hájov a lúk, ale aj chránenými či ohrozenými druhmi, ako je ľan rakúsky či poniklec slovenský, ktorý z tejto lokality takmer vymizol. Môžeme ho nájsť na Dreveníku a je naším obrovským bohatstvom. Zaujímavosťou boli aj názorné ukážky vegetácie Pažice, samozrejme, okrem chránených rastlín. Pani Nižňanská ochotne odpovedala na otázky zvedavcov. Porozprávala nám o niektorých liečivých rastlinách. Dozvedeli sme sa, že existujú tri druhy lesných jahôd. Naše vedomosti sa znova rozšírili a vieme toho o malom kúsku nášho kraja oveľa viac.

Ako chutí výučba v exteriéri

Stanovište piate. Pracovníci Centra voľného času v Spišskom Podhradí otázkami preverili vedomosti, ktoré žiaci získali na predchádzajúcich zastávkach. Väčšinou boli úspešní, a ak nie, ochotne im odpoveď prezradili.

A čas plynul. Nebyť toho, že nás čakalo divadelné predstavenie v Európskom dome v Spišskej Kapitule, boli by sme na Pažici ešte pobudli, resp. prešli by sme jednu z trás veľkého okruhu až na Sivú Bradu ku Kaplnke sv. Kríža, symbolizujúcu jeruzalemskú Golgotu. Určite sem čoskoro opäť prídeme, aby sme teoretické poznatky prakticky zúročili. Prežitý deň bol aj potvrdením toho, že vyučovanie dejepisu, geografie či biológie môže názorne prebiehať aj v iných ako školských priestoroch. Lúčime sa s pôvabnou prírodou pohľadom na scenériu Spišskej Kapituly a Spišského hradu...

Nakoniec vari výzva pre všetkých priaznivcov. Budme hrdí a chráňme si našu „malú krajinu veľkých zázrakov“, obdivujme pôvab hlbokých dolín, nebotčných lesov, pamiatok, z ktorých dýcha história. Poznávajme jej skvosty a tešme sa, že v nej žijeme. Obdivujeme malebné zákutia čarovnej prírody, ale aj pulzujúcich miest a dedín. Stotožníme sa preto aj s nasledujúcimi slovami básnika:

„Slovensko, si hrŕstka belasého neba spadnutého do neznámej lesnej studienky. Slovensko, si celý svet!“

Mgr. Mária FARKAŠOVÁ
Foto autorka

Ako sa stať čitateľskou „hviezdou“

V ZŠ NA PUGAČEVOVEJ UL. V HUMENNOM

V ZŠ, Pugačevova 1381/7, Humenné sme po prvýkrát hľadali čitateľskú hviezdu, a to medzi 21 žiakmi siedmeho ročníka v rámci čitateľskej aktivity nazvanej Čitateľská Superstar 7, ktorá bola vrcholným podujatím tohtoročnej veľmi plodnej a pestrej činnosti školskej knižnice.

Sme hrdí, že Čitateľskú Superstar 7 sme v radoch siedmakov aj objavili. Stala sa ňou Anna Mária Sakalíková, žiačka VII. A. O jej víťazstve rozhodli svojimi porotcovskými hlasmi žiačky deviateho ročníka a odborná porota v zložení Mgr. V. Hudáková a Mgr. Z. Uhrínová. V súťaži „zahviezdili“ i ďalšie dve súťažiace: druhá v poradí Miriama Sijková (VII. A) a Monika Ivančáková (VII. B), ktorá skončila tretia. Titul Čitateľská Superstar 7 udelila odborná porota i žiakovi M. Popčákovi zo VII. B. Diplomy si víťazi prevzali po skončení súťaže z rúk riaditeľky školy PaedDr. P. Kurucovej, ktorá prejavila hlboké uznanie všetkým súťažiacim i organizátorom súťaže.

Ako zvládať nástrahy slovenčiny

Cesta k titulu Čitateľská Superstar 7 nevedla „ružovým sadom“, ale skôr „trnis-

tým chodníkom“. Dosiahnuť úspech znamenalo pre 21 súťažiacich prebojovať sa tromi nadmieru náročnými čitateľskými disciplínami. Prvé súťažné zadanie sa môže mnohým zdať ako málo náročné. Avšak prečítať po krátkej príprave precítene a zrozumiteľne úryvok z poviedky M. Kukučina *Neprebudený*, pritom dbať na správnu výslovnosť, na čistú artikuláciu hlások, rešpektovať prozódium, t. j. zvukovú rovinu jazyka – správny prízvuk, prestávky, tempo reči, silu hlasu, melódiu viet, rytmus a pod., a navyše popasovať sa so špecifickým, pre dnešného mladého čitateľa neľahkým kukučínovským štýlom, pre ktorý sú príznačné dobové slová a frazeologizmy, je viac ako náročné. Naši súťažiaci však túto úlohu bravúrne zvládli. Ani druhá súťažná úloha – počúvať prednášané texty a vedieť odpovedať na otázky s nimi súvisiace – nebola ľahkým orieškom. Pri jeho lúskaní viacerých súťažiacich sklamala pozornosť a postreh, a preto si „popálili prsty“ a zaznamenali i bodové straty. Boli sme presvedčení, že dobrý čitateľ, Čitateľská Superstar, musí preukázať svoje čitateľské kvality aj tým, že sa vie s prehľadom orientovať v texte, vie čítať potichu, presne a s porozumením. Preto tretou testovacou skúškou bolo zrakové

čítanie. Náročnosť úloh v tejto súťažnej disciplíne spôsobila našim súťažiacim azda najväčšie ťažkosti a viacerí sa i „vďaka“ tejto úlohe vzdialili od vytúženej méty – stať sa Čitateľskou Superstar 7.

Štvorhodinový maratón uviedol Neprebudený

Táto veľká čitateľská súťaž, trvajúca takmer štyri hodiny, sa začala dramatizáciou úvodnej kapitoly Kukučínovej poviedky *Neprebudený* v priestoroch regionálnej učebne, ktoré svojou výzdobou zodpovedajú dobovým pomerom na slovenskej dedine z konca 19. a začiatku 20. storočia. Hru naštudovali pod vedením Mgr. V. Hudákovy naši amatérski herci – žiaci VIII. C Diana Lukáčová, Damián Horkulič, Perla Dická, a spevácka skupina v zložení Laura Vasilíková, Miriama Sijková (VII. A), Peter Polanský, Patrik Freňak, Šimon Zákucký (VII. B). Krátke divadelné vystúpenie okrem súťažiacich mohli sledovať i ostatní žiaci siedmeho ročníka, ktorých umelecké výkony našich „hercov“ vyburcovali k dlhotrvajúcemu spontánnemu potlesku.

Mgr. Valéria HUDÁKOVÁ
Foto Jana GOJDANOVÁ

Skvelý úspech piatakov zo Svitú

BOTANIKIÁDA 2013

V priestoroch Botanickej záhrady UPJŠ Košice sa konalo regionálne kolo projektu Botanikiáda. Účasť si vybojovalo 66 žiakov 5. ročníka z 33 základných škôl Prešovského a Košického kraja. Pre sprevádzajúcich pedagógov pripravil organizačný tím na čele s PhDr. Beátou Jurečkovou, PhD., z rektorátu UPJŠ a riaditeľom Botanickej záhrady UPJŠ doc. RNDr. Sergejom Mochnackým, CSc., program pozostávajúci z prednášok o flóre, faune a zdravom životnom štýle, doplnený názornými ukážkami. S prednáškou o triedení a spracovaní odpadov vystúpila i pracovníčka firmy Kosit, ktorá bola v tomto roku spoluorganizátorom Botanikiády.

Pre žiakov bola zorganizovaná odborná prehliadka areálu Botanickej záhrady UPJŠ pod vedením študentiek Prírodovedeckej fakulty UPJŠ. Počas exkurzie žiaci na jednotlivých stanovištiach zároveň riešili rôzne úlohy o rastlinách, pričom za svoje odpovede získavali body podľa ich správnosti.

V závere organizátori spomedzi všetkých účastníkov odmenili diplomom a vecnými cenami päťicu najúspešnejších žiakov (bez určenia poradia). Boli

medzi nimi aj obaja zúčastnení školáci zo ZŠ na Mierovej ul. vo Svite Emma Brontvayová z 5. B a Róbert Bango z 5. A. Organizátori konštatovali, že takýto skvelý dvojnásobný úspech sa v histórii štvorročného projektu ešte žiadnej škole nepodarilo dosiahnuť. Okrem odmen si Emma a Róbert odniesli z podujatia aj nové informácie a skvelé zážitky. Zároveň sa ich skúsenosť stala motiváciou na zapojenie sa do ďalších prírodovedných projektov a súťaží.

Botanikiáda pokračovala i po ukončení oficiálnej časti – všetci účastníci mali možnosť prehliadnuť si priestory Botanickej záhrady UPJŠ, čo väčšina z nich i využila. Každý zúčastnený školák a učiteľ zároveň získal benefity vo forme kolekcie rastlín. Jednotlivé školy môžu tiež využiť zľavu na vstupné do Botanickej záhrady UPJŠ do konca kalendárneho roka 2013.

Danica BOŽOVÁ
Foto autorka

Odhalenie busty M. R. Štefánika

POCTA VEĽKÉMU SLOVÁKOVI

Po pamätníkoch na poctu Milanovi Rastislavovi Štefánikovi, ktoré sú inštalované po našej vlasti, ale aj na takých miestach ako pod Mont Blancom, na Tahiti, kde Štefánik tiež vedecky pôsobil, na ostrove Vava'u či v Ekvádore, pribudol ďalší, ktorý je od 22. mája 2013 umiestnený v ZŠ s MŠ Zalužice.

Na milom podujatí odhalenia busty sa zúčastnil predstaviteľ Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika – vedec, pedagóg, cestovateľ a polárnik RNDr. František Kele, PhD. Práve tento človek stál za odhalením pamätníkov na vyššie spomenutých miestach po celom svete. Pocity, ktoré svojimi slovami medzi prítomnými potvrdil, boli odzrkadlením veľkého uznania.

Ako plynú roky našej samostatnosti, roky, v ktorých je len na nás, ako svoje dispozície využijeme na to, aby sme žili ten „svoj“ optimálny život, zabúdame na hrdosť, češ a skutky ľudí, ktorí nám práve túto možnosť vybojovali. Práve takéto spomienky sú však základom zdravej, fungujúcej spoločnosti. Ako organizátor tohto podujatia chcem vyjadriť vďaka pedagógovi, regionálne-

mu spisovateľovi Mgr. Milanovi Chomovi, ktorý so mnou myšlienku inštalovania busty v zalužickej škole s nadšením zdieľal a bustu aj poskytol. V časoch, ktoré spomienkam na M. R. Štefánika neprišli, našiel onú bustu, dielo sochára Pavla Bána, na povale školy v Kežmarku. Po jej slávnostnom odhalení F. Kele žiakom školy prednášal o svojich cestovateľských zážitkoch spojených s miestami, kam v tých časoch viedli Štefánikove kroky. Prednášku obohatil obrazovou ukážkou prostredníctvom interaktívnej tabule.

„Ostávala mi poctivá práca. I pustil som sa s pokojným srdcom v boj. Pokojným preto, lebo som si uvedomil, že účelnosť života nie je v sláve svetskej, ale v zdokonaľovaní nášho duševného človeka.“

M. R. Štefánik

Sme radi, že môžeme žiť s možnosťami, za ktoré M. R. Štefánik tak horľavo bojoval. Neboli tu totiž stále. Nie vždy mohli deti na Slovensku hovoriť v škole jazykom, ktorým hovorili doma. Nestále pomery, z ktorých pochádzali, zohrávali výraznú úlohu v možnosti chodiť do školy, rozvíjať sa. Osobnosť M. R. Štefánika presvetľuje naše dejiny. Som nesmierne rád, že sme si takýmto spôsobom pripomenuli tohto veľkého „ducha“. Aby deti zalužickej školy nikdy nezabudli na možnosť a hodnotu slobody.

Mgr. Michal DANOČKO
Foto autor

Školské výlety majú čaro i nástrahy

PRED POSLEDNÝM ZVONENÍM

S koncom školského roka prichádza aj čas výletov, na ktoré sa síce žiaci veľmi tešia, no učiteľom môžu priniesť aj mnoho ťažkostí. Často tu totiž nastávajú situácie, ktoré skomplikujú aj výborne zorganizované akcie a nemusia sa vždy skončiť šťastne.

Keď si zaspomínam, aj jeden z mojich výletov je pre mňa dodnes nezabudnuteľným zážitkom. Ako mladá učiteľka som zorganizovala zájazd pre dve triedy siedmakov s trasou Bratislava – Modra – Piešťany. Žiaci boli z malej horehronskej dedinky a vzhľadom na to, že vtedy bolo možností ešte omnoho menej ako dnes, na výlet sa veľmi tešili.

Do Bratislavy sme dorazili autobusom v poriadku a ubytovali sme sa. Na druhý deň bola v pláne návšteva Modry, kde sme si chceli prezrieť pamätnú izbu Ľudovíta Štúra. Autobus zastal priamo pred budovou a žiakom sme oznámili, že ideme na prehliadku a nikto sa bez dovoľenia nesmie vzdávať. Po prehliadke sme plní nových pocitov a nadšenia nastúpili do autobusu a vyrazili do Piešťan. Po príchode do kúpeľného mesta sme sa išli ubytovať, no nastal problém. Jedna posteľ ostala prázdna. Zistili sme, že jeden z našich žiakov pravdepodobne ostal v Modre, a tak kolega zorganizoval záchrannú výpravu, zatiaľ čo ja s kolegynou sme šli na stanicu Verejnej bezpečnosti zistiť, či sa náhodou „stratenec“ nenachádza tam. Pracovníci VB nám bohužiaľ oznámili, že nikoho nenašli, no v pátraní budú pokračovať. Noc sme teda strávili na stanici VB, a keď prišlo hlásenie, že na železničnej trati našli mŕtve-

ho muža, nebolo nám všetko jedno. Keď sme mali ísť na druhý deň domov, nevedela som si predstaviť, že nám bude jeden žiak chýbať, a preto som sa rozhodla, že sa všetci vrátíme do Modry. Už z diaľky sme videli, ako na nás stratený žiak máva z autobusovej stanice. Pred hliadkou VB sa vraj skrýl pod lavicu a dôvodom jeho nenastúpenia bol malý obchodík so suvenírmi, ktorý ho zlákal. Odvtedy som si dávala na výletoch skutočne veľký pozor, no človek nikdy neustráži všetko. A tak som zažila malý infarkt aj po druhý raz. Výlet do Vysokých Tatier sme absolvovali už niekoľkokrát a vždy sme ho zvládli bez problémov. Raz sme si však vybrali túru na Popradské pleso, počas ktorej sa nám zatúlal jeden žiačik. Pred Popradským plesom sa vybral smerom na Rysy, kde ho našiel horský vodca a nasmeroval späť k nám. Škoda, že už vtedy neexistovali mobilné telefóny, ktoré by nám hľadanie veľmi uľahčili...

Obe moje skúsenosti mali našťastie šťastný koniec, no nemusí to tak byť vždy. Preto si treba uvedomiť, že deti sú veľmi zvedavé tvory, ktoré nie vždy všetko robia podľa predstáv dospelých. Treba na ne dávať veľký pozor, najmä v prostredí, ktoré nepoznajú.

Zdenka ROŠTÁROVÁ, Harmanec

Hudobné mosty mladých virtuózov

SLOVENSKO-MAĎARSKÝ VEČER

Základná umelecká škola Jána Albrechta v Bratislave v rámci rozvíjania družobných kontaktov privítala koncom mája hostí z Budapešti. V programe večerného koncertu sa predstavili hrou na dychových nástrojoch, keď zazneli flauty, klarinety, lesný roh, trúbka. Z ďalších nástrojov sólovou hrou zaujali klaviristi, huslistka, violončelista, komorné gitarové duo.

Dramaturgia skladieb bola postavená na pestrofarebnosti a kontrastnosti štýlových období. Zazneli diela A. Vivaldiho, P. Baldassariho, G. Balaya, B. Romberga, F. Mendelssohna-Bartholdyho, F. Liszta, S. Ch. Sindinga, A. Komarovského, Z. Kodály, B. Bartóka. Vyspelou a muzikantsky zreleou hrou prekvapili hostia z budapeštianskej Hudobnej školy Z. Kodály. Gitaristi Péter Partos a Márton Zsuráfszky v skladbe A. Vivaldiho *Andante* vystihli priezračné čaro hudby baroka a efekty kontrastnosti. Klavirista Bálint Procházka do svojho vystúpenia vložil virtuozitu, meditačné i tanečné kreovanie náročnej *Uhorskej rapsódie* č. 2 F. Liszta. Huslistka Nora Oláh vynikla priezračnosťou hry v efektnej 1. časti *Koncertu A dur* od A. Komarovského. Violončelista Gellért Rábai zvukovo presvedčivo stvárnil *Rondo* B. Romberga. Klarinetové duo Zsombor Wermeser a Klára Jakab precite-

ne a v súzvučnom spoluúčinkovaní stvárnili skladbu F. Mendelssohna-Bartholdyho. Záslužnú prácu s mladými adeptmi hudobného umenia vykazujú obetaví pedagógovia, ktorí sa v závere koncertu predstavili a zožali od publika srdečný aplauz. Program repertoáru oživil domáci mladí úspešní hudobníci – klaviristka Romana Szabóová zahrala *Prelúdium cis mol* G. Gershwin, komorné zoskupenie zobcové flauty Magdaléna Bečková, Zuzana Bystrická, violončelo Hoda Jahanpour, čembalo Mgr. art. Jana Lindtnerová sa predstavilo *Triou sonátou F dur* A. Corelliho. Hostí piesňou Z. Kodály *A csitári hegyek alatt* pozdravila speváčka Júlia Pechová. Priateľské vzťahy budú školy vzájomne prehlbovať i v budúcom období a obohacovať svoju umeleckú prácu vzájomnými kontaktmi.

(bd)
Foto Marek SEGÍN

Podporujeme efektívne partnerstvá

Anglická novinárka Katharine Whitehorn (1928) radí mladým ľuďom pri voľbe ich budúceho povolania: „Zistiť, čo by si najradšej robil, a zožeň niekoho, kto ťa za to bude platiť.“

Myšlienka vyjadrená metaforicky opisuje aj reálne túžby našich mladých ľudí. Bolo by ideálne, s aktívnym prístupom žiakov a ich rodičov, zabezpečiť uplatniteľnosť absolventov odborných škôl na trhu práce. Nemalo by pritom byť najdôležitejšie, či peniaze budú v prvom, alebo až v nasledujúcom pláne. Štúdium má zmysel vtedy, ak zvíťazí jeho zmysluplnosť.

Prax v odborných školách prináša osov jednotlivcom i spoločnosti vtedy, ak jej obsah má na zreteľ aktuálne potreby zamestnávateľov. V súčasnosti však očakávanie mnohých žiakov bývajú celkom odlišné. Na Považí som začul, že mladým sa robiť nechce, idú skôr na pozície nevyžadujúce fyzickú prácu ani namáhavé rozmyšľanie. Stredná odborná škola na Bzinskej ulici v Novom Meste nad Váhom sa podľa tamajších pedagógov mnohým žiakom základných škôl javí ako náročná už preto, lebo v nej musia aj manuálne pracovať. To neteší – našťastie, nič nemožno paušalizovať. V Spojenej škole v Banskej Bystrici-Kremničke hľadanie zmysluplného prepojenia školy s praxou rozvíjajú napríklad spoluprácou s cechmi a profesijnými zväzmi, ktoré s ich členmi zakladali aj sami pedagógovia a majstri.

Čo robiť, aby nároky školy deti od štúdia neodrádzali, aby absolventi boli užitoční pre priemysel, ekonomiku, služby, sociálnu sféru? Jednou z ciest je ponúknuť zaujímavé, lákavé štúdium spojené partnerstvom so zázemím, pre ktoré školy odborníkov pripravujú. Poznáme iste neúrekom príkladov, keď ľudia iné vyštudovali a niečo diametrálne odlišné robia, lebo im za to lepšie platia. Pri kontaktoch s pedagógmi, majstrami, manažermi podnikov, ktorí tvoria most medzi školou a zamestnávateľom, sa mi ako recept na úspech (pri zefektívnení čohokoľvek) vidí stále to isté osvedčené, že „zapáliť môže ten, kto sám horí“. Kvalitu výučby v škole potvrdzujú výsledky jej žiakov pri tohtoročných maturitách. Krátko po nich sa prejaví prepojenie školskej odbornej prípravy s reálnou praxou zamestnávateľov, vedomie väzby školy s trhom práce, pre ktorý adeptov pripravuje. Buď zo škôl odídu nádejní rozvíjajúci ekonomických efektov štátu, regiónu, mesta a rodiny, alebo ich ako nepripravených na život vtiahne krútnava a prisúdi im údel nešťastníka v spoločensve sociálne a inak odkázaných ľudí.

Mnohé odborné školy poznajú správnu cestu. Nemôže byť pre ne väčšie zadostúčenie ako výsledky úspešných maturantov a ich poznanie: „Ako chalan som sem šiel pre dobre vybavený športový areál a informačné technológie. Využívali sme to na sto percent. Chcem ísť teraz na vysokú školu a pokračovať v informatike a informačných technológiách.“

Držme školstvu palce, aby pri vzájomných bilanciách medzi maturantmi a školou na strane má dať a dal nemuseli byť ani na jednej z nich mínusy.

Milan SOUKUP

Na pracovnom stretnutí projektu ENTER v Berlíne za účasti všetkých štyroch partnerských škôl žiaci v medzinárodných tímoch diskutovali a vytvárali návrhy na prezentačný nábytok.

Foto ENTER

Projekt ENTER

Stredná odborná škola drevárska v Liptovskom Hrádku ukončila spolu s tromi partnerskými zahraničnými strednými odbornými školami (zo Španielska, z Nemecka a Maďarska) dvojročný medzinárodný projekt v programe Comenius. Žiaci spolu navrhli modulárny nábytok a jeho praktickú výrobu realizovali na CNC strojoch. Do projektu, ktorý dostal názov ENTER – čo je skrátená forma plného názvu Education in New Technologies and European Relations – sa zapojilo viac než 100 mladých ľudí a 15 učiteľov.

Hlavná myšlienka projektu sa zrodila z úvahy, že pre školskú prax je potrebný nábytok na účely prezentácií. Základnou projektovou otázkou bolo, ako by mal takýto nábytok vyzeráť a aká by mala byť medzinárodná deľba práce pri jeho výrobe.

Následne návrhy a ich modely hodnotila učiteľsko-žiacka porota zložená zo zástupcov partnerských škôl.

Dvojročná práca na projekte vyvrcholila na záverečnom workshope, na ktorom každý partner vyrobil jednu časť výsledného produktu, ktoré sa následne spojili do perfektne fungujúceho celku. Počas emóciami podfarbenej záverečnej prezentácie predstavili žiaci prítomným hosťom atraktívny a funkčný produkt. Vychádzajúc z názvu projektu, produkt dostal názov ENTER-

Prezentácia výsledného produktu na záverečnom stretnutí v španielskej Catarroje.

Vzdelávanie „do šírky aj do hĺbky“

Spoločnosť T-Systems Slovakia rozbieha v úzkej spolupráci so Strednou priemyselnou školou (SPŠ) elektrotechnickou v Košiciach veľký vzdelávací projekt. Od nasledujúceho školského roku plánujú otvoriť trojročné vyššie odborné vzdelávanie v oblasti informačno-komunikačných technológií (IKT) postavené na duálnom modeli, teda úzkej spolupráci medzi školou a firmou. Spoločnosť je jedným z najväčších zamestnávateľov v oblasti IKT na východnom Slovensku. Okrem toho organizuje a podporuje rozmanité verejnoprospešné a osvetové projekty. Vzdelávací projekt pripravený v spolupráci s košickou SPŠ elektrotechnickou, Košickým samosprávnym krajom a Slovensko-nemeckou obchodnou a priemyselnou komorou patrí medzi najambicióznejšie.

T-Systems Slovakia prostredníctvom neho priamo prispieje k zlepšeniu zamestnanosti mladých ľudí nielen v košickom regióne. Pripravený program duálneho vzdelávania je primárne určený pre absolventov stredných odborných škôl a gymnázií s maturitou, ktorí už majú základné znalosti z oblasti IKT. Štúdium sa bude sústreďovať na osvojenie si profesijného know-how a najmä praktických zručností v oblasti správy a riadenia IKT služieb. Pri bližšie 30% vzdelávacieho procesu bude tvoriť teória, 35% cvičenia a tretiu časť odborná prax.

Ambíciou nového študijného programu je vychovať (nielen pre potreby T-Systems Slovakia) takzvaných versatilistov, teda odborníkov na jednu konkrétnu oblasť, ktorej sa budú venovať do hĺbky, ale súčasne

svetom. Jeho jednotlivé moduly sú otočné do 90° vpravo i vľavo a spája ich špeciálne navrhnuté spojovacie kovanie. Vnútro modulov je určené na uloženie multimedialnej techniky používanej pri vyučovaní – notebooku, projektoru, reproduktorov, myši, diaľkového ovládania, atď., pričom nábytok umožňuje ich jednoduché uzamknutie a aj premiestnenie z učebne do učebne. Projekt ENTER v sebe zahŕňa vytvorenie technickej a metodologickej základne na medzinárodnú spoluprácu mladých ľudí pripravujúcich sa na svoje povolanie. Realizovalo sa množstvo aktivít zameraných na rozvoj kreativity v súlade so vzdelávacím kontextom projektu. Žiaci profitovali zo vzdelávania v medzinárodnom kontexte na základe výmeny skúseností a komunikácie v anglickom jazyku. Napriek veľkým geografickým vzdialenostiam sa ciele projektu naplňali vzájomnými návštevami a využívaním platformy eTwinning.

Tematickými prioritami projektu boli CAD, CAM a CNC technológie a taktiež dizajn nábytku. U žiakov sme zaznamenali mimoriadny progres v používaní týchto technológií, čo je ťažko dosiahnuť v rámci rozsahu bežného vzdelávania v odborných školách. Rovnako dôležitou časťou projektu bolo oboznámenie sa s podmienkami odbornej prípravy v iných európskych krajinách, ako aj vytvorenie osobných priateľstiev. Vzájomná spolupráca viedla k veľmi úspešnému výsledku, ktorý je povzbudením a motiváciou do ďalšej kooperácie medzi zapojenými školami.

Gabriela BODÍKOVÁ,
koordinátorka projektu

Krása vlnitej lepenky

Strana 18

Boli sme pri tom...

Strana 18

Na ceste za švajčiarskymi kolegami

Strana 18

BSK

Oceňujú myšlienku budovania centier odbornej prípravy

Európska komisia vyzdvihuje prístup Bratislavského samosprávneho kraja (BSK), ktorý sa pri príprave nového programového obdobia EÚ 2014 – 2020 angažuje a prejavuje záujem aj priamo v Bruseli.

„Bratislavská župa patrí medzi samosprávne kraje, ktoré sa snažia o čo najlepšie čerpanie eurofondov. V budúcom programovom období by sme sa chceli zamerať na komplexnú modernizáciu centier odborného vzdelávania a prípravy,“ hovorí bratislavský župan Pavol Frešo.

Medzi priority BSK patrí podpora odborného vzdelávania. To zahŕňa nielen prebudovanie stredných odborných škôl (SOŠ), ale aj tvorbu nových učebných plánov a osnov, zariadenie podnikateľských inkubátorov, podporu výskumu a inovácií už na stredných školách, intenzívnejšiu spoluprácu s vysokými školami a ponuku vzdelávacích programov v rámci celoživotného vzdelávania. Budovaním centier odborného vzdelávania a prípravy chce kraj dosiahnuť lepšie uplatnenie absolventov SOŠ na trhu práce alebo ich prípadné pokračovanie v štúdiu na vysokej škole. Prípravy nového programového obdobia EÚ sa blížia ku koncu. O plánoch na najbližšie obdobie hovorili poslanci BSK aj v Bruseli. Diskutovali okrem iného o tom, že zariadenie Bratislavského kraja medzi vyspelé regióny EÚ 27 vnímajú ako faktické znevýhodnenie pri čerpaní a objeme finančných prostriedkov. Poukázali pritom na nereálnosť posudzovania vyspelosti regiónu na základe parity kúpnej sily.

BSK sa aktívne zapája do príprav programového obdobia EÚ na roky 2014 – 2020, aby aj subjekty z bratislavského regiónu boli oprávnené čerpať z eurofondov. (bsk)

Boli sme pri tom...

HA BRATISLAVA

Bratislava hostila v dňoch 10. – 12. mája jubilejný 20. ročník prestížnej súťaže vínarov Concours Mondial de Bruxelles, ktorá je považovaná za jedno z najväčších podujatí medzinárodného vinárskeho kalendára. Naše mesto sa tak stalo po Lisabone, Maastrichte, Bordeaux, Valencii, Palerme, Luxemburgu a portugalskom Guimarães svetovým mestom vína. Na ochutnávku

a hodnotenie bolo pripravených 8 200 vzoriek vína, medzi nimi aj slovenské vína.

Na tomto prestížnom podujatí mala svoje zastúpenie aj bratislavská Hotelová akadémia na Míkovíniho ul. Deväťdesiat žiakov pod vedením svojich pedagógov malo česť a možnosť podávať víno špičkovým degustátorom z celého sveta. Organizačne špičkovu pripravené podujatie dalo našim žiakom možnosť vstúpiť do veľkého sveta vína, preveriť si svoju jazykovú vybavenosť v komunikácii v cudzích jazykoch a v neposlednej miere svojím spoločenským správaním prispieť k dôstojnej reprezentácii nielen školy, ale aj celého kraja a vlasti.

„Veľká vďaka patrí všetkým študentom, ktorí pracovali počas podujatia s veľkým nasadením. Aby obslúžili viac ako 60 komisií hodnotiteľov, museli počas troch dní prejsť vyše 500 km. A pritom boli rýchli, držali správny rytmus a neustále mali úsmev na perách – zaslúžia si veľký rešpekt a obdiv,“ zhodnotil účasť našich žiakov hodnotiaci komisár zo Slovenska Peter Handzuš. (ham)

Predmetom podnikateľskej činnosti cvičnej firmy Berlian z Obchodnej akadémie na Nevädzovej ul. v Bratislave je luxusná optika.

Na ceste za švajčiarskymi kolegami

OA BRATISLAVA

V jedno utorkové ráno sme sa všetci – teda my štyria žiaci a naša vyučujúca – stretli na viedenskom letisku, odkiaľ nám letelo lietadlo do Bazileja, pri ktorom v neďalekom mestečku Delémonte sa konal medzinárodný veľtrh cvičných firiem. Po ubytovaní sa v malebnom hotelíku pod horami a chvíľke oddychu sme šli chystať stánok na výstavisko. Po preskúmaní elektrických zásuviek sme dospeli k záveru, že musíme ísť kúpiť adaptér, aby sme mohli v stánku používať náš notebook. Skúsťe si predstaviť, ako si ho pýtate od predavača, ktorý ináč ako po francúzsky s vami neprehovorí!

Na druhý deň sa začal dvojdný maratón obchodovania našej cvičnej firmy Berlian so zahraničnými cvičnými firmami. Z veľtrhu sme boli mierne sklamaní, pretože sa nevyhodnocovali žiadne súťažné kategórie a nedostali sme certifikát za účasť. Pre švajčiarske cvičné firmy je ich domáci veľtrh možnosťou na nabratie praktických skúseností pri vedení obchodných rozhovorov a predaji svojich produktov či služieb, čo je natoľko silná motivácia, že inú vo forme súťaženia nepotrebujú. V cvičných firmách vo Švajčiarsku sa pod záštitou reálnych firiem predovšetkým rekvilifikujú

nezamestnaní alebo si tam ľudia zvyšujú svoje vzdelanie, takže chuť učiť sa a pracovať na sebe nikomu z nich nechýba. Aj preto im svedomitý prístup k vystupovaniu na veľtrhu a plneniu si svojich povinností my tu na Slovensku môžeme len závidieť. Uzavreli sme množstvo obchodov, ktoré musíme teraz porátať, vystaviť a rozposlať za ne faktúry, čakať na ich úhradu a takisto uhradiť našim partnerom dlžné sumy za nakúpené tovary a služby.

Po skončení veľtrhu sme sa vrátili do Bazileja a mali ešte dva dni možnosť spoznať krásy a pamiatky tohto mestečka. Absolvovali sme aj výlet do Zürichu. Tu sme natrafili na skupinku ruských turistov so sprievodkyňou, ku ktorým sme sa pridali. S pomocou spolužiaka Vitalija, ktorý je rodák z Ukrajiny, sme rozumeli jej výkladu. Neskôr sa Vitalij postaral o menší rozruch, keď sme na stanici pri odchode zistili, že stratil lístok. Musel si kúpiť nový a s touto nepríjemnou skúsenosťou sme sa vracali do Bazileja. To však nič nezmenilo na plnosti našich zážitkov, ktoré pretrvali aj po príchode naspäť domov.

Lukáš ŠIDÍK, Simona VINCZEOVÁ

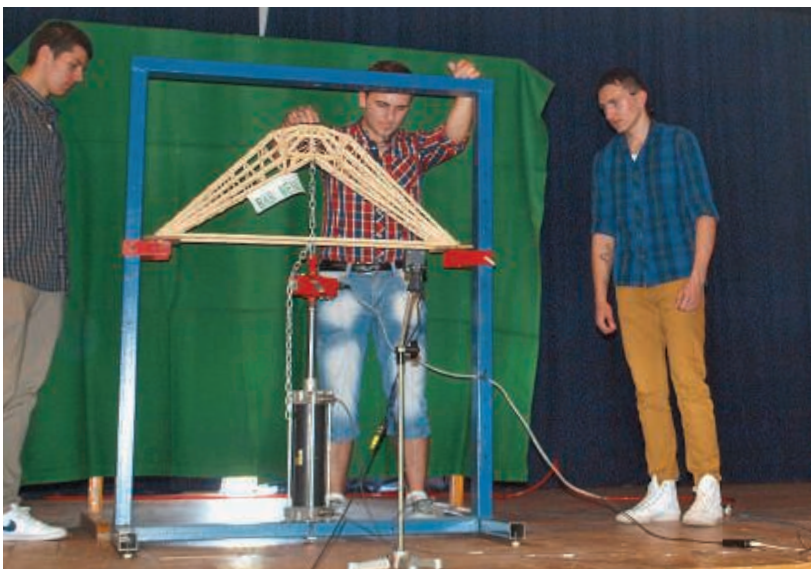
Mosty zo špajdlí i z cestoviny

SPŠ KOMÁRNO

Zaujímavým podujatím tohtoročných Komárňanských dní bola súťaž v stavaní mostov, ktorá sa uskutočnila 26. apríla na Strednej priemyselnej škole (SPŠ). Vyhlásili sme ju v dvoch kategóriách:

- kategória A – vyhotovenie mosta z cestoviny,
- kategória B – vyhotovenie mosta zo špajdlí.

Do súťaže sa mohli prihlásiť študenti SPŠ v Komárne, ale propagovali sme ju aj v ostatných stredných školách regiónu. Materiálom na stavbu mosta mohla byť iba cestovina dostupná v obchode alebo špajdlá. Tento „stavebný“ materiál mohol byť pospájaný ľubovoľným lepidlom. Lepidlo bolo možné aplikovať len na koncoch a uzlových bodoch elementov. Maximálna váha mosta (spolu so zapaľovacím elementom a skrutkou) nesmela presiahnuť 1 000 g. O umiestnení súťažiacich rozhodovala výhradne únosnosť mosta, ktorá bola stanovená lomovou skúškou. Do tohto ročníka súťaže bol prihlásený 1 most z cestoviny a 11 mostov zo špajdlí. Okrem študentov SPŠ Komárno sa súťaže zúčastnili aj študenti SPŠ stavebnej Hurba-

Meranie únosnosti mosta lomovou skúškou.

novo a Strednej odbornej školy Štúrovo. Most z cestoviny – dielo Gáboru Sidóa, žiaka 4. C komárňanskej školy, a Ivána Molnára z SPŠ stavebnej Hurbanovo – vydržal zaťaženie 37 kg.

V kategórii most zo špajdlí zvíťazili Róbert Jerábek a Tamás Barics, žiaci 4. E z SPŠ Komárno, ich most do lomu vydržal 138 kg.

Súťaže sa zúčastnil aj vysokoškolský študent Zoltán Szórád (víťaz minuloročnej súťaže), ktorého most bol mimoriadne odolný, veď uniesol až 355 kg zaťaženia! Porota ohodnotila tento výkon zvláštnym ocenením. Víťazom aj účastníkom súťaže gratulujeme!

Ing. Peter PINKE

Úspešné bilancovanie

OA POPRAD

Študentská spoločnosť Earthling, ktorá vznikla v rámci predmetu aplikovaná ekonómia v Obchodnej akadémii Poprad, má za sebou deväť mesiacov práce zameranej najmä na prevádzku školského bufetu. Začali sme ako neskúsení študenti s veľkými víziami, ktoré sme chceli naplniť. Hneď na začiatku sme zistili, že nie všetko je jednoduché. Prináša to veľa starostí, zodpovedností, ako aj obetovanie voľného času.

Môžeme povedať, že za krátky čas určený na pôsobenie našej študentskej spoločnosti sa nám podarilo dosiahnuť výsledky, ktoré nás budú povzbudzovať v našich skúsenostiach aj v budúcom živote. Ako hovorí naše logo s menšou obmenou: „Veľký krok pre študenta do života.“ Na začiatku sme museli dať hlavy dohromady a prísť na spôsob, ako riešiť problémy súvisiace s prípravou a udržovaním školského bufetu a s rozdelením funkcií. Napriek chýbajúcim skúsenostiam v tejto oblasti sa nám začiatkový krok, ktorý je často najdôležitejší, podarilo urobiť.

Naša činnosť spojená s prevádzkou školského bufetu pokračovala nákupom tovaru. Sortiment sme sa snažili obohatiť, aby si náš zákazník mal z čoho vybrať a bol spokojný s kvalitou i kvantitou. Tak ako v skutočnom podnikaní, i v tom našom sa vyskytli problémy, ktoré bolo potrebné riešiť, aby boli spokojní všetci, no najmä naši zákazníci. Hovorí sa, že každý sa učí na vlastných chybách, ktorým sme sa snažili vyhnúť, prípadne upozorniť na ne aj budúcich spolužiakov, ktorí budú v našej činnosti pokračovať.

Šiesteho mája tohto roku sme našu podnikateľskú činnosť ukončili likvidačným valným zhromaždením. Vytvorili sme čistý zisk vo výške 251,55 €. Akcie v nominálnej hodnote 4 € za kus sme zhodnotili o 92,5%. Akcionári získali dividendy vo výške 3,70 € za akciu. Sme radi, že sme sa mohli tohto predmetu zúčastniť a skúsiť byť skutočnými podnikateľmi. Túto možnosť si my študenti aplikovanej ekonómie veľmi vážime.

Barbora LACHOVÁ,
prezidentka Earthling, š. s.

Krása vlnitej lepenky

SÚŤAŽ

Mosty v mojom okolí. Tak znelo zadanie 7. ročníka súťažného projektu Stavby z vlnitej lepenky, ktorý bol tento rok po prvý raz okrem českých škôl určený aj stredným odborným školám (SOŠ) so zameraním na stavitelstvo a architektúru zo Slovenska. Prihlásil sa rekordný počet 32 škôl – 20 z Česka a 12 od nás zo Slovenska. Odborná porota vybrala 3. júna šesť finalistov súťaže. Rozhodovanie bolo ťažké, nakoniec však do finále postúpili školy z Banskej Bystrice, Hradca Králové, Námestova, Opavy, Plzne a Valašského Meziříčí. Finálové kolo sa uskutočnilo 19. júna v Národnom poľnohospodárskom múzeu

v Prahe. Na tri najlepšie tímy čakajú ceny v hodnote 30-, 15- a 10-tisíc Kč.

Podujatie podporuje český a slovenský zväz výrobcov a spracovateľov vlnitej lepenky, záštitu prevzalo české ministerstvo životného prostredia. Cieľom projektu je poukázať na ekologické prednosti vlnitej lepenky používané na výrobu obalov. Medzi doterajšími témami súťaže sa vyskytli napr. Škola snov, Železničná stanica v mojom meste, Národný futbalový štadión či Dominanta vášho kraja. Možnosti vlnitej lepenky a šikovnosť súťažných tímov dokumentovalo množstvo krásnych modelov, o čom svedčí aj fotografia, na ktorej sú tohtoroční finalisti z SOŠ technickej z Námestova s Kolonádovým mostom v Dolnom Kubíne. (tm)

Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2013/2014

1. Všeobecné informácie a pokyny

1.1 Organizácia školského roka

Školský rok sa začína 1. septembra 2013. Školské vyučovanie sa začína 2. septembra 2013 (pondelok).

Školské vyučovanie v prvom polroku školského roka sa končí 31. januára 2014 (piatok).

Školské vyučovanie v druhom polroku sa začne 4. februára 2014 (utorok) a končí sa 27. júna 2014 (piatok).

Termíny školských prázdnin (okrem materských škôl) do roku 2016 sú uvedené v Prílohe č. 1.

Podrobnosti o organizácii výchovno-vzdelávacej činnosti a prevádzke materskej školy počas školských prázdnin ustanovuje § 2 ods. 6 vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 306/2008 Z. z. o materskej škole. Podrobnosti o organizácii materskej školy v období školských prázdnin rozpracovať v školskom poriadku materských škôl s dôrazom na to, že prevádzka každej materskej školy (bez ohľadu na jej zriaďovateľa) sa v čase letných prázdnin prerušuje nepretržite najmenej na tri týždne z dôvodov potreby dôkladného čistenia priestorov materskej školy, dezinfekcie prostredia a hračiek, ako aj čerpania dovolenky niektorých zamestnancov. Pri prerušovaní prevádzky materskej školy z iných dôvodov rešpektovať oprávnené požiadavky zákonných zástupcov.

1.2 Príprava testovania žiakov 5. ročníka základných škôl

Na vybraných základných školách sa v **novembri 2013** uskutoční pilotné overovanie testovacích nástrojov a organizačného zabezpečenia Testovania 5. Generálna skúška testovania žiakov 5. ročníka ZŠ (okrem žiakov s mentálnym postihnutím) pod názvom GS Testovanie 5-2014 sa uskutoční v **novembri 2014** na základných školách z predmetov slovenský jazyk a literatúra, maďarský jazyk a literatúra a matematika. Riadne Testovanie 5-2015 sa uskutoční v **novembri 2015**.

1.3 Celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka základných škôl

Celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka základných škôl (okrem žiakov s mentálnym postihnutím) pod názvom Testovanie 9-2014 sa uskutoční **12. marca 2014** (streda) z predmetov matematika, slovenský jazyk a literatúra, maďarský jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra.

Náhradný termín testovania je určený na **25. marca 2014** (utorok).

Na vybraných základných školách sa v období **január – február 2014** uskutoční pilotné overovanie testovacích nástrojov na Testovanie 9.

1.4 Maturitná skúška

Riadny termín externej časti maturitnej skúšky a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky bude v predmetoch:

- slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra dňa **18. marca 2014** (utorok),
- anglický jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk, francúzsky jazyk, španielsky jazyk, taliansky jazyk dňa **19. marca 2014** (streda),
- matematika dňa **20. marca 2014** (štvrtok),
- maďarský jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra dňa **21. marca 2014** (piatok).

Odbory školstva obvodných úradov v sídle kraja (ďalej len „OŠ ObÚ“) určia termíny internej časti maturitnej skúšky okrem jej písomnej formy jednotlivým stredným školám vo svojej územnej pôsobnosti v čase **od 19. mája 2014 do 6. júna 2014**.

Náhradný termín externej časti maturitnej skúšky a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky bude v termíne **11. – 16. apríla 2014**. Dni konania náhradného termínu pre jednotlivé predmety stanoví Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (ďalej len „NÚCEM“) na základe počtu prihlásených žiakov a zverejní najneskôr 1. apríla 2014.

Na vybraných stredných školách sa v období **september – november 2013 a január – február 2014** uskutoční pilotné overovanie testovacích nástrojov na maturitnú skúšku. Pri hodnotení maturitnej skúšky postupovať podľa metodického usmernenia k hodnoteniu a klasifikácii maturitnej skúšky a k opravným skúškam externej časti, písomnej formy internej časti a ústnej formy internej časti maturitnej skúšky zo dňa 24. septembra 2012, ktoré je zverejnené na www.minedu.sk v menu *Regionálne školstvo/Výchova a vzdelávanie v stredných školách*.

1.5 Medzinárodné merania

V **septembri 2013** sa začne príprava hlavného merania medzinárodnej štúdie **OECD PISA 2015**. Administráciu overovania nástrojov na hodnotenie prírodovednej gramotnosti pre túto štúdiu v Slovenskej republike zabezpečí NÚCEM v spolupráci s vybranými základnými a strednými školami na jar roku 2014. Súčasťou výskumu budú aj dotazníky pre riaditeľov a žiakov zúčastnených škôl. Pilotné testovanie sa uskutoční v papierovej aj elektronickej podobe.

V **septembri 2013** sa začne príprava pilotného testovania medzinárodnej štúdie **IEA TIMSS 2015**. Administráciu v Slovenskej republike zabezpečí NÚCEM v spolupráci s vybranými základnými školami na jar 2014. Súčasťou výskumu sú aj dotazníky pre žiakov, riaditeľov a učiteľov vyučujúcich žiakov 4. ročníka zo škôl vybraných do vzorky. Výskum IEA TIMSS je zameraný na zisťovanie matematických a prírodovedných vedomostí a zručností žiakov 4. ročníka.

Roku 2012 sa v 34 krajinách OECD a 33 partnerských krajinách uskutočnilo hlavné testovanie štúdie **OECD PISA 2012**. V decembri 2013 bude zverejnená medzinárodná správa za matematickú, čitateľskú a prírodovednú gramotnosť spolu s medzinárodnými dátami z uvedených oblastí. V marci 2014 bude zverejnená medzinárodná správa za oblasť riešenia problémov a v júni 2014 za oblasť finančnej gramotnosti.

V **júni 2014** bude zverejnená predbežná správa obsahujúca prvé zistenia hlavného merania medzinárodnej štúdie **OECD TALIS 2013**, ktorá bola realizovaná formou dotazníkového prieskumu. Zber údajov sa v SR uskutočnil v marci 2013. Štúdiá sleduje vplyv vzdelávacej politiky na prácu učiteľov a vyučovanie, možnosti a stav ďalšieho vzdelávania učiteľov na II. stupni nášho vzdelávacieho systému v medzinárodnom kontexte.

1.6 Výchovno-vzdelávací proces

1.6.1 Register, znižovanie informačnej nerovnosti

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „MŠVVaŠ SR“ alebo „ministerstvo“) prevádzkuje centrálny informačný portál rezortu školstva www.iedu.sk, ktorý poskytuje informácie pre učiteľov, žiakov, zamestnancov rezortu školstva a verejnosť.

V súvislosti s tvorbou nového informačného systému pre oblasť regionálneho školstva (ďalej len „RIS-RŠ“) v priebehu školského roku 2013/2014 bude spustená pilotná prevádzka registra zamestnancov rezortu školstva a je plánovaná pilotná prevádzka registra detí, žiakov a poslucháčov, ktorá sa bude týkať celej sústavy škôl a školských zariadení.

Školy a školské zariadenia vykazujú údaje do RIS-RŠ v súlade so zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 245/2008 Z. z.“) a zákonom č. 390/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 317/2009 Z. z.“). Predpísaný zber počtu žiakov pre normatívne financovanie (EDUZBER) a predpísané štatistické výkazy sa budú v školskom roku 2013/2014 okrem klasického spôsobu vykazovať aj v pilotnej prevádzke RIS-RŠ. Školy a školské zariadenia budú pristupovať na rozhrania RIS-RŠ prostredníctvom informačných systémov školy alebo cez webový prehliadač. Predpokladom na prácu s nimi je registrácia používateľov do RIS-RŠ, ktorú zabezpečuje Ústav informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ).

Na účel zníženia informačnej nerovnosti:

- ministerstvo spustilo prevádzku portálu Mapa regionálneho školstva, ktorý je zverejnený na <http://mapaskol.iedu.sk>,
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVaR) SR v spolupráci s MŠVVaŠ SR zverejňuje od 1. januára 2013 dvakrát ročne na svojom webovom sídle informáciu o uplatnení absolventov stredných škôl na trhu práce podľa jednotlivých krajov, stredných škôl, študijných odborov a učebných odborov; aktuálne informácie o vývoji nezamestnanosti absolventov stredných škôl sú zverejňované na www.uips.sk v časti *Regionálne školstvo*.

1.6.2 Kontrola, efektivita

Zefektívniť systém vnútornej kontroly školy s dôrazom na analýzu zistení, prijatých opatrení a kontrolu odstránenia zistených nedostatkov. Cieľavedome využívať kompetencie metodických orgánov pri skvalitňovaní výchovno-vzdelávacieho procesu; pravidelne sledovať a vyhodnocovať výsledky ich činnosti. Činnosť metodických orgánov zamerať na skvalitňovanie činnosti učiteľa vo výchovno-vzdelávacom procese, na monitorovanie úrovne vzdelávacích výsledkov detí a žiakov a vykonávať dôslednú analýzu zistení. Ciele kontrolnej činnosti zamerať na využívanie dostupných učebníc, učebných pomôcok a didaktickej techniky vo výchovno-vzdelávacom procese. Pre zástupcu riaditeľa základnej školy s materskou školou vymedziť kompetencie kontroly kvality výchovno-vzdelávacej činnosti v materskej škole.

1.6.3 Predčitateľská a čitateľská gramotnosť
V materských školách rozvíjať predčitateľskú gramotnosť uplatňovaním špecifických metód; rozvíjať aktívne počúvanie s porozumením (čítaním veršov, rozprávok a príbehov s detským hrdinom, aktívnym zapájaním sa do aktivít školských knižníc a pod.), pri overovaní porozumenia vypočítaného textu využívať metódy tvorivej dramatizácie; zámerne rozvíjať aktívnu slovnú zásobu detí.

Podporovať vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti rozvíjania predčitateľskej a čitateľskej gramotnosti detí a žiakov, formovať kladný vzťah detí a žiakov ku knihe a k literatúre, organizovať súťaže v čitateľských zručnostiach a popoludňajšie čitateľské aktivity v školských kluboch detí. Rozpracovať v školských vzdelávacích programoch (ďalej len „ŠkVP“) účinné vzdelávacie stratégie na rozvíjanie komunikatívnych kompetencií a čitateľskej gramotnosti; venovať pozornosť ich rozvíjaniu vo všetkých predmetoch, príp. využiť priestor vo vzdelávacej oblasti *Jazyk a komunikácia* na zvýšenie počtu hodín podľa podmienok školy a regiónu.

V školách s vyučovacím jazykom maďarským sa odporúča rozvíjať komunikačné kompetencie žiakov v slovenskom jazyku ako v druhom, špecifickom cieľovom jazyku (L2).

V rámci prevencie čitateľských ťažkostí sa odporúča školám spolupracovať s logopédmi v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie (ďalej len „poradenské zariadenia“) a podporovať rozvíjanie komunikačnej schopnosti detí, najmä fonematického uvedomovania. S cieľom zvyšovať úroveň vyučovania slovenského jazyka a materinského jazyka venovať zvýšenú pozornosť čítaniu s porozumením, kľasť dôraz na vlastnú tvorbu a rozvíjanie jazykového prejavu, prácu s informáciami a schopnosti argumentovať. Prierezovo využívať možnosti na rozvoj čítania s porozumením aj na ostatných vyučovacích predmetoch.

1.6.4 Národnostné menšiny, sociálne znevýhodnené prostredie, cudzinci, diskriminácia

- V materských školách, v ktorých sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie v jazyku národnostnej menšiny:
  - spracovať učebné osnovy tak, aby sa ich plnením rozvíjali komunikačné kompetencie detí v štátnom jazyku,
  - podporovať aktívnu komunikáciu detí v spisovnej slovenčine uplatňovaním inovatívnych učebných postupov, dvojjazyčnou (bilingválnou) priebežnou komunikáciou (integrovane, vo všetkých organizačných formách, prepájaním materinského a štátneho jazyka),
  - pri osvojovaní štátneho jazyka postupovať v súlade s *Metodickým listom na osvojovanie štátneho jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín*, ktorý je zverejnený na www.statpedu.sk v menu *Publikácie*.
- Informovať rodičov o možnostiach voľby školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny alebo o možnosti vyučovania predmetu materinský jazyk a literatúra národnostnej menšiny. V školách s vysokým počtom žiakov z rómskych komunít informovať rodičov o možnosti vyučovania rómskeho jazyka a literatúry; v prípade záujmu rodičov zabezpečiť toto vyučovanie.

3. Vytvárať vhodné personálne a materiálno-technické podmienky na vyučovanie slovenského jazyka ako druhého jazyka (L2); zabezpečiť vyučovanie v malých skupinách, uplatňovať model vyučovania formami a metódami vyučovania cudzích jazykov.

4. Základným a stredným školám s vyučovacím jazykom maďarským sa odporúča zapojiť sa do ďalšej etapy dotazníkového prieskumu výskumnej úlohy *Sledovanie úrovne vyučovania slovenského jazyka v základných a stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským*.

5. V školách a školských zariadeniach dôsledne uplatňovať **zákaz všetkých foriem diskriminácie a segregácie**. Eliminovať nežiaduce javy, ako je priestorové, organizačné, fyzické a symbolické vylúčenie alebo oddelenie rómskych žiakov v dôsledku ich etnickej príslušnosti (často v kombinácii so sociálnym znevýhodnením) od ostatných žiakov. Dôsledne riešiť problémy detí a žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných skupín, ktoré komplikujú proces ich prijímania do bežných škôl a školských zariadení, zaraďovania do bežných tried a následný výchovno-vzdelávací proces. Vytvárať vhodné podmienky na ich vzdelávanie v školách a triedach spolu s majoritnou populáciou. Neodporúčame vytvárať pre deti a žiakov so sociálne znevýhodnené prostredia (ďalej len „SZP“) samostatné triedy (okrem nultého ročníka).

6. Zabezpečovať a plniť úlohy vyplývajúce z Revidovaného národného akčného plánu Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015 na roky 2011 – 2015, najmä:

- riešiť účasť detí zo SZP na predprimárnom vzdelávaní vo veku 4 až 6 rokov,
- podporovať materské školy pri zavádzaní programov orientovaných na zlepšenie spolupráce s rodičmi rómskych detí a pri zapájaní asistentov učiteľa v materských školách,
- dôsledne dodržiavať postupy prijímania žiakov do špeciálnych základných škôl,
- zabezpečovať vykonávanie psychologickkej diagnostiky detí pred ich nástupom na povinnú školskú dochádzku výlučne v centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej len „CPPPaP“), ak dieťa nemá lekárom potvrdené zdravotné postihnutie,
- podporovať používanie rómskeho jazyka v predprimárnom a primárnom vzdelávaní a pri zápise na základnú a strednú školu zisťovať záujem rómskych rodičov o výučbu rómskeho jazyka.

7. Rómske vzdelávacie, informačné, dokumentačné, poradenské a konzultačné centrum (ROCEPO) s celoslovenskou pôsobnosťou:

- poskytuje odborno-metodickú pomoc školám a školským zariadeniam v oblasti výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov zo SZP,
- pokračuje vo výskume o postavení dieťaťa a žiaka zo SZP vo výchovno-vzdelávacom systéme Slovenskej republiky,
- pokračuje v kvalifikačnom vzdelávacom programe *Kvalifikačné vzdelávanie pre vychovávateľov a pedagogických asistentov v školách a školských zariadeniach* s ob-

- dobím platnosti do 31. 12. 2015 v súlade s § 61a ods. 8 zákona č. 317/2009 Z. z.
- V súvislosti so začlenením rómskeho jazyka a literatúry a rómskych reálíí do ŠKVP využiť ako pomôcku materiály pre jednotlivé stupne vzdelania zverejnené na www.statpedu.sk.
  - Podporovať vzdelávanie učiteľov v oblasti interkultúrneho vzdelávania so zameraním na rómsky jazyk a kultúru.
  - Pri obsadzovaní miest asistentov učiteľov v školách s vysokým počtom detí a žiakov z marginalizovaných komunít prihliadať aj na ovládanie rómskeho jazyka.
  - V školách, ktoré vzdelávajú deti a žiakov zo SZP, v spolupráci so zriaďovateľmi, s príslušnými úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny a komunitnými centrami prijímať opatrenia na zlepšenie dochádzky, správania a vzdelávacích výsledkov a pri výchove a vzdelávaní týchto detí a žiakov vytvárať vhodné individuálne podmienky.
  - Pokračovať v poradenskej a osvetovej činnosti pedagogických zamestnancov škôl pre zákonných zástupcov detí a žiakov zo SZP.
  - Pri vzdelávaní detí cudzincov sa odporúča školám postupovať podľa schválenej dokumentácie zverejnenej na www.statpedu.sk v menu *Štátny vzdelávací program v časti Štátny vzdelávací program pre prvý stupeň ZŠ/Iné dokumenty*.
  - Jazykové kurzy pre deti cudzincov s povoleným pobytom na území Slovenskej republiky zabezpečujú organizácie a finančne OŠ ObÚ v spolupráci s orgánmi územnej samosprávy.
- 1.6.5 Cudzie jazyky**
- Na hodinách cudzieho jazyka sa odporúča používať Európske jazykové portfólio ako nástroj autoevalvácie a podpory učenia sa cudzieho jazyka. Informácie sú zverejnené na <http://elp.ecml.at/>.
  - Pri vyučovaní cudzieho jazyka naďalej uprednostňovať inovatívne metódy a formy výučby, ako napr. tvorba bilingválnych máp, projektové vyučovanie, Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL), kaskádová metóda učenia sa a vyučovania, metóda učenia sa na stanovištiach, v nižších ročníkoch využívať najmä lingvomotorickú metódu TPR (*Total Physical Response*), hru ako motivačnú didaktickú metódu, tvorivé zážitkové metódy, vo vyšších ročníkoch personalizované učenie, inscenačné metódy, rolové úlohy vyplývajúce zo zážitkových možností žiakov, riadenú a voľnú diskusiu, riešenie problémových úloh a audio-/videoprezentácie riešenia úloh.
  - Pri vyučovaní cudzieho jazyka eliminovať memorovanie a uskutočňovať výučbu založenú na tréningu a rozvoji jazykových kompetencií s ohľadom na rôzne štýly učenia sa žiaka, jeho schopnosti a druh inteligencie.
  - Stredným školám, najmä stredným školám s bilingválnou formou výučby cudzieho jazyka, sa odporúča zúčastniť 7. ročníka súťaže pre mladých prekladateľov Juvenes Translatores 2013/2014. Informácie sú zverejnené na <http://ec.europa.eu/translatores>.
  - Školám sa odporúča zapojiť do súťaží Európska značka pre jazyky a Európsky učiteľ jazykov. Informácie sú zverejnené na www.saaic.sk v časti *Európska jazyková značka*.
  - Základným a stredným školám sa odporúča prihlásiť do siete stredo-európskych škôl a riešiť medzinárodné partnerské projekty škôl v rámci iniciatívy ACES. Informácie sú zverejnené na www.minedu.sk v menu *Medzinárodná spolupráca*.
  - Priebežne sledovať informácie zverejnené na webovom sídle Európskeho centra pre moderné jazyky v meste Graz v Rakúsku www.ecml.at a zväziť

možnosť participovať na medzinárodných projektoch.

1.6.6 Náboženská výchova/etická výchova

- Na vyučovanie povinne voliteľného predmetu náboženská výchova alebo etická výchova možno spájať žiakov rôznych tried toho istého ročníka a vytvárať skupiny s najvyšším počtom žiakov 20. Ak počet žiakov v skupine na vyučovanie náboženskej výchovy alebo etickej výchovy klesne pod 12, možno do skupín spájať aj žiakov z rôznych ročníkov.
- Počas školského roka nemôže žiak prechádzať z povinne voliteľného predmetu náboženská výchova na povinne voliteľný predmet etická výchova a opačne.
- Predbežné zisťovanie záujmu o vyučovanie povinne voliteľného predmetu náboženská výchova alebo etická výchova na nasledujúci školský rok zabezpečí škola na základe písomného oznámenia zákonného zástupcu žiaka do 15 rokov veku. Počty žiakov v jednotlivých ročníkoch nahlási riaditeľ školy najneskôr do 15. júna zriaďovateľovi školy.
- Riaditeľ školy v prípade, že počet žiakov je menší, ako stanovuje norma, povolí vyučovanie náboženskej výchovy ako povinne voliteľného predmetu na základe žiadosti cirkvi alebo náboženskej spoločnosti v čase vyučovania náboženskej výchovy inej cirkvi, etickej výchovy alebo v čase po ukončení vyučovania ostatných predmetov.

1.6.7 Globálne vzdelávanie a environmentálna výchova

- V súlade s cieľmi a princípmi Národnej stratégie pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 – 2016 sa školám odporúča:
  - uplatňovať globálne súvislosti a globálnu dimenziu v obsahu vzdelávania ŠKVP,
  - rozvíjať osvetovú, vzdelávaciu a výchovnú činnosť detí a žiakov s dôrazom na uvedomenie si globálnej previazanosti udalostí, vývoja i problémov na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni,
  - zvyšovať povedomie detí a žiakov o globálnych témach, rozvíjať ich kritické uvedomovanie si sociálnych, environmentálnych, ekonomických a politických procesov vo svete,
  - využiť metodické príručky *Globálne rozvojové vzdelávanie na základných školách*, ktoré sú určené pre II. stupeň základných škôl a môžu sa uplatňovať v rámci vyučovania matematiky, geografie, občianskej náuky, výtvarnej a hudo-bnej výchovy – www.clovek-vohrozeni.sk.
- Rozvíjať environmentálnu výchovu a vzdelávanie ako súčasť rozvoja osobnosti detí a žiakov zameranú najmä na vedenie k uvedomelej spotrebe zdrojov, povedomia v oblasti separácie odpadov, na vytváranie správnych postojov a správania detí a žiakov k životnému prostrediu, na prevenciu pred znečisťovaním a poškodzovaním životného prostredia.
- Školám sa odporúča spolupracovať s environmentálnymi centrami a stre-diskami a neziskovými organizáciami pôsobiacimi v tejto oblasti na podporu skvalitnenia environmentálnej výchovy a vytvárania vhodných podmienok na zdravý spôsob života v súlade s cieľmi výchovy a vzdelávania k trvalo udržateľnému rozvoju.
- Školám sa odporúča zapojiť do medzinárodného environmentálneho programu Zelená škola v rámci rozvoja environmentálnej výchovy a výchovy k trvalo udržateľnému životu. Informácie sú zverejnené na www.zelenaskola.sk.

- Vytvárať primerané podmienky na prácu učiteľa-koordinátora environmentálnej výchovy, ktorého úlohou je koordinovať environmentálnu výchovu v škole, príp. v súlade s ekokódexom (stratégia výchovy a konania školy k ochrane a udržateľnosti životného prostredia, zásady úspor obnoviteľných zdrojov a pod.) realizovať environmentálny program školy.
- Školám sa odporúča zapojiť do projektu Detský čin roka, realizovaného pod záštitou ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, orientovaného na formovanie humánneho správania sa žiakov k svojim rovesníkom, starším ľuďom, prírode a poskytovanie nezištnej pomoci.

1.6.8 Školské knižnice

- V základných a stredných školách systematicky budovať školskú knižnicu. Informácie a dokumenty, nevyhnutné na činnosť školských knižníc sú zverejnené na www.spgk.sk v časti *Školské knižnice*.
- Školám a školským zariadeniam sa odporúča využívať knižnično-informačné služby a podujatia knižníc.
- V súvislosti s Medzinárodným mesiacom školských knižníc sa odporúča školským knižničiam v základných a stredných školách zapojiť do česko-slovenského projektu Záložka do knihy spája školy.
- V súvislosti s Medzinárodným dňom školských knižníc sa odporúča školským knižničiam v základných a stredných školách zapojiť do súťaže Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice.

1.6.9 Zdravý životný štýl

- Realizovať školské programy podpory zdravia, zdravého životného štýlu a výchovy k zdraviu aj s využitím metodík na www.bezpre.sk.
- Riaditeľom škôl a školských zariadení sa odporúča taxatívne vymedziť v školskom poriadku preventívne opatrenia proti užívaniu a šíreniu legálnych drog (tabak a alkohol) a nelegálnych drog v školskom prostredí. Priebežne informovať rodičov o preventívnych aktivitách školy a možnostiach odbornej pomoci.
- V súlade s Národným programom prevencie HIV/AIDS sa odporúča školám zapojiť do celoslovenskej kampane Červené stužky – www.cervenestuzky.sk.
- Zvýšiť zapojenie detí a žiakov do pohybových aktivít, rozšíriť vyučovanie telesnej a športovej výchovy v ŠKVP, podporovať činnosť športových krúžkov a pohybové aktivity v prírode, sprístupniť ihriská a telocvične škôl na športovú činnosť po vyučovaní a cez víkendy.
- Rozvíjať osvetovú, vzdelávaciu a výchovnú činnosť detí a žiakov s dôrazom na zdravý výživu a prevenciu zdravia, zdravé potraviny, potravinovú bezpečnosť a zvýšiť povedomie v oblasti označovania potravín.
- Školám a školským zariadeniam sa pri príležitosti Svetového dňa výživy a Svetového dňa mlieka odporúča vyhlásiť tematické týždne zamerané na podporu zvýšenia spotreby mlieka a mliečnych výrobkov a zvýšenia konzumácie ovocia a zeleniny.
- Riaditeľom škôl a školských zariadení sa odporúča podieľať na plnení úloh, ktoré vyplývajú z Národného programu prevencie obezity, aktualizovaného Národného programu ozdravenia výživy obyvateľov SR a Národného programu kardiovaskulárnych ochorení, s vymedzením priestorov na propagáciu zdravého životného štýlu a prevencie výživy.
- Učiteľom-koordinátorom prevencie sa odporúča realizovať prednášky a aktivity iného charakteru za účasti zástupcov regionálnych úradov verejného

zdravotníctva alebo pediatrov a gastroenterológov zdravotníckych zariadení. V súvislosti s prevenciou vo výžive spolupracovať so zariadeniami školského stravovania.

- V materských školách pravidelnou realizáciou pobytu vonku utvárať pozitívne postoje detí k svojmu zdraviu i zdraviu iných; realizovať aktivity smerujúce k prevencii obezity detí, neskracovať bezdôvodne dĺžku pobytu vonku. V spolupráci s rodinou vytvárať podmienky na športové aktivity detí a prostredníctvom nich šíriť myšlienky a princípy olympizmu.

1.6.10 Ľudské a detské práva

- Do ŠKVP sa odporúča zapracovať témy súvisiace s multikultúrnou výchovou, výchovou v duchu humanizmu a so vzdelávaním v oblasti ľudských práv, práv dieťaťa, rodovej rovnosti, predchádzania všetkým formám diskriminácie, xenofóbie, antisemitizmu, intolerancie a rasizmu a v oblasti problematiky migrácie.
- V zmysle Plánu výchovy k ľudským právam v rezorte školstva na roky 2005 – 2014 zriaďovateľom a riaditeľom škôl a školských zariadení sa odporúča:
  - naďalej uskutočňovať Olympiádu ľudských práv ako celoštátnu súťaž žiakov stredných škôl, pokračovať s realizáciou Olympiády ľudských práv pre žiakov základných škôl,
  - výchovu k ľudským právam v triede a škole usmerňovať tak, aby sa stala integrálnou súčasťou celoživotného procesu podpory a ochrany ľudských práv, aby podporila hodnotu človeka ako ľudského jedinca a rozvoj medziľudských vzťahov v demokratickej spoločnosti,
  - vzhľadom na potrebu plánovania procesu výchovy k ľudským právam a ich ochranu a implementáciu zabezpečiť efektívnu spoluprácu školy, rodičov, mimovládnych organizácií a širokej miestnej komunity,
  - zapájať deti a žiakov do aktivít v oblasti výchovy k ľudským právam organizovaním besied, súťaží, stretnutí, tematických výstav, návštev divadelných predstavení s tematikou ľudských práv,
  - vytvoriť podmienky na zabezpečenie kontinuálneho vzdelávania na získanie multietnických a multikultúrnych kompetencií učiteľov,
  - vytvárať priaznivé multikultúrne prostredie v školách (prostredníctvom chápujúceho a kritického spôsobu štúdia jednotlivých kultúr pomôcť žiakom porozumieť iným kultúram),
  - pripraviť a realizovať v spolupráci s mimovládnymi organizáciami a inými inštitúciami osvetovú činnosť, aktivity, prednášky, besedy zamerané na zvýšenie informovanosti detí a žiakov o migrantoch.
- Školám sa odporúča zapojiť do projektu Slovenského výboru UNICEF Škola priateľská deťom. Informácie sú zverejnené na www.unicef.sk v časti *Programy na Slovensku/Školské vzdelávacie programy*.
- Pedagogickým zamestnancom sa odporúča využívať metodickú pomoc, príručky a publikácie zamerané na výchovu k ľudským právam, odstraňovanie predsudkov a intolerancie medzi ľuďmi, ale aj na podporu tvorby projektov a organizovania žiackych súťaží z ponuky IUVENTY (príručka KOMPAS, projekt Živé knižnice a i.). Informácie sú zverejnené na www.iuventa.sk.

1.6.11 Bezpečnosť a prevencia

- V oblasti školskej úrazovosti sa riaditeľom škôl a školských zariadení odporúča:
  - pravidelne sledovať vývoj školskej úrazovosti, znižovať jej nárast, odstraňovať zdroje a príčiny vzniku školských úrazov,

- pri registrovaných školských úrazoch vyplňať všetky položky registrovaného záznamu vo webovej aplikácii ako povinné a jednu kópiu vždy zaslať aj na príslušný OŠ ObÚ,
  - dôslednejšie zabezpečovať pracovné postupy pedagogických zamestnancov, najmä pri vykonávaní dozorov počas prestávok a v priestoroch, kde je najväčší predpoklad vzniku školských úrazov,
  - vzniknuté registrované školské úrazy odškodňovať v súlade s platnými predpismi.
- V súlade s článkom 19 Dohovoru o právach dieťaťa sa odporúča zaviesť opatrenia na ochranu detí a žiakov pred všetkými formami fyzického alebo psychického násillia, poškodenia alebo zneužitia, zanedbávania alebo nedbalého zaobchádzania, týrania alebo vykorisťovania vrátane sexuálneho zneužívania a priebežne monitorovať správanie sa detí a žiakov a jeho zmeny. V prípadoch oprávneného podozrenia z porušovania ich zdravého osobnostného vývinu bezodkladne zabezpečiť ich ochranu a riešiť vzniknutý problém v súčinnosti s vedením školy. Odporúča sa zväziť aj spoluprácu so školským psychológom, prípadne s CPPPaP, podľa potreby aj s pediatrom, so sociálnym kurátorom či s policajtom.
  - Odporúča sa vypracovať si vlastné školské a triedne programy bezpečnosti a prevencie v súlade s metodickým usmernením č. 7/2006-R k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach. Viac informácií na www.prevenciasikanovania.sk.
  - Odporúča sa realizovať len odborne garantované a vopred preverené ponuky preventívnych programov s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu reprezentantov zhubných kultov, siekt či extrémistických organizácií na deti a žiakov. Prevenciu drogových závislostí a prevenciu delikvencie a kriminality realizovať ako integrálnu súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu pod gesciou regionálneho CPPPaP.
  - V súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. 12. 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii sa odporúča prijímať vhodné opatrenia na znížovanie rizika, že sa deti stanú obeťami sexuálneho zneužívania, vykorisťovania a detskej pornografie.
  - V súlade s úlohami Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2011 – 2014 realizovať besedy s vyškolennými odbornými zamestnancami CPPPaP na tému riziká práce v zahraničí a prevencia pred neľudským zaobchádzaním, obchodovaním s ľuďmi a otrockou prácou. Odporúča sa realizovať aj preventívne kampane.
  - V zmysle úloh vyplývajúcich zo Stratégie prevencie kriminality pre rezort školstva sa odporúča realizovať projekty a aktivity prevencie a eliminácie rizikového správania, delikvencie a kriminality, záskoláctva, šikanovania, bezpečného používania internetu, ako aj na podporu právneho vedomia detí a žiakov. Viac informácií na www.bezpre.sk.
  - K prevencii rizikového správania žiakov sa odporúča vypracovať školskú stratégiu s efektívnymi postupmi riešenia vyskytujúcich sa problémov, do ktorej budú zainteresovaní všetci pedagogickí zamestnanci.
  - Odporúča sa využívať metodické publikácie *Všetci to robia! a K prevencii v škole* zamerané na prevenciu tabakizmu a užívania alkoholu. Publikácie a informácie sú zverejnené na www.statpedu.sk.
  - Vytvárať primerané podmienky na prácu učiteľa-koordinátora prevencie, ktorého úlohou je v spolupráci s vedením

- školy navrhovať a koordinovať preventívne opatrenia školy s cieľom zvýšenia bezpečnosti v škole. Odporúča sa finančne zohľadniť náročnosť práce učiteľa-koordinátora prevencie.
11. V súlade s článkom 28 Dohovoru o právach dieťaťa sa odporúča prijímať opatrenia na zlepšenie pravidelnej dochádzky do školy a na obmedzenie počtu tých, ktorí školskú dochádzku neukončia.
12. V súvislosti s dodržiavaním bezpečnostných pravidiel pri práci s chemickými faktormi v základných a stredných školách sa odporúča k niektorým právnym a technickým aspektom realizácie školských chemických pokusov do pozornosti metodický materiál *Bezpečnosť pri práci s chemickými faktormi na základných a stredných školách*. Publikácia je zverejnená na www.siov.sk v menu *Aktuality/Bezpečnosť pri práci*.
13. Základným školám sa odporúča zapájať do súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. Informácie sú zverejnené na www.minv.sk.

1.6.12 Výchovné poradenstvo

1. Pedagogickému zamestnancovi alebo odbornému zamestnancovi, ktorý vykonáva špecializovanú činnosť výchovného poradcu, sa odporúča zostaviť týždenný rozvrh hodín tak, aby mal vytvorený dostatočný priestor na vykonávanie svojej činnosti, nepoverovať ho ďalšími úlohami; zvýšiť informovanosť žiakov a rodičov o jeho kompetenciách v škole.
2. Podporovať zvyšovanie profesijných kompetencií výchovného poradcu (kontinuálne vzdelávanie, účasť na národných projektoch, odborných seminároch a konferenciách, činnosť v stavovských organizáciách a pod.).
3. Činnosť výchovného poradcu v základnej škole, strednej škole a v škole pre žiakov s nadaním metodicky usmerňuje CPPPaP, výchovného poradcu v špeciálnej škole centrum špeciálno-pedagogického poradenstva (ďalej len „ČŠPP“).

1.6.13 Deti a žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

1. Ak je dieťa v dlhodobej starostlivosti odborného pracoviska nezariadeného do siete škôl, školských zariadení, stredísk praktického vyučovania a pracovísk praktického vyučovania Slovenskej republiky (ďalej len „sieť“), ktoré vykonáva psychologickú a špeciálnopedagogickú diagnostiku, môžu sa pri jeho diagnostike využiť podklady z odborných vyšetrení vypracovaných týmto pracoviskom.
2. Frekvenciu rediagnostických vyšetrení detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej len „ŠVVP“) neurčuje žiadny všeobecne záväzný právny predpis. Poradenské zariadenia rediagnostiku vykonávajú na podnet školy, školského zariadenia alebo školského inšpektora pri odôvodnenom predpoklade, že je nevyhnutné vykonať také úpravy výchovy, vzdelávania dieťaťa a usmernení vo vzťahu k optimalizácii jeho psycho-fyzického vývinu, ktoré nemôžu vychádzať z pôvodne určenej diagnózy dieťaťa. O rediagnostiku dieťaťa môže požiadať aj zákonný zástupca dieťaťa. Rediagnostické vyšetrenie žiakov nie je potrebné vykonať všetkým žiakom pri ich prijímaní do stredných škôl, odborných učilísk a praktických škôl; vykoná sa, ak je odôvodnený predpoklad, že sa zmenil charakter ich ŠVVP.
3. Odporúča sa vykonanie rediagnostiky žiakov so zdravotným znevýhodnením vo všetkých formách ich vzdelávania po prvom roku povinnej školskej dochádzky s cieľom prehodnotiť vhodnosť formy a obsahu ich vzdelávania. V ďalších ročníkoch vykonanie rediagnostiky uskutočniť, ak je na to

- dôvod indikovaný vyučujúcim pedagógom žiaka, školským špeciálnym pedagógom, poradenským zariadením, školským inšpektorom alebo zákonným zástupcom dieťaťa.
4. Pri hodnotení a klasifikácii žiaka so zdravotným znevýhodnením dodržiavať ustanovenie § 55 ods. 4 zákona č. 245/2008 Z. z., zásady podľa prílohy č. 2 metodického pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy a vychádzať z odporúčaní príslušného poradenského zariadenia pre konkrétneho žiaka a príslušného vzdelávacieho programu pre žiaka so zdravotným znevýhodnením.
5. Problémy, ktoré má žiak vo výchovno-vzdelávacom procese z dôvodu vývinu v podmienkach SZP, diagnostikuje poradenské zariadenie ako ŠVVP.
6. Riaditeľom škôl sa odporúča na účel skvalitnenia podmienok výchovy a vzdelávania detí a žiakov so ŠVVP v súlade s platnými všeobecne záväznými právnymi predpismi zabezpečiť asistenta učiteľa a vytvárať pracovné miesta odborných zamestnancov v školách; v prípade, ak nie je možné zabezpečiť asistenta učiteľa, využívať možnosť účasti zákonného zástupcu na výchove a vzdelávaní po predchádzajúcom súhlase riaditeľa školy.
7. Asistent učiteľa je pedagogickým zamestnancom školy, ktorý podľa požiadaviek učiteľa môže so žiakom pracovať aj samostatne.
8. U detí a žiakov so ŠVVP dôsledne dodržiavať pokyny a odporúčania príslušného poradenského zariadenia na prácu s nimi a zohľadňovanie ich potrieb vo výchovno-vzdelávacom procese.
9. Zriaďovať triedy pre žiakov so ŠVVP po dôslednej analýze priestorových a personálnych možností školy.
10. Pri vzdelávaní žiakov s ťažkou narušenou komunikačnou schopnosťou sa odporúča používať augmentatívnu a alternatívnu komunikáciu (AAK).

1.6.14 Súťaže

1. Ministerstvo je vyhlasovateľom súťaží detí a žiakov škôl a školských zariadení, ktoré sa konajú v súlade so zaregistrovanými organizačnými poriadkami.
2. Zoznam predmetových olympiád a súťaží zabezpečovaných IUVENTOU je zverejnený na www.olympiady.sk.
3. Zoznam súťaží zabezpečovaných Štátnym inštitútom odborného vzdelávania (ďalej len „ŠIOV“) je zverejnený na www.siov.sk.
4. Zoznam ostatných súťaží je zverejnený na www.minedu.sk v časti *Regionálne školstvo/Súťaže detí a žiakov*.
5. Zoznam športových súťaží je zverejnený na www.minedu.sk v menu *Šport/Šport a zdravie* a na www.skolskysport.sk. Prihlasovanie škôl sa uskutočňuje prostredníctvom www.skolskysport.sk, kde sú zverejnené aj platné pravidlá a propozície v menu danej súťaže.

1.6.15 Podnikateľské zručnosti

1. Na všetkých typoch stredných škôl pokračuje vyučovanie odborného predmetu ekonomické cvičenia v cvičnej firme, v študijnom odbore obchodná akadémia vyučovanie odborných predmetov cvičná firma a cvičná firma – praktikum. Informácie k vyučovaniu cvičnej firmy sú zverejňované na www.siov.sk v časti *Slovenské centrum cvičných firiem*.
2. Na podporu podnikateľských zručností a schopností na všetkých typoch stredných škôl pokračuje vyučovanie predmetu aplikovaná ekonómia – www.ae.jasr.sk.
3. Stredné školy môžu pokračovať vo vyučovaní predmetu podnikanie v cestovnom ruchu v rámci podpory podnikateľského, ekonomického a finančného vzdelávania na Slovensku – www.pvcr.jasr.sk.
4. V súlade s potrebami praxe a na skvalitnenie tvorby a riadenia projektov

- sa odporúča vyučovanie voliteľného predmetu základy podnikateľského myslenia – tvorba projektov.
5. Stredným školám sa odporúča zapájať sa do projektov cvičných firiem prostredníctvom ŠIOV a projektov aplikovanej ekonómie a podnikania v cestovnom ruchu v Junior Achievement Slovensko. Informácie sú zverejnené na www.siov.sk a www.jasr.sk.
6. Stredným školám sa odporúča prezentovať sa na 22. ročníku celoslovenskej prezentačnej výstavy výrobkov a služieb žiakov stredných škôl JUVYR.
7. Žiaci stredných škôl môžu prezentovať kľúčové kompetencie vrátane podnikateľských zručností na 16. ročníku Medzinárodného veľtrhu cvičných firiem.

1.6.16 Finančná gramotnosť

1. Základným a stredným školám sa odporúča implementovať do ŠKVP témy Národného štandardu finančnej gramotnosti, ktorý je zverejnený na www.siov.sk a www.statpedu.sk.
2. Odporúča sa realizovať projekty a aktivity na podporu a zvýšenie finančnej gramotnosti. Viac informácií na www.viacakopeniaze.sk.

1.6.17 Informačné a komunikačné technológie

1. V školách vytvárať priaznivé prostredie na implementáciu inovačných pedagogických metód s využitím informačných a komunikačných technológií (ďalej len „IKT“) a venovať pozornosť rozvíjaniu kompetencií detí a žiakov v tejto oblasti.
2. Zvýšenú pozornosť venovať ochrane detí a žiakov pri používaní internetu a využívať stránky na bezpečné používanie internetu www.bezpecne.nainternete.sk, www.zodpovedne.sk, www.stopline.sk, www.ovce.sk, www.pomoc.sk.
3. Ako doplnok ku klasickým výučbovým metódam sa školám odporúča využívať digitálny vzdelávací obsah schválený Štátnym pedagogickým ústavom (ďalej len „ŠPÚ“).
4. Školám sa odporúča zapájať do medzinárodného partnerstva škôl eTwinning, ktorý podporuje rozvoj spolupráce európskych škôl prostredníctvom využívania IKT a komunikácie v cudzom jazyku. Informácie sú zverejnené na www.minedu.sk v menu *Medzinárodná spolupráca*.

1.6.18 Výzvy na podávanie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov

1. Ministerstvo zverejňuje výzvy na podanie žiadosti o financovanie rozvojových projektov a poskytnutie dotácií v súlade so zákonom č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.
2. Výzvy na predkladanie žiadostí o financovanie rozvojových projektov sú zverejnené na www.minedu.sk v menu *Regionálne školstvo/Rozvojové projekty v regionálnom školstve*.
3. Výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácií v oblasti regionálneho školstva sú zverejnené na www.minedu.sk v menu *Regionálne školstvo/Výzvy na dotácie MŠVVaŠ SR*.

2. Školy

1. Sledovať aktuálne informácie o výchove a vzdelávaní, vzdelávacích programoch, pedagogických dokumentoch a aktualizovaných dokumentoch na www.minedu.sk, www.statpedu.sk, www.siov.sk, www.vudpap.sk a webových sídlach ďalších organizácií.
2. V základných a stredných školách venovať pozornosť dôslednému vypracovaniu učebných osnov všetkých predmetov v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom príslušného štátneho vzdelávacieho programu (ďalej len „ŠVP“) a učebným plánom školy.

3. Prezentovať, rozširovať a adaptovať najlepšiu národnú a medzinárodnú pedagogickú prax v školách a školských zariadeniach s cieľom poskytnúť čo najširšej verejnosti adekvátne informácie, ktoré napomôžu zvyšovanie kvality výchovy a vzdelávania. Prezentovať prirodzené vzory a autority z radov pedagogických zamestnancov.

2.1 Materské školy

1. Osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania sa v materskej škole vydáva v posledný deň školského vyučovania v danom školskom roku s dátumom 30. jún príslušného kalendárneho roku. Ak tento dátum vychádza napr. na sobotu alebo nedeľu, vydáva sa s dátumom posledného pracovného dňa pred týmto dátumom. Vydanie osvedčenia nepredchádza žiadne hodnotenie dieťaťa. Rovnaké osvedčenie získavajú deti absolvujúce bežnú materskú školu, ako aj deti absolvujúce špeciálnu materskú školu alebo deti, ktoré boli vzdelávané v špeciálnej triede bežnej materskej školy. Pri vydávaní osvedčenia sa individuálne posudzuje absencia detí na výchove a vzdelávaní počas posledného ročníka v materskej škole. Deťom, o ktorých materská škola vie, že budú mať odložené plnenie povinnej školskej dochádzky a budú navštevovať materskú školu aj v nasledujúcom školskom roku, sa osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania nevydáva.
2. Individuálnym prístupom k deťom, ktoré priebežne nedosahujú očakávanú úroveň pripravenosti na primárne vzdelávanie v základnej škole alebo majú odložený začiatok plnenia povinnej školskej dochádzky, zvyšovať ich pripravenosť na primárne vzdelávanie v základnej škole. Grafomotorické zručnosti detí zlepšovať cielene s využitím vhodných písadiel a materiálov, premyslene vyberať a využívať predlohy a pracovné listy. Stimulovať správnu výslovnosť hlások a hláskových skupín a rozvíjať komunikačné schopnosti detí. Logopedickú starostlivosť nepovažovať za krúžkovú činnosť, môže sa realizovať v materskej škole aj v doplnkových hodinách.
3. Pri uplatňovaní zážitkového učenia dôsledne premyslieť obsah aktivít a voliť formy a metódy primerané detskému chápaniu, rešpektujúce aktuálnosť a uplatniteľnosť v reálnych životných situáciách; rešpektovať osobitosti učenia sa detí predškolského veku. Eliminovať v záujme zachovávania psychohygieny detí dlhotrvajúce riadené aktivity. Nepoužívať spôsob vyučovania uplatňovaný v základnej škole.
4. Podporovať experimentovanie a bádanie detí, hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti vo vzťahu k vlastnému pokroku. Stimulovať sociálny, emocionálny a morálny vývin detí; rozvoj tvorivého a kritického myslenia; schopnosť pracovať spoločne, vzájomne sa rešpektovať.
5. Pri prijímaní na predprimárne vzdelávanie rešpektovať právo dieťaťa na zabezpečenie výchovy a vzdelávania v štátnom jazyku a materinskom jazyku. V školskom poriadku vypracovať podrobnosti o prijímaní dieťaťa do materskej školy, zaradení na adaptačný pobyt alebo diagnostický pobyt dieťaťa v materskej škole, prerušení dochádzky dieťaťa, o predčasnom ukončení predprimárneho vzdelávania a preberaní detí z materskej školy.
6. V spolupráci so zriaďovateľmi zabezpečovať:
- a) predprimárne vzdelávanie čo najväčšieho počtu detí rozširovaním kapacitných podmienok aj v zapracovaní učebných osnov všetkých predmetov v triede prístupovej len vo výnimočných prípadoch, v súlade s platnou legislatívou, bezpečnostnými predpismi a do-

- držaním požadovanej výchovno-vzdelávacej činnosti,
- b) výchovno-vzdelávaciu činnosť kvalifikovanými pedagogickými zamestnancami; dodržiavať stanovený počet pedagogických zamestnancov určených na triedu s celodennou a poldennou výchovou a vzdelávaním.
7. Odporúča sa nadväzovať a rozvíjať partnerské vzťahy materských škôl s inštitúciami predprimárneho vzdelávania v zahraničí aj v rámci aktivít profesijných združení Spoločnosti pre predškolskú výchovu a Slovenského výboru Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu (OMEP).

2.2 Základné školy

1. Odporúča sa využívať komplexné aktivizujúce vyučovacie metódy (problémová metóda, projektová metóda, skupinové a kooperatívne vyučovanie, atď.), ako aj ďalšie metódy a edukačné programy overené v rámci projektov experimentálneho overovania.
2. Pri zápise detí do prvého ročníka základnej školy sa odporúča účasť psychológa, špeciálneho pedagóga, učiteľa materskej školy a asistenta učiteľa.
3. Zintenzívniť spoluprácu s poradenskými zariadeniami najmä pri zaraďovaní detí do nultých ročníkov; dodržiavať zákonný počet žiakov v triedach nultých ročníkov.
4. Podmienky rozhodnutia o odklade plnenia povinnej školskej dochádzky sa od 1. januára 2013 zmenili; platí ustanovenie § 19 ods. 4 zákona č. 245/2008 Z. z.
5. Podmienky prijatia dieťaťa do nultého ročníka základnej školy sa nezmenili; platí ustanovenie § 19 ods. 6 zákona č. 245/2008 Z. z.
6. Žiak, ktorý plní povinnú školskú dochádzku osobitným spôsobom v škole mimo územia SR alebo sa vzdeláva v škole zriadenej iným štátom na území SR, vykonáva komisionálne skúšky z predmetov, ktoré sa v tejto škole nevyučovali (spravidla slovenský jazyk, vlastiveda, geografia, dejepis – učivo venované SR, národným dejinám a pod.). Žiak, ktorý plní osobitný spôsob školskej dochádzky individuálnym vzdelávaním (nie v škole) v zahraničí, vykoná skúšky zo všetkých povinných vyučovacích predmetov učebného plánu príslušného ročníka kmeňovej školy.
7. Najvyšší počet žiakov v triedach základných škôl sa môže od 1. septembra 2013 zvýšiť o troch žiakov v súlade s § 29 ods. 13 zákona č. 245/2008 Z. z.
8. S účinnosťou od 1. septembra 2014 platia ďalšie predpoklady na prijatie žiaka do prvého ročníka študijných odborov stredných škôl – viac informácií v časti 2.3 Stredné školy.
9. Ministerstvo vytvára aj v tomto školskom roku podmienky na zvyšovanie bezpečnosti detí a žiakov v premávke na pozemných komunikáciách prostredníctvom zabezpečenia ich výcviku na detských dopravných ihriskách (ďalej len „DDI“). Základné školy zabezpečujú praktický výcvik a teoretické vyučovanie pre svojich žiakov na stálych DDI v mieste sídla školy alebo v jej blízkom okolí. Pokiaľ je stále DDI príliš vzdialené od sídla školy alebo je ťažko dosiahnuteľné z hľadiska dopravnej dostupnosti, môže praktický výcvik a teoretické vyučovanie zabezpečiť aj prenosné DDI. Prenosné DDI zabezpečujú praktický výcvik a teoretické vyučovanie iba v obciach, v ktorých nie je zriadené stabilné DDI. Praktický výcvik a teoretické vyučovanie zabezpečujú DDI, ktorým ministerstvo poskytlo dotáciu, podľa *Tematického plánu dopravnej výchovy žiakov základných škôl na detských dopravných ihriskách*. Na týchto DDI sa praktický výcvik a teoretické vyučovanie poskytuje bezplatne. Zoznam

DDI a ďalšie informácie sú zverejnené na www.minedu.sk.

10. Kvôli zvýšeniu záujmu žiakov o technické študijné odbory v stredných školách klásť väčší dôraz na vyučovanie matematiky a prírodovedných predmetov úpravou ŠVP pre ISCED 1 a ISCED 2. Pripravuje sa zosúladenie obsahu vzdelávania s aktuálnymi potrebami trhu práce. Z uvedeného dôvodu odporúčame školám a ich zriaďovateľom venovať zvýšenú pozornosť materiálno-technickému a priestorovému zabezpečeniu odborných učební predmetov biológia, fyzika, chémia a technika.

2.3 Stredné školy

1. S účinnosťou od 1. septembra 2014 zákonom č. 324/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 324/2012 Z. z.“), sú zavedené ďalšie predpoklady na prijatie žiaka do prvého ročníka študijných odborov stredných škôl. Do prvého ročníka štvorročného vzdelávacieho programu v gymnáziách a do prvého ročníka päťročného vzdelávacieho programu bilingválneho štúdia je to priemerný prospech do 2,0 z povinných vyučovacích predmetov určených rámcovým učebným plánom pre II. stupeň základnej školy na konci druhého polroku štúdia predposledného ročníka štúdia a na konci prvého polroku posledného ročníka štúdia na základnej škole. Do študijných odborov stredných odborných škôl je to priemerný prospech do 2,75 z tých istých predmetov. Do priemeru sa nezapočítava priemer z vyučovacích predmetov s výchovným zameraním. Zároveň sa zavádza požiadavka na splnenie tejto podmienky priemerného prospechu i na konci druhého polroku posledného ročníka štúdia. Uvedené predpoklady na prijatie sa nevzťahujú na prijatie žiakov do prvého ročníka osemročného vzdelávacieho programu gymnázia, do prvého ročníka osemročného vzdelávacieho programu konzervatória a do prvého ročníka šesťročného vzdelávacieho programu vyššieho odborného vzdelávania v konzervatóriu.
2. S účinnosťou od 1. januára 2013 zákonom č. 324/2012 Z. z. sa zavádzajú povinné prijímacie skúšky na stredné školy pre študijné odbory stredných škôl. Riaditeľ strednej odbornej školy môže po prerokovaní v pedagogickej rade školy určiť kritériá na prijatie uchádzačov bez prijímačej skúšky alebo jej časti do prvého ročníka vzdelávacieho programu nižšieho stredného odborného vzdelávania a do prvého ročníka vzdelávacieho programu stredného odborného vzdelávania.
3. Najvyšší počet žiakov v triedach stredných škôl sa môže od 1. septembra 2013 zvýšiť o troch v súlade s § 33 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z.
4. ŠVP pre gymnáziá a konzervatória sú zverejnené na www.statpedu.sk. Rámcové učebné plány neurčujú rozdelenie počtu hodín pre jednotlivé predmety a obsah vzdelávania v ŠVP nie je viazaný na ročníky, jeho usporiadanie je v kompetencii školy. Prílohy ŠVP pre jednotlivé stupňov vzdelávania.
5. ŠVP pre stredné odborné školy, metodika tvorby škVP pre stredné odborné školy a vzorové škVP sú zverejnené na www.siov.sk.
6. Normatívy materiálno-technického a priestorového zabezpečenia pre učebné a študijné odbory stredných odborných škôl sú zverejnené na www.siov.sk.

7. Zoznam študijných a učebných odborov stredných odborných škôl a konzervatórií, ktoré sa budú experimentálne overovať v školskom roku 2013/2014 a ktorých experimentálne overovanie bude úspešne ukončené dňa 31. augusta 2013, je zverejnený na www.minedu.sk v menu *Regionálne školstvo/ Stredoškolské vzdelávanie a výchova/ Experimentálne overovanie v stredných odborných školách a konzervatóriách*.
8. V humanitne orientovaných študijných odboroch skupín 68 Právne vedy, 75 Pedagogické vedy, 76 Učiteľstvo sa odporúča využívať *Metodickú príručku na vyučovanie ľudských práv v odbornom vzdelávaní a príprave*.
9. Informačný bulletin určený pre stredné odborné školy vychádza elektronicky a je zverejnený na www.siov.sk.
10. Riaditeľom stredných odborných škôl sa odporúča dôsledne a v dostatočnom časovom predstihu predkladať stavovským a profesijným organizáciám na vyjadrenie obsah odbornej zložky maturitnej skúšky, obsah záverečnej skúšky a obsah absolventskej skúšky.
11. Podporovať vznik a činnosť žiackych školských rád, ich aktívnu participáciu na organizovaní života školy a na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku.

2.4 Školská integrácia

1. Dieťa a žiak so zdravotným znevýhodnením alebo nadaním v materskej, základnej alebo strednej škole môže byť vzdelávaný formou školskej integrácie po predložení žiadosti zákonného zástupcu dieťaťa o školskú integráciu a vyjadrenia poradenského zariadenia k forme vzdelávania na základe diagnostikovaných ŠVVP.
2. O prijatí dieťaťa alebo žiaka do školy vrátane dieťaťa alebo žiaka so ŠVVP rozhoduje riaditeľ školy podľa § 5 zákona č. 596/2003 Z. z. Ak sa ŠVVP dieťaťa alebo žiaka prejavia v priebehu jeho školskej dochádzky a je potrebná zmena formy vzdelávania, po splnení predpísaných náležitostí na zmenu formy vzdelávania riaditeľ školy ďalšie rozhodnutie o prijatí žiaka do školy nevzdáva.
3. Pri vypracúvaní individuálneho vzdelávacieho programu (ďalej len „IVP“) pre deti a žiakov so ŠVVP sa školám odporúča spolupracovať s poradenským zariadením, ktoré žiaka diagnostikovalo; na uvedený účel je možné využívať tiež služby, ktoré poskytuje Detské centrum Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP).
4. Pri vypracúvaní IVP pre žiakov s intelektovým nadaním je potrebné vychádzať zo ŠKVP pre žiakov bežnej triedy, v ktorej je žiak zaradený. ŠVP pre príslušný druh školy pre žiakov s intelektovým nadaním je zverejnený na www.vudpap.sk.
5. Metodické usmerňovanie pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so všeobecným intelektovým nadaním vzdelávaných v školskej integrácii zabezpečuje VÚDPaP. Príslušná dokumentácia je zverejnená na www.vudpap.sk.
6. Pri vypracúvaní IVP pre žiakov s mentálnym postihnutím integrovaných v bežnej triede základnej školy je potrebné vychádzať zo vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím a rámcového obsahu vzdelávania špeciálnej základnej školy príslušného variantu. Učebný plán integrovaných žiakov je rovnaký ako ostatných žiakov triedy; žiaci môžu absolvovať aj vyučovací predmet cudzí jazyk, pričom sa na nich kladú primerané nároky. V predmetoch výchovno-estetického zamerania je možné vzdelávať týchto žiakov podľa obsahu vzdelávania žiakov bežnej triedy.
7. Žiakov s mentálnym postihnutím vzdelávaných v školskej integrácii v bežnej triede základnej školy je možné hodnotiť aj s využitím metodického poky-

- nu č. 32/2011 na hodnotenie žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia alebo metodického pokynu č. 35/2011 na hodnotenie žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia, alebo metodického pokynu č. 36/2011 na hodnotenie žiakov s ťažkým stupňom mentálneho postihnutia. Títo žiaci dostávajú rovnaké vysvedčenie ako ostatní žiaci, v doložke vysvedčenia sa uvedie príslušný variant (A, B alebo C), v ktorom sa vzdelávajú.
8. Pri vypracúvaní IVP pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ISCED 1 – primárne vzdelávanie.
9. Žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie.
10. Ak sa v priebehu školského roka prejaví, že výchovno-vzdelávacie výsledky žiaka so zdravotným znevýhodnením vzdelávaného v školskej integrácii, ktorého IVP zahŕňa aj úpravu obsahu vzdelávania niektorého vyučovacieho predmetu, nie sú uspokojivé a žiak nespĺňa potrebné kritériá na jeho súhrnné hodnotenie lepším klasifikačným stupňom ako nedostatočný, je potrebné neodkladne prehodnotiť a upraviť obsah, resp. formu jeho vzdelávania v súčinnosti so špeciálnym pedagógom a psychológom. Takýto žiak nemá opakovať ročník z tých vyučovacích predmetov, v ktorých majú na jeho neúspešnosť vplyv dôsledky jeho diagnózy. Ak sa na prospechu žiaka okrem jeho zdravotného znevýhodnenia podieľa významnou mierou viac faktorov, k hodnoteniu a klasifikácii stupňom nedostatočný je možné pristúpiť, avšak len po odbornom posúdení a odporúčení tohto postupu príslušným poradenským zariadením. Žiadny všeobecne záväzný právny predpis neurčuje, že žiak vzdelávaný v školskej integrácii nemôže opakovať ročník.
12. Metodické usmerňovanie pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením vzdelávaných v školskej integrácii zabezpečuje ŠPÚ. Príslušná dokumentácia je zverejnená na www.statpedu.sk.
13. Zameriť kontrolnú činnosť na integrovaných žiakov, na dodržiavanie odporúčaní poradenského zariadenia na prácu s nimi a na zohľadňovanie ich potrieb vo výchovno-vzdelávacom procese (využívanie individuálneho prístupu, diferenciácie úloh, kompenzačných pomôcok, alternatívnych spôsobov hodnotenia, sebahodnotenia, zapojenia integrovaných žiakov do vyučovacej hodiny a i.).
14. Riaditeľom škôl sa odporúča naďalej v spolupráci so zriaďovateľom zabezpečovať personálne, priestorové a materiálno-technické podmienky na vzdelávanie detí a žiakov v školskej integrácii. Ak škola vzdeláva žiakov v školskej integrácii, je nevyhnutné, aby mala školského špeciálneho pedagóga.
15. Riaditeľom škôl sa odporúča zabezpečiť vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti metodického prístupu k integrovaným žiakom.

16. Zriaďovatelia a riaditelia škôl, v ktorých sa vzdelávajú žiaci so zdravotným znevýhodnením v školskej integrácii, vytvárajú v rámci svojich možností podmienky na vyučovanie špecifických predmetov, napr. rozvíjanie špecifických funkcií, individuálna logopedická intervencia, priestorová orientácia a voliteľné predmety zamerané napr. na rozvíjanie manuálnych zručností a návykov, aj v spolupráci s príslušným poradenským zariadením.
17. Žiakovi, ktorý mal z dôvodu zdravotného znevýhodnenia redukovaný obsah vzdelávania, sa táto skutočnosť uvádza v doložke vysvedčenia.
18. V prihláške na vzdelávanie na strednej škole je potrebné uviesť uchádzačovi so zdravotným znevýhodnením alebo s nadaním vzdelávanému v školskej integrácii príslušný kód integrácie.
19. Špeciálnym školám sa odporúča spolupracovať (odborne a metodicky) so školami bežného typu, ktoré zabezpečujú vzdelávanie integrovaných žiakov.

2.5 Špeciálne školy, špeciálne triedy

1. Podmienky a postup na prijatie žiaka do špeciálnej triedy v základnej škole a špeciálnej triedy v strednej škole sú rovnaké ako na prijatie žiaka do špeciálnej školy; prijímať žiaka na základe preukázateľného zdravotného znevýhodnenia.
2. Do špeciálnych škôl a špeciálnych tried sa neprijímajú intaktní žiaci formou tzv. obrátenej integrácie, ak to nie je predmetom schváleného experimentálneho overovania podľa § 14 zákona č. 245/2008 Z. z.
3. Zákonný zástupca žiaka so zdravotným znevýhodnením má právo nesúhlasiť so vzdelávaním svojho dieťaťa v triede pre žiakov so zdravotným znevýhodnením alebo v škole pre žiakov so zdravotným znevýhodnením.
4. V špeciálnych triedach základných škôl a v špeciálnych triedach stredných škôl sa vyučuje podľa príslušného vzdelávacieho programu pre žiakov so zdravotným znevýhodnením a využíva sa pedagogická dokumentácia a pokyny pre školy pre týchto žiakov. Vhodné je prispôbiť rozvrh hodín špeciálnej triedy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením a bežnej triedy v príslušnom ročníku tak, aby žiaci týchto tried boli vzdelávaní spoločne v niektorých vyučovacích predmetoch, napr. výchovno-estetického zamerania.
5. Pri výchove a vzdelávaní žiaka, pre ktorého z rôznych príčin (napr. výrazne nerovnomerná štruktúra schopností, viacnásobné postihnutie, zdravotné postihnutie v kombinácii s vývinovými poruchami učenia, kombinácia zdravotného alebo sociálneho znevýhodnenia s nadaním a pod.) nie je postup podľa učebných osnov pre príslušnú školu alebo príslušného ŠKVP optimálny, je vhodné postupovať podľa IVP. Takéto vzdelávanie je potrebné zaznamenať do doložky vysvedčenia, napr. žiak bol vzdelávaný podľa IVP.
6. Vzdelávacie programy pre žiakov s mentálnym postihnutím v rámci voliteľných hodín umožňujú aj vyučovanie cudzieho jazyka. Ak škola bude vyučovať cudzí jazyk, jeho učebné osnovy musia byť súčasťou škVP a predmet musí byť uvedený v učebnom pláne.
7. Ak sa počas školskej dochádzky zistí zmena charakteru zdravotného znevýhodnenia žiaka alebo jeho zaradenie nezodpovedá charakteru jeho vzdelávacích potrieb, riaditeľ špeciálnej školy navrhne vzdelávanie žiaka v takej škole, ktorej zameranie zodpovedá výchovno-vzdelávacím potrebám žiaka. Preradenie do bežnej školy sa nevyučuje.
8. Žiaci s mentálnym postihnutím vzdelávaní v špeciálnych triedach základných škôl dostávajú vysvedčenia na rovnakých tlačivách ako žiaci špeciálnej základnej školy, žiaci s autizmom alebo

- ďalšími pervazívnymi poruchami s mentálnym postihnutím v základnej škole pre žiakov s autizmom, žiaci s iným druhom zdravotného znevýhodnenia v špeciálnych triedach základných a stredných škôl na tlačive určenom pre bežné triedy príslušnej školy.
9. V doložke vysvedčenia žiaka vzdelávaného podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím sa uvedie príslušný variant (A, B alebo C), v ktorom sa žiak vzdeláva.
10. Pri zmene vzdelávacieho variantu žiaka špeciálnej základnej školy sa rozhodnutie o preradení do iného variantu nevydáva. Zmenu variantu uskutoční k začiatku školského roka, prípadne polroka, po kompletom diagnostickom vyšetrení ČŠPP a návrhu školy, po prerokovaní s rodičom, resp. so zákonným zástupcom.
11. Počas vyučovania zadávať žiakom úlohy podporujúce vzájomnú spoluprácu a pomoc, zaraďovať kooperatívne vyučovanie, relaxačné prestávky, rozvíjať sebahodnotenie žiakov, využívať slovné hodnotenie, rozvíjať kompetencie v oblasti digitálnej gramotnosti, používať kompenzačné pomôcky, najmä u žiakov s viacnásobným postihnutím.
12. Žiakom, ktorí sú oslobodení od povinnosti dochádzať do školy a ich vzdelávanie je na základe písomného vyjadrenia lekára a poradenského zariadenia kontraindikáciou k zdravotnému stavu, sa vzdelávanie neposkytuje, pokiaľ na to nepominú dôvody.
13. Zriaďovateľom a riaditeľom škôl pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím sa odporúča vytvárať personálne a materiálno-technické podmienky na efektívne uplatňovanie IKT v edukácii detí a žiakov so zrakovým postihnutím a vytvárať optimálne pracovné podmienky autorom a upravovateľom učebníc, učebných textov v Braillovom písme, v digitálnej alebo vo zvukovej úprave.
14. Zriaďovateľom a riaditeľom škôl pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím sa odporúča vytvárať personálne a materiálno-technické podmienky na efektívne uplatňovanie IKT v edukácii detí a žiakov so sluchovým postihnutím a vytvárať optimálne pracovné podmienky autorom a upravovateľom učebníc, učebných textov a pracovných zošitov.
15. V základných školách pre žiakov so sluchovým postihnutím sa odporúča vyučovať voliteľný predmet slovenských posunkový jazyk pre prípravný až štvrtý ročník a piaty až deviaty ročník základnej školy pre žiakov so sluchovým postihnutím. Obsah vzdelávania voliteľného predmetu je zverejnený na www.statpedu.sk v časti *Vzdelávacie programy pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením*.

2.6 Základné umelecké školy

1. Od školského roku 2008/2009 poskytujú základné umelecké školy primárne umelecké vzdelanie a nižšie sekundárne umelecké vzdelanie. Žiaci 1. až 4. ročníka prvej časti prvého stupňa základného štúdia a žiaci 1. a 2. ročníka druhej časti prvého stupňa základného štúdia základnej umeleckej školy sa v školskom roku 2013/2014 vzdelávajú podľa ŠKVP.
2. ŠVP základnej umeleckej školy (primárne umelecké vzdelanie a nižšie sekundárne umelecké vzdelanie), schválené učebné plány a učebné osnovy sú zverejnené na www.statpedu.sk.
3. Žiaci posledného ročníka primárneho umeleckého vzdelávania, nižšieho sekundárneho umeleckého vzdelávania, druhého stupňa základného štúdia a štúdia pre dospelých ukončujú štúdium záverečnou skúškou. Škola im vydá záverečné vysvedčenia podľa § 11 vyhlášky č. 324/2008 Z. z. o základnej umeleckej škole v znení vyhlášky č. 245/2011 Z. z.
4. Učebné plány pre hudobný, tanečný, literárno-dramatický a výtvarný odbor

základnej umeleckej školy, ktoré schválilo ministerstvo školstva dňa 20. augusta 2009 pod č. CD-2009-27474/21375-1:911, sú súčasťou ŠVP základnej umeleckej školy pre primárne umelecké vzdelanie a nižšie sekundárne umelecké vzdelanie. Obsahujú tiež učebné plány prípravného štúdia, druhého stupňa základného štúdia, rozšíreného štúdia a štúdia pre dospelých.

5. V školskom roku 2013/2014 sa podľa nich postupuje v prípravnom štúdiu, v prvej časti prvého stupňa základného štúdia a v 1. a 2. ročníku druhej časti prvého stupňa základného štúdia. V každom nasledujúcom školskom roku sa bude podľa nich postupovať v ďalších nasledujúcich ročníkoch druhej časti prvého stupňa základného štúdia. V 3. a vo vyšších ročníkoch druhej časti prvého stupňa základného štúdia, v druhom stupni základného štúdia a v štúdiu pre dospelých sa v školskom roku 2013/2014 postupuje podľa učebných plánov pre základnú umeleckú školu, ktoré schválilo ministerstvo školstva dňa 22. 12. 2003 pod č. 11215/2003 s platnosťou od 1. septembra 2004.
6. Riaditelia základných umeleckých škôl vysielajú učiteľov ako pedagogický sprievod, pozorovateľov alebo členov odborných komisií a porôt na súťaže, záverečné skúšky, tvorivé dielne a prehliadky formou pracovných ciest.

2.7 Jazykové školy

1. Oprávnenie vykonávať štátne jazykové skúšky vydá ministerstvo na základe žiadosti jazykovej školy zaradenej v sieti a na základe splnenia podmienok ustanovených vyhláškou ministerstva školstva č. 321/2008 Z. z. o jazykovej škole.
2. Zoznam jazykových škôl, ktoré majú vydané oprávnenie vykonávať štátne jazykové skúšky, je aktualizovaný a zverejnený na www.minedu.sk v menu *Regionálne školstvo/Vzdelávanie v jazykových školách*.

3. Školské zariadenia

Aktuálne informácie o výchove a vzdelávaní v školských zariadeniach sú zverejnené na www.minedu.sk v menu *Regionálne školstvo*.

3.1 Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia

3.1.1 Školský klub detí

1. Skvalitnením spolupráce so základnou školou a zriaďovateľmi odporúča sa umožniť deťom zo SZP pravidelne navštevovať školské kluby detí s cieľom podporovať ich adaptáciu na školu a rozvíjať cieľavedomú a systematickú prípravu na vyučovanie.
2. Na skvalitnenie využívania voľného času sa odporúča ustanoviť v školských kluboch detí, ktoré sú súčasťou základnej školy, kariérovú pozíciu koordinator voľného času.

3.1.2 Centrum voľného času

1. Pravidelná výchovno-vzdelávacia činnosť v záujmových útvaroch centra voľného času (ďalej len „CVČ“) sa vykonáva v súlade s výchovným programom CVČ a podľa rozvrhu týždennej činnosti. Frekvencia vykonávanej záujmovej činnosti, jej obsahu a účasti prijatých členov je zaznamenávaná v triednej knihe vychovávateľom.
2. Riaditeľ CVČ zodpovedá za:
  - a) vypracovanie a zverejnenie výchovného programu, ktorý predkladá na schválenie rade centra a zriaďovateľovi,
  - b) začatie alebo ukončenie činnosti záujmových útvarov podľa počtu prijatých účastníkov,
  - c) prípravu, resp. aktualizáciu rozvrhu týždennej činnosti.
3. V rámci kontrolnej činnosti venovať systematickú pozornosť organizácii a výkonu pravidelnej záujmovej čin-

nosti záujmových útvarov podľa rozvrhu týždennej činnosti, zamerať pozornosť na aktuálne a pravidelné vedenie triednych kníh.

4. Počet účastníkov v záujmovom útvere sa zohľadňuje a odvíja od:
  - a) formy záujmovej činnosti,
  - b) druhu záujmovej činnosti s dôrazom na dodržiavanie bezpečnosti,
  - c) veku a stavu účastníkov.
5. V rámci metodickej činnosti centier využívať možnosť akreditovať si vzdelávacie programy prostredníctvom Akreditačnej komisie na špecializované činnosti v oblasti práce s mládežou, zriadené v zmysle zákona č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou. Príslušné informácie sú zverejnené na www.iuventa.sk v menu *Legislatíva/Akreditačná komisia*.

3.1.3 Školský internát

1. V komplexnej výchovno-vzdelávacej činnosti školských internátov sa odporúča systémovo uplatňovať tvorivo-humanistický model výchovy a vzdelávania, v ktorého centre pozornosti je žiak, jeho potreby a záujmy, a to v primeranom pomere s jeho vedením k zodpovednosti za svoj vlastný rozvoj.
2. Rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov s orientáciou na rozvoj ich osobnosti, s cieľom pripraviť ich na aktívny život v otvorenej informačnej a multikultúrnej spoločnosti.
3. Podporovať účasť vychovávateľov na kontinuálnom vzdelávaní uskutočňovanom prostredníctvom akreditovaných vzdelávacích programov.
4. Študentov vysokých škôl sa odporúča ubytovávať v školských internátoch len po ubytovaní všetkých žiakov stredných škôl.
5. Venovať sa prevencii drog, agresivity a šikanovania kvalitnou a pestrou ponukou záujmových a relaxačných činností.

3.2 Špeciálne výchovné zariadenia

1. V liečebno-výchovných sanatóriách sa odporúča aktívne spolupracovať s rodičmi a realizovať spoločné reedukačno-rekondičné pobyty pre deti a rodičov za asistencie odborných zamestnancov liečebno-výchovného sanatória.
2. V špeciálnych výchovných zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť a ochranná výchova, sa odporúča uskutočňovať činnosť podľa individuálnych reedukačných programov vypracovaných pre každé dieťa zvlášť.
3. Prijatť účinné opatrenia na posilnenie bezpečnosti a ochrany zdravia detí a zamestnancov špeciálnych výchovných zariadení v zmysle platnej legislatívy s cieľom predchádzať agresivitě detí. Počas nočnej prevádzky zabezpečiť službu minimálne dvoma zamestnancami, v prípade umiestnenia žiakov na niekoľkých podlažiach viacerými.
4. Vykonávať reedukáciu v prostredí približujúcom sa rodinnému prostrediu, podľa možností v úzkej spolupráci s rodinou, s využitím individuálneho a skupinového poradenstva a terapie kvalifikovanými odborníkmi.
5. Podľa možností aktívne zapájať rodičov do reedukačného procesu s dôrazom na spoluprácu odborníkov s rodičmi detí.
6. Spolupracovať so zriaďovateľmi vo veci zverejňovania informácií o aktuálne voľných lôžkových kapacitách v diagnostických centrách a reedukačných centrách s cieľom bezodkladného riešenia umiestnenia dieťaťa na základe jeho potrieb.
7. V súvislosti s periodickými návštevami Európskeho výboru na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT) sa odporúča klásť dôraz na dôkladné dodržiavanie príslušných predpisov a na požiadavky vyplývajúce z Európskeho dohovoru o zabránení mučeniu

a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 26/1995 Z. z.).

8. Odporúča sa systematicky zdokonaľovať praktické výchovné zručnosti zamestnancov špeciálnych výchovných zariadení formou dlhodobých výcvikov v skupinovom poradenstve a v skupinových formách práce s deťmi a mládežou ohrozenými sociálnou patológiou.

3.3 Školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie

1. V správach z diagnostických vyšetrení uvádzať jednoznačne druh zdravotného znevýhodnenia alebo iných ŠVVP a návrh na formu vzdelávania.
2. V správach z odborných vyšetrení v časti odporúčania konkretizovať vyučovacie predmety, v ktorých sa odporúča úprava učebných osnov; uviesť, či sa odporúča obsahová úprava učebných osnov, alebo iba špecifické postupy a prístupy vo výchove a vzdelávaní integrovaných žiakov.
3. V prípade, že pri určení diagnózy dieťaťa alebo inej odbornej intervencii sa využíva spolupráca zamestnancov oboch typov poradenských zariadení, písomné vyjadrenie pre potreby školy vydáva riaditeľ toho poradenského zariadenia, ktoré má dieťa vo svojej starostlivosti podľa príslušných ustanovení zákona č. 245/2008 Z. z. vrátane nešťátneho poradenského zariadenia zaradeného v sieti.
4. Ak pri určovaní školskej spôsobilosti CPPPaP zistí, že dieťa má zdravotné postihnutie, ktoré sa pôvodne nepredpokladalo, alebo naopak, ak sa u dieťaťa, ktorému školskú spôsobilosť zisťovalo ČŠPP pri podozrení zo zdravotného postihnutia, zdravotné postihnutie nepotvrdí, doklad vydaný o školskej spôsobilosti alebo o tom, že školskú spôsobilosť nedosiahol, platí. Ďalšiu potrebnú starostlivosť vrátane prípravy dokumentácie poskytuje poradenské zariadenie vecne príslušné podľa platnej legislatívy; do dokumentácie, ktorú vedie o dieťati, priloží záver o výsledku z vyšetrenia školskej spôsobilosti dieťaťa vykonanú iným poradenským zariadením.
5. Vyšetrenie školskej spôsobilosti detí, ktoré svoj oneskorený vývin majú na základe SZP, z ktorého pochádzajú, vykonáva CPPPaP.
6. Pri zisťovaní školskej spôsobilosti detí venovať osobitnú pozornosť deťom zo SZP, najmä deťom z marginalizovaných komunít. Ak sa vyšetrením zistí, že dieťa nedosiahol školskú spôsobilosť z dôvodu SZP, nenavštevuje materskú školu a nie je predpoklad dosiahnutia školskej spôsobilosti v období odkladu školskej dochádzky cielenými postupmi (napr. pravidelnou dochádzkou do materskej školy, stimulačnými a rozvíjajúcimi programami), je vhodnejším postupom zaradiť dieťa do nultého ročníka alebo využiť ďalšie formy výchovy a vzdelávania.
7. Odporúča sa sledovať deti s odkladom začiatku plnenia povinnej školskej dochádzky a pred ich zaškolením vykonať kontrolné psychologické vyšetrenie.
8. OŠ ObÚ vytvárajú podmienky na pôsobenie ČŠPP ako zdrojových centier a terénnych špeciálnych pedagógov a podporujú vzájomnú spoluprácu odborných zamestnancov CPPPaP a ČŠPP vo svojej územnej pôsobnosti vrátane nešťátnych poradenských zariadení zaradených do siete.
9. Pri poskytovaní odbornej starostlivosti uplatňovať zodpovedajúce psychologické, špeciálnopedagogické a liečebnopedagogické metódy a postupy.
10. Pri poskytovaní logopedickej starostlivosti sa odporúča poradenským zariadeniam postupovať v súlade s metodickým usmernením č. 2011-5566/23356:14-914, vydaným ministerstvom, ktoré upravuje podrobnosti k pôsobnosti,

zameraniu a vykonávaniu odborných činností školského logopéda.

11. Adresár ČŠPP je zverejnený na www.statpedu.sk v časti *Deti a žiaci so zdravotným znevýhodnením/Školská integrácia*. Na účel jeho aktualizovania je potrebné zaslať k 15. septembru oddeleniu pre špeciálnu pedagogiku ŠPÚ aktuálne kontaktné údaje, a to poštovou adresu, mailovú adresu a telefónický kontakt.
12. Spolupracovať pri tvorbe IVP najmä so školami, v ktorých nie je zriadené miesto školského špeciálneho pedagóga.
13. CPPPaP sa odporúča:
  - a) realizovať programy v oblasti prevencie sexuálneho násillia páchaného na deťoch a prevencie obchodovania s ľuďmi, prevencie drogových závislostí a prevencie kriminality s dôrazom na selektívnu prevenciu a na odbornú pomoc rizikovým deťom,
  - b) realizovať preventívne programy pre adolescentov s cieľom podporiť duševné zdravie a predchádzať rizikovému a suicidálnemu správaniu,
  - c) spolupracovať s riaditeľmi škôl a učiteľmi-koordinátormi prevencie a poskytovať metodickú pomoc pri realizácii školských projektov prevencie.
14. Odporúča sa systematicky zdokonaľovať praktické výchovné zručnosti zamestnancov školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie formou dlhodobých výcvikov v skupinovom poradenstve a v skupinovej psychoterapii pre deti a mládež s poruchami správania.
15. Postupne zavádzať systém prípravy odborných zamestnancov na vykonávanie supervíznej činnosti v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie.
16. V materských školách sa odporúča realizovať stimulačné programy pre deti so zdravotným znevýhodnením s cieľom rozvíjať ich kognitívne, sociálne a komunikačné schopnosti.

3.4 Školské účelové zariadenia

3.4.1 Zariadenia školského stravovania

1. Výrobu a výdaj jedál v zariadeniach školského stravovania zabezpečovať podľa:
  - a) materiálne-spotrebných noriem a receptúr, ktoré charakterizujú príslušnú územnú oblasť pre školské stravovanie, a aktualizácií vydaných ministerstvom v rokoch 2011 a 2012,
  - b) materiálne-spotrebných noriem pre diétny stravovací systém vydaných ministerstvom roku 2009.
2. Suchá strava sa podáva len vo výnimočných prípadoch, napr. v čase havarijných situácií, počas školských výletov a pod. Aj táto strava musí svojim zložením zodpovedať § 24 ods. 5 písm. b) zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
3. Pri poskytovaní stravovania iným stravníkom postupovať podľa § 140 a § 141 zákona č. 245/2008 Z. z. a prevádzkového poriadku zariadenia školského stravovania tak, aby pri stravovaní detí a žiakov nedochádzalo k ohrozovaniu ich zdravotného stavu a kultúry stolovania.
4. Odporúča sa propagovať zdravú výživu formou poskytovania informácií o školskom stravovaní, organizovaním ochutnávok jedál zdravej výživy za účasti regionálnej tlače, televízie a pod., aj v čase konania rodičovských združení.
5. Riaditeľ zariadenia školského stravovania spolupracuje s riaditeľom školy alebo riaditeľom školského zariadenia pri:
  - a) zabezpečovaní pedagogického dozoru nad deťmi a žiakmi v čase

výdaja stravy v školskej jedálni a vo výdajnej školskej jedálni,

- b) vypracovaní stravovacieho režimu stanovením prestávky na jedlo a oddych tak, aby prestávky na doplnkové stravovanie a hlavné jedlo zodpovedali fyziologickým potrebám stravujúcich sa detí a žiakov; hlavné jedlo pre žiakov I. stupňa základnej školy sa podáva najneskôr po 5. vyučovacej hodine a pre žiakov II. stupňa základnej školy a žiakov stredných škôl po 6. vyučovacej hodine,
  - c) výchove k spoločenskému správaniu, zásadám zdravej výživy, hygieny a kultúrnemu stolovaniu a pri odstraňovaní negatívnych stravovacích návykov detí a žiakov,
  - d) zabezpečovaní podnikateľskej činnosti,
  - e) realizácii celospoločenských programov podpory zdravia,
  - f) zabezpečovaní diétného stravovania deťom a žiakom,
  - g) poskytovaní dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa a žiaka ohrozeného sociálnym vylúčením (dotácie v zmysle § 4 ods. 6 zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVaR SR) nahlasovaním, či sa dieťa alebo žiak zúčastňuje na výchove a vzdelávaní v materskej škole a v základnej škole, a to prostredníctvom asistenta učiteľa.
6. Ak je v škole alebo v školskom zariadení v prevádzke automat alebo bufet, ktorý je dostupný deťom a žiakom, riaditeľ školy, školského zariadenia zabezpečí, aby sortiment tovaru bol výživovo hodnotný a neobsahoval alkoholické nápoje, nápoje s obsahom kofeínu a chinínu, energetické nápoje a tabakové výrobky. V rámci realizácie cieľov Národného diabetologického programu sa odporúča riaditeľom škôl a školských zariadení neumiestňovať v priestoroch školy reklamy na nezdravé potraviny.
  7. Na minimalizáciu zdravotných rizík pri výrobe jedál a nápojov sa v zariadeniach školského stravovania používa e-model HACCP a metrologický program vydaný ministerstvom pod č. 2011-15863/38165:1-921.
  8. Sledovať plnenie odporúčaných výživových dávok v zariadeniach školského stravovania za časové obdobie jedného mesiaca a výsledky plnenia porovnávať s povoleným percentuálnym rozdielom podľa § 10 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva SR č. 533/2007 Z. z. o podrobnostiach a požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania; pre žiakov základných škôl nie je možné pripravovať jedlá na výber (mäsité, múčne a pod.).
  9. Pri zabezpečovaní vzdelávania odborných zamestnancov zariadení školského stravovania sa odporúča účasť na aktivitách Združenia pre zdravie a výživu s garanciou ministerstva.

4. Učebnice a školské tlačivá

1. Informácie k učebnicovej politike ministerstva – informácie o učebniciach, výberových konaniach na nové učebnice, o distribúcii učebníc, objednávkový formulár na učebnice, ktoré poskytuje ministerstvo školám na základe ich objednávky bezplatne, sú zverejnené na www.edicny-portal.sk.
2. Objednávacie konanie na nákup učebníc pre školský rok 2014/2015 sa bude realizovať výlučne vyplnením elektronickej objednávky cez www.edicny-portal.sk. O termínoch začatia a ukončenia objednávacieho konania budú školy informované prostredníctvom tohto webového sídla.
3. Národný register učebníc, t. j. zoznam učebníc, učebných textov a pracovných zošitov, ktorým bola vydaná

- schvaľovacia alebo odporúčacia doložka ministerstva, je zverejnený na www.edicny-portal.sk. Digitálne verzie učebníc a ďalšie voľne prístupné učebné materiály a odporúčanú literatúru môžu základné a stredné školy využívať prostredníctvom www.eaktovka.sk.
4. Po ukončení objednávacieho konania na nákup učebníc si môžu objednať učebnice len novozriadené školy. Dodatočne si budú môcť spresniť objednávku učebníc pre 1. ročník všetky školy podľa počtu žiakov zapísaných do 1. ročníka v termíne do konca februára 2014. Počty objednaných učebníc budú kontrolované porovnaním s údajmi zo štátneho štatistického výkazu – školského registra detí, žiakov a poslucháčov podľa stavu k 15. 9., ktoré boli nahlásené ÚIPŠ. Objednávky môžu byť pred distribúciou upravované.
5. Všetky nové učebnice sa posudzujú podľa kritérií na hodnotenie kvality učebníc, zverejnených na www.statpedu.sk a www.siov.sk. Kvalitu učebníc a ich súlad so ŠVP posudzujú recenzenti z registra recenzentov, ktorý je zverejnený na www.edicnyportal.sk.
6. Pedagogickí zamestnanci, ktorí majú záujem stať sa recenzentmi, odborníkmi na posúdenie kvality učebníc a ich súladu so ŠVP, po splnení stanovených kritérií na recenzentov, zverejnených na www.statpedu.sk, písomne predložia ŠPÚ a ŠIOV svoj návrh.
7. Schválené vzory dokladov o vzdelaní, pedagogickej, ďalšej a inej dokumentácie ministerstvo zverejňuje na www.minedu.sk v menu *Regionálne školstvo/Pedagogická dokumentácia a iné/Knižnica vzorov pedagogickej dokumentácie a dokladov*.

5. Kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov

1. Ministerstvo zverejňuje a aktualizuje zoznamposkytovateľovakreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania; zoznam programov kontinuálneho vzdelávania, ktorým uplynula platnosť akreditácie alebo im bola akreditácia zrušená; legislatívny rámec na kontinuálne vzdelávanie; vzory žiadostí o akreditáciu vzdelávacích programov; vzor vzdelávacieho programu; vzor súhlasu garanta a doklady k žiadosti na priznanie kreditov za absolvované vzdelávanie v zahraničí. Informácie sú zverejnené na www.minedu.sk.
2. Metodicko-pedagogické centrum (MPC) pokračuje v realizácii národných projektov *Profesijný a kariérový rast pedagogických zamestnancov, Vzdelávanie pedagogických zamestnancov materských škôl ako súčasť reformy vzdelávania a Vzdelávanie pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít*. Informácie sú zverejnené na www.mpc-edu.sk.
3. MPC je organizáciou na uskutočňovanie 1. a 2. atestácie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení. Žiadosti o vykonanie atestácie sa podávajú v termíne do 30. júna alebo do 31. decembra **spolu s atestačnou prácou**. Aktuálne informácie sú zverejnené na www.mpc-edu.sk.
4. ŠIOV realizuje aktualizračné vzdelávanie učiteľov základných a stredných škôl prostredníctvom národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou ŠKVP*. Informácie sú zverejnené na www.siov.sk.
5. ŠIOV organizuje aktivity pre učiteľov a riaditeľov stredných škôl na poznávanie európskych školských systémov a získavanie skúseností potrebných na zapojenie sa do projektov spolupráce.

6. Ekonomická univerzita v Bratislave organizuje pre učiteľov program kontinuálneho vzdelávania *Vzdelávanie učiteľov základných a stredných škôl k finančnej gramotnosti*, ktorého účastníci dostanú metodickú príručku k finančnej gramotnosti. Informácie sú zverejnené na www.nhf.euba.sk v menu *Katedra pedagogiky/Hlavné druhy štúdia zabezpečované katedrou*.
7. VÚDPaP poskytuje vzdelávanie pedagogickým a odborným zamestnancom škôl a školských zariadení prostredníctvom akreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania zverejnených na www.vudpap.sk.
8. Národné športové centrum poskytuje vzdelávanie učiteľom telesnej a športovej výchovy v rámci národného projektu *Zvýšenie kvalifikácie učiteľov telesnej a športovej výchovy*. Informácie sú zverejnené na www.skolskysport.sk.

6. Celoživotné vzdelávanie

1. Školám sa odporúča zapojiť sa do programu celoživotného vzdelávania. Podrobné informácie sú zverejnené na www.saaic.sk.
2. Stredné školy, školy pre žiakov so ŠVVP, základné umelecké školy a jazykové školy získavajú akreditáciu na vzdelávacie programy zodpovedajúce študijným odborom alebo učebným odborom, ktoré sú uvedené pre príslušnú školu v sieti. Na vzdelávacie programy vedúce k úplnej alebo čiastočnej kvalifikácii získavajú stredné školy potvrdenie o akreditácii bez správneho poplatku.
3. Stredné školy môžu v súlade so zákonom o celoživotnom vzdelávaní po-

- žiadať o udelenie oprávnenia na vykonávanie skúšky na overenie odbornej spôsobilosti. Úspešným absolvovaním skúšky získava absolvent osvedčenie o úplnej alebo čiastočnej kvalifikácii. Informácie sú zverejnené na <http://isdv.fri.uniza.sk>.
4. Školám a školským zariadeniam sa odporúča zapojiť do národného projektu PRAKTIK, ktorého cieľom je podpora systému kvalitného záujmového vzdelávania mládeže prostredníctvom prehlbovania praktických zručností. Informácie sú zverejnené na www.iuventa.sk.
5. Školám sa odporúča zapojiť žiakov vo veku 15 – 17 rokov, pedagogických zamestnancov a pracovníkov s mládežou do vzdelávacích aktivít v rámci národného projektu KomPrax – Kompetencie pre prax. Informácie sú zverejnené na www.komprax.sk.

7. Účinnosť

Pedagogicko-organizačné pokyny nadobúdajú účinnosť 1. septembra 2013.

Príloha č. 2: Nové všeobecne záväzné právne predpisy

- a) zákon č. 324/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
- b) zákon č. 325/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení

- v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- c) zákon č. 345/2012 Z. z. o niektorých opatreniach v miestnej štátnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- d) zákon č. 361/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
- e) nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 443/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov
- f) nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 433/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 422/2009 Z. z., ktorým sa ustanovuje rozsah priamej vyučovacej činnosti a rozsah priamej výchovnej činnosti pedagogických zamestnancov
- g) vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 451/2012 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 282/2009 Z. z. o stredných školách v znení neskorších predpisov

Nové rezortné predpisy

- a) smernica č. 74/2012, ktorou sa mení smernica č. 9/2009-R z 25. júna 2009,

- ktorou sa určuje postup úhrady cestovných nákladov na dopravu žiakov základnej školy a základnej školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v znení smernice č. 33/2012
- b) smernica č. 6/2013, ktorou sa mení smernica č. 27/2011 o organizovaní, riadení a finančnom zabezpečení súťaží detí a žiakov škôl a školských zariadení
- c) metodické usmernenie č. 13/2013 o úprave názvov stredných odborných škôl, evidencii elokovaných pracovísk a zmene školského strediska záujmovej činnosti na centrum voľného času

Platné koncepcie a stratégie

- a) Koncepcia rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 – 20 rokov (projekt „Milénium“)
- b) Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných menšín
- c) Koncepcia vyučovania slovenského jazyka a literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským
- d) Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania
- e) Koncepcia štátnej politiky v oblasti športu - Slovenský šport 2020
- f) Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020
- g) Národný akčný plán pre deti na roky 2013 – 2017
- h) Národný program duševného zdravia na roky 2011 – 2013
- i) Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2011 – 2014
- j) Národný program ozdravenia výživy obyvateľov Slovenskej republiky
- k) Národný program prevencie ochorení srdca a ciev
- l) Národný program prevencie obezity
- m) Národný diabetologický program
- n) Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 – 2016
- o) Plán výchovy k ľudským právam v rezorte školstva na roky 2005 – 2014
- p) Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015 na roky 2011 – 2015
- q) Stratégia Slovenskej republiky na integráciu Rómov do roku 2020
- r) platné koncepcie a stratégie v súlade s prílohou č. 2 Pedagogicko-organizačných pokynov na školský rok 2012/2013

Príloha č. 3: Národné projekty spolufinancované z prostriedkov operačného programu Vzdelávanie

- a) KomPrax - Kompetencie pre prax (www.komprax.sk)
- b) Profesijný a kariérový rast pedagogických zamestnancov (www.mpc-edu.sk)
- c) Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít (www.mpc-edu.sk)
- d) PRAKTIK - Praktické zručnosti cez neformálne vzdelávanie v práci s mládežou (www.iuventa.sk)
- e) Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov (www.siov.sk)
- f) Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami (www.siov.sk)
- g) Vzdelávanie učiteľov základných škôl v oblasti cudzích jazykov v súvislosti s Koncepciou vyučovania cudzích jazykov na základných a stredných školách (www.educj.sk)
- h) Zvýšenie kvalifikácie učiteľov telesnej a športovej výchovy (www.skolskysport.sk)

Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu

Príloha 2: Popis vývoja a analýza hlavných problémov vysokého školstva (dokončenie)

7. Financovanie vysokého školstva

(233) Financovanie vysokého školstva je osobitne upravené pre verejné vysoké školy, štátne vysoké školy a súkromné vysoké školy. Pôsobenie zahraničných vysokých škôl nie je financované z prostriedkov štátneho rozpočtu.

(234) Štátne vysoké školy sú svojím rozpočtom napojené na kapitolu rezortu, v ktorého sú pôsobnosti, a sú financované ako štátne príspevkové alebo rozpočtové organizácie. V prípade policajných a vojenských vysokých škôl vysokoškolský zákon predpokladá dohodu medzi ministerstvom školstva a príslušným rezortným ministerstvom, na základe ktorej by sa ministerstvo školstva malo podieľať na úhrade nákladov na štúdium „civilných študentov“. V súčasnosti takáto dohoda neexistuje a ministerstvo školstva sa nepodieľa na financovaní štúdiá na štátnych vysokých školách. V prípade, že bolo potrebné podporiť štátne vysoké školy (napr. pri zmenách v sociálnej podpore študentov), bolo to zabezpečené formou rozpočtového opatrenia a finančné prostriedky boli poskytnuté z príslušného rezortu.

(235) Verejné vysoké školy hospodária ako verejnoprávne inštitúcie typu „verejná vysoká škola“. Zmena formy ich hospodária sa uskutočnila najmä roku 2002 vysokoškolským zákonom. V rámci tejto transformácie sa uskutočnili najmä tieto zmeny:

a) prechod na viacdrojové financovanie vrátane nového spôsobu hos-

podárenia s prostriedkami štátneho rozpočtu,

b) zmena v oblasti vzťahu vysokých škôl k majetku,

c) prechod na rozpočtovanie výnosov a nákladov a na aktuálne účtovníctvo.

(236) Najvýraznejšou zmenou v prvej skupine je skutočnosť, že vysokoškolský zákon už negarantuje vysokej škole pokrytie všetkých výdavkov potrebných na jej činnosť zo štátneho rozpočtu, ako to bolo, aj keď do značnej miery teoreticky, v čase, keď bola rozpočtovou organizáciou. Vysoká škola si je povinná časť finančných prostriedkov na svoju činnosť získať vlastnými aktivitami.

(237) Do prvej skupiny zmien možno zaradiť aj opatrenie, na základe ktorého vysokej škole zostávajú v nových podmienkach všetky príjmy, ktoré získa (neodvádza ich ako predtým do štátneho rozpočtu). Ponechanie príjmov vysokej škole predstavuje jednoznačne motivujúci prvok na ich získavanie.

(238) K efektívnemu využívaniu finančných prostriedkov jednoznačne prispieva aj opatrenie, na základe ktorého môže vysoká škola preniesť finančné prostriedky do budúceho roka. V praxi pritom môže ísť o viacero druhov finančných prostriedkov, napríklad krytie fondu reprodukcie, finančné prostriedky na projekty pokračujúce v nasledujúcom roku alebo jednoducho finančné prostriedky ušetrené efektívnym výkonom činností vysokej školy. Veľká časť týchto prostriedkov bola pred rokom

2002 narýchlo spotrebúvaná pred koncom roka, aby „neprepadli“.

(239) Posledným opatrením z tejto skupiny je pridelovanie finančných prostriedkov vysokej škole vo forme tzv. blokového grantu, teda vnútorne neštruktúrované. Predtým mali vysoké školy v rámci pridelených finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu presne vymedzené finančné prostriedky na mzdy a transfery. Teraz sú finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu poskytované formou tzv. blokového grantu, čo znamená najmä to, že vysoká škola sa sama rozhoduje, akú časť finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu použije na mzdy a akú časť na prevádzku, resp. ďalší rozvoj. Ministerstvo školstva v súčasnosti stanovilo len hranicu, že osobné náklady nesmú presiahnuť 80 % finančných prostriedkov poskytnutých verejnej vysokej škole zo štátneho rozpočtu na bežné výdavky.

(240) Hlavnou zmenou v druhej skupine zmien je prechod majetku, ktorý vysoké školy používajú na svoju činnosť, z vlastníctva štátu do ich vlastníctva. Celkovo

prešiel takto do vlastníctva vysokých škôl k 1. januáru 2003 majetok v účtovnej hodnote 494 miliónov eur. Dôvodom tohto opatrenia bol predpoklad, že vzťah vlastníka k majetku je iný ako vzťah správcu, a teda vysoké školy budú efektívnejšie narábať s majetkom ako jeho vlastníci. Aby sa zabránilo zneužitiu tohto opatrenia zo strany vysokých škôl, vysokoškolský zákon zaviedol nový inštitút správnej rady, v ktorej má zastúpenie aj štát a ktorá musí schvaľovať väčšie majetkové operácie.

(241) Veľmi významnou zmenou je aj zavedenie odpisovania majetku, ktoré podstatnou mierou prispieva k prehľadnieniu hospodária vysokých škôl a k zviditeľneniu ich aktuálneho ekonomického stavu. Zároveň prostredníctvom zavedenia fondu reprodukcie umožňuje efektívnejší spôsob zabezpečenia obnovy opotrebovaného majetku ako centrálné pridelovanie kapitálových výdavkov. Každá vysoká škola si stanovuje vlastný odpisový plán, ktorý musí byť v súlade so zákonom o účtovníctve, to znamená, že musí odrážať skutočné ekonomické opotrebenie majetku. Zavedenie odpisov si vyžaduje od riadiacich pracovníkov iný spôsob ekonomického myslenia.

(242) V nadväznosti na zavedenie odpisov bolo možné zmeniť aj pridelovanie kapitálových výdavkov. Z centrálnej úrovne sa v súčasnosti pridelujú kapitálové finančné prostriedky len na rozvojové projekty vrátane väčších stavieb, projekty výskumu a vývoja a na rozsiahlejšie rekonštrukcie. Systém ich posky-

tovania nie je súčasťou dotácie na rozvoj vysokých škôl, teda poskytnutie kapitálového transferu nie je založené na súťaži. Finančné prostriedky na obnovu opotrebovaného majetku, najmä prístrojov a zariadení, dostávajú vysoké školy na normatívnom princípe (podľa počtu študentov a náročnosti študijného odboru) v rámci blokového grantu vo forme dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov a prevádzku vysokej školy a prostredníctvom odpisov z nich tvoria fond reprodukcie, v ktorého rozsahu následne môžu obstaráť nové prístroje a zariadenia.

(243) Tretia skupina zmien zahŕňa zmenu prístupu k rozpočtovaniu a účtovníctvu vysokých škôl. Od rozpočtovania príjmov a výdavkov a účtovníctva zameraného primárne na príjmy a výdavky, teda cash flow účtovníctva, prešli verejné vysoké školy na rozpočtovanie výnosov a nákladov a aktuálne účtovníctvo, teda účtovníctvo zachytávajúce hospodárske operácie a udalosti v čase ich vzniku bez ohľadu na to, či sú sprevádzané finančnými tokmi. V kombinácii s odpismi to umožňuje podstatne podrobnejšie a vernejšie sledovať ekonomický stav vysokej školy a skutočnú cenu jej aktivít.

(244) Zmeny uskutočnené v systéme hospodária verejných vysokých škôl od roku 2002 zodpovedajú plne trendom v tejto v oblasti verejných financií vo svete a viaceré opatrenia prijaté v oblasti hospodária verejných vysokých škôl predbehli o niekoľko rokov vývoj v oblasti verejných financií na Slovensku (napríklad aktuálne účtovníctvo sa vo

verejnom sektore na Slovensku zaviedlo až od roku 2008).

(245) V prípade súkromných vysokých škôl spôsob ich hospodárenia závisí od právnej formy právnickej osoby, ktorej bol udelený štátny súhlas na pôsobenie ako súkromnej vysokej školy (v súčasnosti sú súkromné vysoké školy spoločnosti s ručením obmedzeným, neziskové organizácie a akciové spoločnosti). Súkromné vysoké školy môžu byť financované z kapitoly ministerstva školstva, nárok majú len na poskytnutie dotácie zabezpečujúcej nároky študentov na ich sociálnu podporu, t. j. poskytovanie sociálnych štipendií. V prípade dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov, dotácie na rozvoj vysokej školy a dotácie na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť je potrebné, aby súkromná vysoká škola o takúto dotáciu požiadala a aby s jej poskytnutím súhlasila vláda SR. Pri inštitucionálnom financovaní výskumnej a umeleckej činnosti súkromných vysokých škôl vysokoškolský zákon umožňuje poskytnutie dotácie aj súkromným vysokým školám, súčasne zákonom č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o organizácii podpory výskumu“) sú z tejto možnosti súkromné vysoké školy vylúčené.

(246) I keď vysokoškolský zákon predpokladá poskytovanie dotácií na sociálnu podporu študentov aj súkromným vysokým školám, v praxi je táto obmedzená len na nárokovateľnú časť (výdavky na sociálne štipendiá) a motivačné štipendiá.

7.1 Rozdeľovanie dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám

(247) Verejné vysoké školy sú financované zo štátneho rozpočtu formou dotácie, konkrétne v rámci štyroch dotácií:

- na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov,
- na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť,
- na rozvoj vysokej školy,
- na sociálnu podporu študentov.

(248) Medzi vysokou školou a ministerstvom je uzatváraná zmluva o dotácii, ktorá vymedzuje účelovosť niektorých častí dotácií, podmienky nakladania s dotáciou, pravidlá poskytovania dotácie a pod.

(249) Na základe vysokoškolského zákona ministerstvo každoročne aktualizuje postup rozdelenia dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám. Návrh tohto postupu spolu s návrhom samotného rozpisu dotácií predkladá na vyjadrenie reprezentáciám vysokých škôl.

(250) Keďže výdavkami na vzdelávanie sa zaoberá podrobnejšie príloha č. 3, v ďalšom texte sa nebudeme zaoberať medzinárodným porovnaním financovania vysokoškolského vzdelávania.

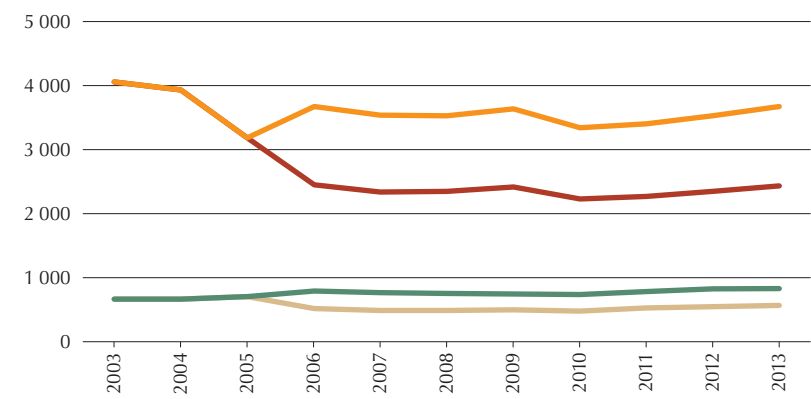
7.1.1 Dotácia na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov

(251) Pri určovaní dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov sa zohľadňuje počet študentov, počet absolventov, ekonomická náročnosť študijných programov, začlenenie vysokej školy, kvalita, uplatnenie absolventov v praxi a ďalšie hľadiská súvisiace so zabezpečením vzdelávacieho procesu.

(252) V počte študentov sa nezohľadňujú študenti, ktorí uhrádzajú školné.

(253) Určovanie tejto dotácie je založené na kombinácii vstupných ukazovateľov (počet študentov, objem finančných prostriedkov získaných na nevýskumné granty zo zahraničia) a výstupných ukazovateľov (počet absolventov, počet publikačných výstupov, počet vysla-

Obr. 8: Vývoj dotácie pripadajúcej na jedného študenta (okrem doktorandov) v dennej forme štúdia na vybraných verejných vysokých školách

Legenda: I. stupeň (právo), II. stupeň (právo), I. stupeň (veterina), II. stupeň (veterina).

Pozn.: Jednotlivé študijné programy sú cez študijné odbory priradené do jednej zo 17 skupín financovania (doktorandské študijné programy sú v ďalších troch samostatných skupinách), ktoré zohľadňujú ich personálnu náročnosť (v predchádzajúcich rokoch osobitne personálnu a ekonomickú náročnosť). Najmenšiu váhu z hľadiska nákladov má študijný odbor právo. Najväčšiu váhu majú veterinárne odbory. Od roku 2006 sa na študijné programy druhého stupňa uplatňuje vo výpočte väčšia váha jedného študenta. Ak študijný program spája prvý a druhý stupeň do jedného celku, prvé tri roky štúdia študenta sú považované za štúdium študijného programu prvého stupňa. Kým roku 2003 bola dotácia na študenta veteriny 5,85-krát vyššia ako na študenta práva, roku 2013 je to 4,22-násobok. V dotácii na jedného študenta nie sú zohľadnené špecifiká (napr. klinické/pedagogické praxe študentov). Pri výpočte boli použité priemerné hodnoty koeficientu kvalifikačnej štruktúry a koeficientu uplatnenia absolventov vysokej školy v odbore. Konkrétna vysoká škola tak na jedného študenta získava dotáciu v závislosti aj od konkrétnej hodnoty týchto koeficientov. Zdroj: MŠVVaŠ SR

ných študentov na akademickú mobilitu a pod.). Časť dotácie sa poskytuje paušálne – na rok 2013 každej verejnej vysokej škole bolo poskytnutých 100-tis. eur na zabezpečenie základnej prevádzky, časť na základe osobitných pravidiel – napr. financovanie klinických praxí študentov. Súčasťou tejto dotácie sú aj kapitálové transfery na rekonštrukciu, opravu, ale aj výstavbu budov.

(254) Podrobnosti o spôsobe výpočtu dotácie na jednotlivé roky, uplatnení jednotlivých ukazovateľov a pod., ako aj vstupné údaje sú prístupné na webovom sídle ministerstva.

(255) Rozdeľovanie tejto dotácie je založené na súťažnom princípe. Na rozdiel od regionálneho školstva v prípade vysokých škôl nie je možné hovoriť o normatívnom systéme financovania, teda vysoké školy nevedia vopred, akú dotáciu získajú na jedného študenta konkrétného študijného programu (normatív), ale podľa dosiahnutých „výkonov“ odvodených od počtu študentov, ekonomickej náročnosti ich študijného programu, kvalifikačnej štruktúry vysokoškolských učiteľov, miery evidencie nezamestnanosti absolventov vysokej školy sa medzi jednotlivé vysoké školy pomerne rozdelí vyčlenená suma zo štátneho rozpočtu. To znamená, že ak by sa napríklad v dvoch rokoch po sebe rozdeľovala celková dotácia v rovnakom objeme a okrem jednej vysokej školy by sa ostatným nezmenil počet študentov ani iné ukazovatele zohľadňované pri rozpise dotácie, už len zmena v rámci tejto jednej vysokej školy by zmenila výšku dotácie všetkým ostatným vysokým školám (vzájomné percentuálne podiely na celkovom výkone verejných vysokých škôl by sa prepočítali).

(256) Systém tak motivuje vysokú školu k tomu, aby zvyšovala svoj výkon vo

vzdelávacej činnosti, minimálne v takej miere, aby sa zachoval jej podiel na celkovom výkone vysokých škôl. Vysoká škola, ktorá vylúči študenta pre slabý akademický výkon, prípadne by mala vyššiu mieru neúspešnosti riadneho ukončovania štúdia, znižuje svoj podiel na „výkone vo vzdelávaní“, čím súčasne znižuje získanú dotáciu v ďalšom roku. Systém na zabezpečovanie kvality vzdelávania (v tomto prípade akreditácia študijných programov) je hlavným nástrojom na zabezpečenie toho, že všetci absolventi vysokej školy získavajú požadovanú úroveň vzdelania a že vysoká škola poskytuje študijný program

Tab. 15: Dotácia pripadajúca na jedného študenta v najmenej a najviac nákladnom študijnom programe roku 2003 a 2013 a rozdiel medzi nimi (bez zohľadnenia doktorandských študijných programov) v eurách

Rok	2003	2013	Rozdiel 2013 - 2003	% rozdiel
I. stupeň (právo)	696	580	-116	-16,6
II. stupeň (právo)	696	870	174	25,0
I. stupeň (veterina)	4 070	2 449	-1 621	-39,8
II. stupeň (veterina)	4 070	3 674	-396	-9,7

Zdroj: MŠVVaŠ SR

v požadovanej kvalite. Je však vhodné, ak finančné motivácie vysokej školy sú v súlade s týmito pravidlami, a teda aby systém toleroval istú mieru neúspešnosti študentov bez negatívnych dopadov na financovanie vysokej školy.

(257) V minulosti, keď v externej forme štúdia nebolo zavedené všeobecné školné, študenti tejto formy štúdia boli zohľadňovaní v rámci výkonov len váhou jednej tretiny. Systém financovania tak v istej miere prispieval k tomu, že externá forma štúdia nezodpovedala svojím rozsahom dennej formy štúdia (hoci štandardná dĺžka štúdia bola v oboch formách rovnaká), resp. pri očakávanom rovnakom výstupe – absolventovi s rovnakým stupňom vzdelania v rovna-

kom študijnom odbore – štát platil pri externom štúdiu približne tretinu z toho, čo platil v dennej forme štúdia, pri očakávanom rovnakom výstupe.

(258) I keď vysokoškolský zákon ponecháva relatívnu voľnosť pri aplikovaní ustanovení o zohľadnení počtu študentov pri rozdeľovaní tejto dotácie, doterajšia prax je založená na tom, že vysokým školám sú zohľadňované vo výkone všetci študenti, ktorí neuhrádzajú školné, teda ministerstvo nerokuje s vysokými školami o počte študentov, na ktorých bude poskytovať dotáciu zo štátneho rozpočtu. Osobitné ustanovenia v zákone určujú spôsob, akým môže ministerstvo obmedziť nárast počtu prijímaných na dennú formu štúdia, na ktorých v ďalšom roku poskytne dotáciu. V praxi to znamená, že ak je záujem jednotlivcov o štúdiu niektorého študijného programu a vysoké školy na tento záujem zareagujú zvyšovaním počtu prijímaných uchádzačov, zvyšujú tým svoj vzdelávaci výkon na úkor ostatných. Ak tento nárast nie je kompenzovaný aj nárastom výkonovo rozdeľovaných zdrojov, znižuje to dotáciu pripadajúcu na jedného študenta. Kým vysoká škola nedosiahne hraničnú mieru nákladov, keď by už prijímanie ďalšieho študenta znamenalo významný rast nákladov (ďalší krúžok, ďalší vyučujúci a pod.), je pre ňu stratégia zvyšovania počtu študentov správnu voľbou.

(259) Pri rozpisovaní tejto dotácie sa zohľadňujú aj publikačné a umelecké výstupy vysokej školy. Filozofiou je, že každý vysokoškolský učiteľ by mal vykonávať aj tvorivú výskumnú/umeleckú činnosť, a to aspoň na „sledovateľskej“ úrovni, a z nej by mal vychádzať pri poskytovaní vzdelávania.

(260) Jeden milión eur sa rozpisuje podľa úspešnosti vysokej školy získať granty zo zahraničia (nie výskumné), ďalší milión eur sa rozpisuje podľa úspešnosti vysokej školy na mobilitách študentov a atraktivite pre cudzincov.

(263) Roku 2011 došlo k presunu časti finančných prostriedkov, ktoré boli dovtedy poskytované v rámci dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov, do dotácie na výskumnú, vývojovú a umeleckú činnosť. V rokoch 2006 – 2010 sa časť finančných prostriedkov v rámci dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov rozdeľovala na základne rovnakých kritérií ako dotácia na výskumnú, vývojovú a umeleckú činnosť. Roku 2011 sa tak finančné prostriedky, pri ktorých sa zachoval spôsob ich rozdeľovania, presunuli do uvedenej dotácie a v rámci dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov sa zmenili pravidlá zohľadňovania publikačnej a umeleckej činnosti.

7.1.2 Dotácia na výskumnú, vývojovú a umeleckú činnosť

(264) Dotácia na výskumnú, vývojovú a umeleckú činnosť slúži na inštitucionálnu podporu vysokých škôl v ich uvedených druhoch činností. Postupne sa vyvíjali ukazovatele, na základe ktorých sa vypočítava objem finančných prostriedkov pre jednotlivé verejné vysoké školy. Súčasťou tejto časti dotácie sú aj vnútorné grantové agentúry VEGA a KEKA, ktoré sú súčasťou inštitucionálneho systému podpory, ale vysokým školám sa v rámci nich prideliujú finančné prostriedky na základe podpory projektov. Prostredníctvom systémov VEGA a KEKA sa roku 2012 v rámci tejto dotácie odfinancovalo 8,14 % projektov.

(265) Pri rozpise dotácie na prevádzku a rozvoj infraštruktúry na výskum a vývoj sa roku 2013 použije výkon vo výskume odvodený od týchto výkonových parametrov:

a) výsledky hodnotenia kvality výskumnej činnosti vysokej školy podľa poslednej komplexnej akreditácie (so zohľadnením priemernej výskumnej kapacity jednotlivých vysokých škôl za hodnotené obdobie) – váha 0,45,

(261) Keďže nie je možné všetky činnosti vyjadriť formou ukazovateľov a výkonových parametrov, v systéme financovania existuje aj kategória špecifik, ktoré slúžia na financovanie činností vysokej školy súvisiacich s vysokoškolským vzdelávaním, ktoré nie sú zohľadnené pri výkonovom financovaní alebo slúžia širšej časti populácie. Ide napríklad o botanické záhrady, knižnice s osobitným postavením a pod.

(262) V rámci špecifik sa poskytujú finančné prostriedky aj na vybrané praxe študentov, v súčasnosti na klinické praxe, pedagogické praxe, formáciu študentov a praktickú výučbu študentov poľnohospodárskych a veterinárskych smerov.

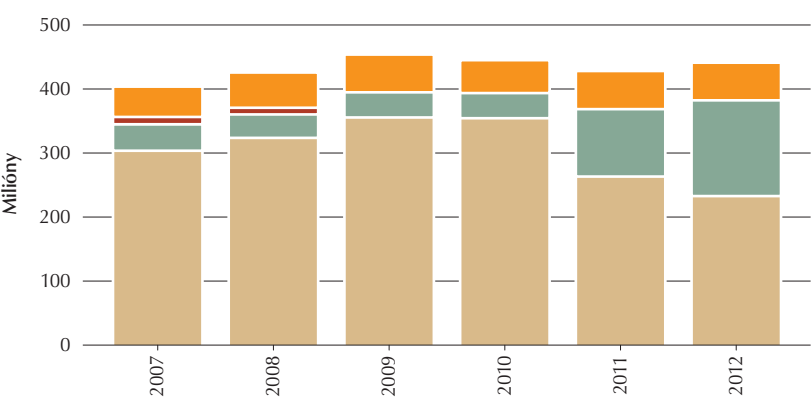
b) podiel vysokej školy na objeme finančných prostriedkov získaných v rokoch 2010 a 2011 na výskumné granty zo zahraničia – váha 0,10,

c) podiel vysokej školy na objeme finančných prostriedkov (bežné transfery) získaných v rokoch 2010 a 2011 na výskumné granty zo štátneho rozpočtu a z iných domácich zdrojov (okrem štátnych programov) – váha 0,10,

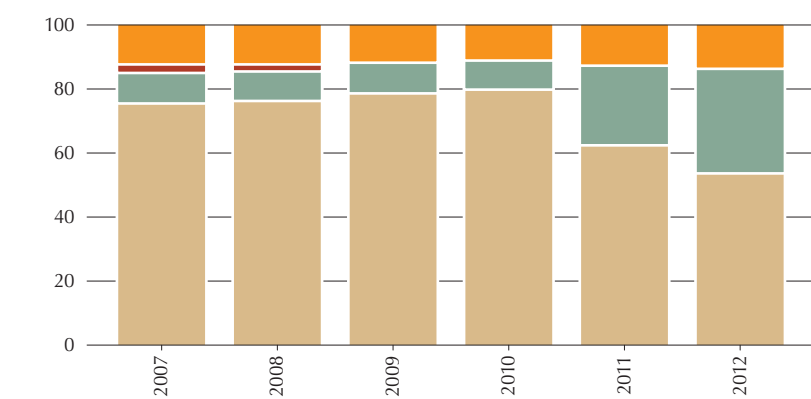
d) podiel vysokej školy na priemernom počte doktorandov v dennej forme doktorandského štúdia po dizertačnej skúške v kalendárnom roku 2011 – váha 0,10,

e) podiel vysokej školy na publikačnej činnosti – váha 0,225,

Obr. 9: Objem jednotlivých typov dotácií poskytnutých verejným vysokým školám v rokoch 2007 – 2012 (v mil. eur) a ich % podiel na celkovo poskytnutej dotácii

Legenda: vzdelávanie, veda, rozvoj, sociálna podpora.

Zdroj: MŠVVaŠ SR

f) podiel vysokej školy na umeleckej tvorbe – váha 0,025.

(266) Za problematický bod súčasného systému financovania je považovaná jeho potenciálna nepredvídateľnosť. Aby vysoké školy mohli aspoň časť finančných prostriedkov plánovať vopred, zaviedla sa v rámci inštitucionálnej podpory výskumnej činnosti stabilná zložka, a to zohľadnenie výsledkov hodnotenia komplexnej akreditácie. Táto časť dotácie sa pre vysoké školy viac-menej nemení, kým sa neskončí ďalšia akreditácia ich činností.

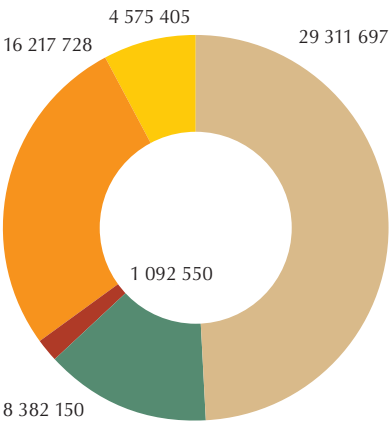
(267) V prípade ostatných zohľadňovaných prvkov sa priebežne zvažuje možnosť ich rozpracovania tak, aby prihliadali na špecifiká jednotlivých študijných/vedných odborov.

(268) V súvislosti s nárastom výdavkov na doktorandské štipendiá (obr. 3) bol zmenený prístup k financovaniu doktorandských štipendií. Ministerstvo už neposkytuje verejným vysokým školám účelovo vymedzené dotácie na nových doktorandov, ale je na vysokej škole, akú časť dotácie na výskumnú, vývojovú a umeleckú činnosť vyčlení na tento účel (koľko doktorandov bude prijímať). O finančné prostriedky predtým účelovo poskytované na štipendiá doktorandov sa zvýšil objem finančných prostriedkov na inštitucionálnu podporu výskumnej a umeleckej činnosti.

7.1.3 Dotácia na rozvoj

(269) Dotácia na rozvoj má najmenší podiel na objeme poskytovaných dotácií. Reálne sa v ostatných rokoch nepoužíva na financovanie rozvojových projektov jednotlivých vysokých škôl. (270) Systém je nastavený tak, že vysoké školy predkladajú svoje rozvojové projekty, ktoré sú posudzované z pohľadu dlhodobého zámeru ministerstva a vysokej školy, a na základe kvality projektov a ich väzby na uvedené dokumenty sú podporené vybrané projekty.

Obr. 10: Členenie dotácií na sociálnu podporu študentov roku 2012 v eurách

Legenda: ■ sociálne štipendiá, ■ motivačné štipendiá, ■ ostatné, ■ študent-ské domovy, ■ stravovanie študentov.

7.1.4 Dotácia na sociálnu podporu študentov

(271) Dotácia na sociálnu podporu študentov slúži na zabezpečenie sociálnej podpory študentov poskytovanej vysokými školami. Ide o sociálne a motivačné štipendiá, príspevky na ubytovanie a stravovanie študentov, podporu ich športových, kultúrnych a pastoračných aktivít. (272) Takmer polovicu dotácie na sociálnu podporu študentov tvorila roku 2012 dotácia na sociálne štipendiá. Tieto finančné prostriedky vysoká škola len prerozdeľuje a poskytuje študentom podľa všeobecne záväzných právnych predpisov a nemôže ich využívať na riešenie vlastných potrieb. (273) Z hľadiska financovania študentských domovov sú medzi jednotlivými vysokými školami rozdiely v pomere lôžkovej kapacity k počtu študentov, ktorí by potrebovali poskytnúť ubytovanie v študentskom domove. Aj z tohto dôvodu sa poskytujú príspevky na ubytovanie aj v zmluvných zariadeniach vysokých škôl. Z podpory je vylúčená podpora individuálneho ubytovania stu-

denta, napr. formou podnájmu v mieste štúdia a pod. V niektorých štátoch je systém podpory ubytovania riešený poskytovaním príspevku na ubytovanie študentovi, ktorý splnil určené kritériá, a nie prostredníctvom dotovania prevádzky študentského domova. Takýto spôsob v prípade dostupného bývania formou podnájmu znižuje potrebu budovania kapacít študentských domovov v miestach, kde sa tak v minulosti nestalo, a vyrovnáva podmienky zabezpečované jednotlivými vysokými školami.

7.1.5 Iné

(274) Okrem dotácií vysokým školám ministerstvo zabezpečuje financovanie akademickej informačnej siete SANET, prevádzku a rozvoj finančného informačného systému vysokých škôl SOFIA či činnosť reprezentácie vysokých škôl a Akreditačnej komisie.

7.2 Viac zdroje financovania

(275) Ako bolo povedané v úvode k tejto časti, verejné vysoké školy majú možnosť získavať aj vlastné zdroje na svoju činnosť a dotácia zo štátneho rozpočtu zabezpečuje len časť ich potrieb. Časť týchto zdrojov tvoria úhrady študentov (ubytovanie a stravovanie, školné a poplatky spojené so štúdiom), ďalšiu časť získavajú vysoké školy z podnikateľskej činnosti, prípadne z grantov z nadácií a zo zahraničia. (276) V rámci rozpisu dotácií zo štátneho rozpočtu sú niektoré ukazovatele (objem získaných zahraničných grantov), ktoré motivujú vysoké školy k aktívnemu získavaniu ďalších zdrojov. V súčasnom systéme sa nezohľadňuje úspešnosť vysokej školy pri spolupráci s praxou formou kontrakčného výskumu, príjmov z licencií a pod. Jednotlivé vysoké školy sú schopné získavať vlastné zdroje v rôznom rozsahu. Z hľadiska poskytovania dotácií vysokým školám je na jednej strane otázna zmyslupnosť poskytovania dotácie vysokej škole, ktorá je schopná

získať na svoju činnosť vlastné zdroje, súčasne vylúčenie alebo znevýhodňovanie takýchto vysokých škôl by pôsobilo demotivujúco na ich aktivitu a preferovalo by očakávanie riešenia problémov vysokých škôl výhradne z dotácií zo štátneho rozpočtu. Vhodným riešením je podobne ako v prípade štrukturálnych fondov vyžadovať pri niektorých dotáciách spoluúčasť vysokej školy na financovaní v určitom rozsahu.

8. Vysoké školstvo a potreby praxe

(277) Vysoké školy svojou podstatou, a to poskytovaním vysokoškolského vzdelávania a tvorivou činnosťou, nepriamo uspokojujú potreby praxe, v tomto kontexte prípravou vysokokvalifikovaných zamestnancov, občanov majúcich záujem o veci verejné či poskytovaním nových vedomostí, poznatkov, sprístupňovaním nových technológií, ktoré zabezpečujú pokrok v spoločnosti. (278) V súčasnosti sa od vysokých škôl očakáva aj priame napĺňanie potrieb spoločnosti, a to prípravou absolventov na špecifickú problematiku, riešením problémov vychádzajúcich priamo z hospodárskej praxe či štúdiom a návrhom riešení celospoločenských/regiónálnych problémov v spoločnosti. (279) Už koncepcia považovala spoluprácu vysokých škôl s praxou popri poskytovaní vysokoškolského vzdelávania a výskumnej činnosti za tretiu nosnú činnosť vysokých škôl. Táto spolupráca sa mala prejavovať poskytovaním ďalšieho vzdelávania aj s ohľadom na trh práce, zohľadňovaním potrieb trhu práce pri aktualizácii študijných programov, poskytovaním rozličných služieb zameraných na humanizáciu a estetizáciu spoločnosti, ale aj aktivitami zameranými na spoluprácu s tretím sektorom, poradenské a konzultačné služby pre študentov, ale aj nezávislými analýzami a modelmi pre štátny/verejný sektor.

(280) Predpokladom úspešnej angažovanosti vysokých škôl v tejto oblasti bolo inštitucionalizovanie týchto činností a ich prepojenie na oblasť styku s verejnosťou s väzbou na získavanie externých finančných zdrojov. Ponuka zo strany vysokých škôl mala byť založená na efektívnych integrovaných poskytovaných službách verejnosti, t. j. službách umožňujúcich problémovo orientovanú integráciu aktivít zabezpečujúcu komplexnosť riešenia v danej aplikačnej oblasti. (281) Vysokoškolský zákon nadviazal na tieto východiská a vymedzil aktivity, ktorými vysoké školy naplňajú svoje poslanie. Ide napr. o poskytovanie ďalšieho vzdelávania, prispievanie k prevencii a liečbe ochorení, zapájanie sa do verejnej diskusie o spoločenských a etických otázkach a utváranie občianskej spoločnosti, o vytváranie teoretických modelov rozvoja spoločnosti, hospodárstva, kultúry a umenia, spoluprácu s orgánmi štátnej správy, obcami, vyššími územnými celkami a ustanovizňami z oblasti kultúry a hospodárskeho života, ako aj rozvíjanie medzinárodnej, najmä európskej, spolupráce podporovaním spoločných projektov s vysokými školami v zahraničí a inými zahraničnými inštitúciami, mobilitou zamestnancov a študentov, atď. (282) Koncepcia predpokladala, že poskytovanie týchto služieb bude efektívne len za podmienky, že na rozvoj týchto aktivít budú vytvorené účelovo orientované ustanovizne na strane vysokých škôl, ale aj praxe. Tieto pracoviská mali najmä sústavne vytvárať, obnovovať, hodnotiť kontakty so spolupracujúcimi, resp. s potenciálnymi partnerskými inštitúciami, zabezpečovať marketing, zdroje a prezentovať ponúkané služby, koordinovať pracoviská vysokej školy zabezpečujúce jednotlivé projekty, spolupracovať pri formovaní a realizácii úloh, projektov a programov súčasti vysokej školy, zastupovať aktivity vysokej školy v profesijných združeniach, združeniach absolventov, konzorciových ustanoveniach a pod.

(283) Koncepcia za základ rozvoja spolupráce medzi vysokými školami a praxou považovala vytvorenie základného legislatívneho rámca, ktorý by túto spoluprácu podporoval. Nebolo však konkretizované, aké nástroje mala takáto právna úprava obsahovať či čo konkrétne malo byť predmetom tejto úpravy.

(284) V rámci novely vysokoškolského zákona roku 2007 boli do zákona zakomponované ustanovenia o špecializovaných výskumných a vývojových pracoviskách vysokých škôl, kde patrí výskumné centrum, inkubátor a technologické centrum. Najmä v prípade inkubátorov a technologických centier je dôraz kladený na transfer poznatkov do praxe. V prípade umelecký zameraných vysokých škôl bolo upravené pôsobenie umeleckých centier. Vysokoškolský zákon už aj predtým umožňoval vysokým školám vytvárať takéto pracoviská, ich úpravou v zákone o vysokých školách tak došlo najmä k zdôrazneniu tejto úlohy verejných vysokých škôl.

(285) Podpora transferu poznatkov a technológií získaných výskumom a vývojom do praxe bola zakomponovaná aj do operačného programu Výskum a vývoj, najmä v rámci opatrenia 2.2 a opatrenia 4.2. Súčasťou operačného programu Výskum a vývoj sú aj opatrenia 2.1 a 4.1, ktorých predmetom je podpora sietí excelentných pracovísk výskumu a vývoja ako pilierov rozvoja regiónu. V rámci podpory zo štrukturálnych fondov tak boli vytvorené predpoklady na podporu rozvoja spolupráce vysokých škôl s praxou. Na národnej úrovni však nie je vytvorený systém monitoringu tejto spolupráce, ako ani zabezpečený zber indikátorov o tejto spolupráci.

(286) Na viacerých vysokých školách (napr. STU Bratislava, ŽU Žilina, TU Košice) boli vytvorené špeciálne pracoviská, ktorých cieľom je transfer poznatkov do praxe či podpora inovatívnych firiem formou inkubátora. Je to však len výnimočný počin a vytváranie podmienok na spoluprácu vysokých škôl a praxe si vyžaduje ďalšiu podporu, keďže ide skôr o angažovanosť jednotlivcov ako systémový prístup.

(287) I keď verejné vysoké školy majú možnosť spolupracou s komerčnou sférou či komercializáciou výsledkov svojej tvorivej činnosti získavať ďalšie zdroje na svoju činnosť, a teda vytvárať aj predpoklady na lepšie odmeňovanie svojich aktívnych zamestnancov, nie je možné považovať tento prístup za samospasiteľný alebo automaticky prinášajúci úspech v krátkom čase. Najskôr je potrebné, aby vysoké školy upravili svoje vnútorné mechanizmy, systém riadenia, marketingu a vynaložili prvotné náklady spojené s touto činnosťou – najmä na vytvorenie systému podpory na patentovú ochranu, vzdelávanie a motiváciu zamestnancov na dodržiavanie práv duševného vlastníctva, odhad podnikateľského rizika, resp. schopnosť zabezpečiť rizikový kapitál na podporu komercializácie aktivít a pod. Problémom rozvoja týchto aktivít môže byť decentralizovaný systém riadenia vysokej školy, najmä na väčších vysokých školách, a potreba hľadať vhodné spôsoby komunikácie a riadenia už len vo vnútri samotnej inštitúcie, aby ponuka, ktorá je prezentovaná navonok, bola reálna a bolo možné ju zabezpečiť za dohodnutých podmienok.

(288) Z hľadiska systémovej podpory nie je spolupráca vysokých škôl s praxou v súčasnosti zohľadňovaná – a teda ani podporovaná – v rámci systému financovania, pri hodnotení vysokej školy v rámci komplexnej akreditácie činností vysokých škôl či samotnej akreditácii činností vysokých škôl. Výnimkou je len malá časť finančných prostriedkov (milión eur ročne), ktoré sa medzi verejných vysokých škôl rozdeľujú na základe nevýskumných grantov získaných zo zahraničia. Samotný systém financovania tak

nemotivuje vysoké školy k angažovanosti, reflektovaniu potrieb praxe.

(289) Lepšia situácia je na niektorých vysokých školách v oblasti poskytovania ďalšieho vzdelávania. Osobitnú úlohu majú vysoké školy s učiteľskými študijnými programami, ktoré sa podieľajú na kontinuálnom vzdelávaní pedagogických zamestnancov, či lekárske a zdravotnícke fakulty, ktoré môžu poskytovať špecializačné štúdium zdravotníckych pracovníkov.

(290) Z hľadiska profilácie absolventov vysokých škôl sa na rozdiel od regionálneho školstva nepresadzujú inštitucionálne nástroje na aktualizáciu obsahu vysokoškolského vzdelávania s potrebami praxe. V tejto súvislosti koncepcia predpokladala aj podporu vysokých škôl pri sledovaní uplatnenia ich absolventov v praxi. I keď uplatnenie absolventov vysokej školy v praxi je súčasťou kritérií akreditácie študijných programov, k systémovej podpore vysokých škôl v tejto oblasti nedošlo. V súčasnosti sa objavujú z akademického prostredia aj názory, že vysoké školy nemajú prostriedky na sledovanie uplatnenia absolventov v praxi a túto službu im má zabezpečiť centrálné štát. Na udržiavanie kontaktu medzi vysokou školou a absolventmi existujú štandardne spolký absolventov, ktoré môžu mať rôzne funkcie. V súčasnosti len niektoré vysoké školy majú vytvorené alumni kluby a ich potenciál využívajú len v obmedzenej miere.

(291) Na centrálnej úrovni boli podporené projekty, ktoré sledovali uplatnenie absolventov vysokých škôl v praxi, prípadne v rámci portálu vytvoreného ministerstvom sa sprístupňujú údaje o absolventoch z pohľadu ich nástupných platov, prípadne miery evidovanej nezamestnanosti.

9. Výskumná, vývojová a umelecká činnosť vysokých škôl

(292) Výskumná, vývojová a umelecká činnosť je jednou zo základných činností vysokých škôl. Samostatná tvorivá činnosť je súčasťou pracovnej náplne vysokoškolských učiteľov a rovnako vysokoškolský zákon vymedzuje vysoké školy ako právnické osoby vykonávajúce výskum a vývoj. Tvorivé vedecké bádanie alebo tvorivá umelecká činnosť sú zákonom označené za hlavnú úlohu vysokých škôl pri naplňaní ich poslania. Kým poskytovanie vysokoškolského vzdelania je vo výhradnej právomoci vysokých škôl, v prípade tvorivej činnosti (najmä výskumná a umelecká činnosť) tomu tak nie je.

(293) Kým v minulosti boli snahy o profiláciu vysokých škôl ako najmä vzdelávacích/výhradne vzdelávacích inštitúcií, v súčasnosti sa ich aktivita v tvorivej činnosti považuje za kľúčovú aj pre poskytovanie vysokoškolského vzdelávania, keďže poskytované vysokoškolské vzdelávanie musí reagovať na aktuálne vedomosti a poznatky z daného odboru.

(294) Problém s nedostatočným výskumným zázemím na vysokých školách konštatovala už koncepcia v tom, že postavenie výskumu a vývoja na vysokých školách v Slovenskej republike dostatočne nepodporuje vedecké vzdelávanie (vzdelávanie najmä druhého a tretieho stupňa, vychádzajúce z kvalitnej výskumno-vývojovej činnosti, ktorá ho významnou mierou profiluje) a dostáva sa s ním do čoraz väčšieho rozporu. Ako jednu z príčin koncepcia pomenovala nedostatkové financovanie v oblasti vedy a techniky na vysokých školách. Negatívne bol vnímaný aj pomer finančných prostriedkov určených na výskum a vývoj na vysokých školách v porovnaní s objemom pre vládny sektor a podnikateľov. Koncepcia konštatovala, že Slovensko sa celkovým objemom výdavkov na vysoké školy a osobitne výdavkov na vedu a techniku na vysokých školách vyjadrených vzhľadom na HDP

dostalo s veľkým odstupom na posledné miesto štátov uchádzajúcich sa o vstup do Európskej únie.

(295) I napriek celkovo nízkym verejným výdavkom na výskum a vývoj v porovnaní s vyspelými štátmi sa vysokým školám v uplynulých rokoch darilo postupne zvyšovať svoj podiel na výdavkoch na výskum a vývoj v Slovenskej republike, keď z podielu menej ako 10 % vzrástol do roku 2010 na úroveň 27,6 % (tab. 16).

(296) Z hľadiska celkových výdavkov na výskum a vývoj, vyjadrených ich podielom na HDP, sa však očakávania

reagovať na nové získané poznatky a začleniť ich do poskytovaného vzdelávania v rámci študijného programu a aby študenti aktívnou účasťou na výskumnej alebo umeleckej činnosti mohli rozvinúť svoje schopnosti získavania a tvorivého uplatňovania teoretických a praktických poznatkov. Pracovisko vysokej školy sa musí nepretržite podieľať na výskumných projektoch na medzinárodnej alebo národnej úrovni a dosahovať pri ich vyhodnotení uspokojivé výsledky. Zámer uvedený v koncepcii tak bol splnený. S ohľadom na relatívne vágnu formuláciu kritéria je posúdenie jeho plne-

zistené v rámci uskutočnených komplexných akreditácií činností vysokých škôl; ide najmä o nezohľadňovanie počtu tvorivých pracovníkov, ktorí sa podieľajú na tvorivej činnosti v danej oblasti výskumu. Podstatnejším problémom je, že pri hodnotení výstupov tvorivej činnosti a ďalších ukazovateľov sa tieto zaraďujú do kategórií, ktoré vyjadrujú kvalitu/dôležitosť výstupov z pohľadu medzinárodnej akceptácie. Pre jednotlivé oblasti výskumu neboli zabezpečené porovnateľné požiadavky na výstupy zaraďované medzi medzinárodne akceptované výstupy, čo prakticky síce odzrkadľuje me-

Tab. 16: Výdavky na výskum a vývoj v SR podľa jednotlivých sektorov výskumu a vývoja (v tis. €) a podiel jednotlivých sektorov na týchto výdavkoch (v %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Podnikateľský sektor	128 571	113 714	124 128	115 250	111 788	135 709	124 376	175 245
Štátny sektor	73 612	70 495	73 867	87 690	99 926	103 803	102 699	124 752
Sektor vysokých škôl	30 655	46 518	50 864	64 517	70 641	76 762	75 833	115 081
Neziskový sektor	60	484	208	194	274	185	86	1 291
Spolu	232 898	231 210	249 067	267 650	282 629	316 459	302 994	416 369
Podnikateľský sektor	55,2	49,2	49,8	43,1	39,6	42,9	41,0	42,1
Štátny sektor	31,6	30,5	29,7	32,8	35,4	32,8	33,9	30,0
Sektor vysokých škôl	13,2	20,1	20,4	24,1	25,0	24,3	25,0	27,6
Neziskový sektor	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,3
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Správa o stave výskumu a vývoja v SR za roky 2003 – 2007, Správa o stave výskumu a vývoja v SR za roky 2006 – 2010, vlastné prepočty.

Tab. 17: Podiel výdavkov na výskum a vývoj v SR na HDP (v %)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	0,65	0,63	0,57	0,58	0,51	0,51	0,49	0,46	0,47	0,48	0,63

Zdroj: Štatistický úrad SR

koncepcie nenaplnili, keď podiel výdavkov na výskum a vývoj na HDP bol roku 2010 na nižšej úrovni ako roku 2000, čo je jedna z najnižších hodnôt v rámci Európskej únie.

(297) Roku 2005 bol zákon o vede a technike z roku 2002 nahradený zákonom o organizácii podpory výskumu. Tento zákon zdefinoval inštitucionálnu a účelovú formu podpory výskumu. V prípade inštitucionálnej formy podpory výskumu zostali naďalej oprávnenými prijímateľmi aj právnické osoby v zriaďovateľskej pôsobnosti ústredných orgánov štátnej správy, čím sa oslabuje súťaživý spôsob financovania výskumnej činnosti. Súčasne však verejné vysoké školy majú poskytovanú inštitucionálnu podporu prostredníctvom dotácie z ministerstva.

(298) Z hľadiska uchádzania sa o účelovú formu podpory majú vysoké školy rovnaké možnosti podávať projekty v rámci Agentúry na podporu vedy a výskumu (APVV) ako ostatné právnické osoby. Práve výzvy na podporu výskumných projektov v rámci APVV a poskytovanie účelovej podpory výskumu na základe súťažného princípu mohli byť efektívnym nástrojom na diferenciáciu vysokých škôl a systémom viaczdrojového financovania zohľadňujúcim poslanie vysokej školy. Vývoj poskytovania dotácií v rámci APVV, vynechanie všeobecnej výzvy v niektorých rokoch a celkovo nízke zdroje na podporu výskumných aktivít nevytvárali podmienky na stabilné a predvídateľné financovanie a vytvárali tlak na posilnenie inštitucionálneho financovania výskumnej činnosti vysokých škôl.

(299) Prepojenie tvorivej činnosti vysokých škôl a vysokoškolského vzdelávania je zohľadnené aj v rámci kritérií akreditácie študijných programov vysokoškolského vzdelávania, ktoré v prípade študijných programov druhého stupňa vyžadujú, aby vysoká škola preukázala nepretržitú výskumnú alebo umeleckú činnosť svojich pracovníkov v problematike študijného odboru akceptovanú na medzinárodnej alebo národnej úrovni v takej miere, aby mohla adekvátne

nia či neplnenia primárne na expertnom posúdení Akreditačnej komisie, resp. jej pracovnej skupiny.

(300) V rámci štátnej vednej politiky boli v jednotlivých rokoch zámery na periodické hodnotenie kvality výskumnej činnosti výskumných organizácií vrátenie cieľa jednotného systému hodnotenia, ktorého výsledky by boli využívané v rámci inštitucionálneho financovania výskumnej činnosti. Tieto ciele sa nateraz nenaplnili. V prípade vysokých škôl je tak periodické hodnotenie kvality ich tvorivej činnosti zabezpečované Akreditačnou komisiou v rámci komplexnej akreditácie činností vysokých škôl v šesťročných intervaloch. Ani súčasná právna úprava nevyžaduje jednotný systém hodnotenia výskumnej činnosti v prípade vysokých škôl s ostatnými inštitúciami a akceptuje sa hodnotenie vykonávané Akreditačnou komisiou.

(301) Kritériá hodnotenia tvorivej činnosti vysokých škôl používané Akreditačnou komisiou ministerstvo schválilo roku 2006. Z hľadiska financovania sa hodnotenie výskumnej činnosti verejných vysokých škôl v rámci komplexnej akreditácie ich činností pri inštitucionálnom financovaní začalo používať až v rozpise dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám na rok 2010 a v podstatne zmenenej podobe od roku 2011, keď sa časť inštitucionálnej formy podpory rozpisala v závislosti od hodnotenia tvorivej činnosti verejných vysokých škôl v komplexnej akreditácii ich činností. V predchádzajúcich rokoch sa na tento účel okrem interných grantových schém (VEGA, KEGA) používali len nepriame ukazovatele, ako úspešnosť pri získavaní grantov či neskôr publikačná činnosť vysokých škôl. Súkromné vysoké školy k inštitucionálnej forme podpory prístup nemajú, štátne vysoké školy sú financované iným spôsobom.

(302) V súčasnosti sa reprezentácie vysokých škôl majú vyjadriť k návrhu kritérií na hodnotenie tvorivej činnosti vysokých škôl predložených Akreditačnou komisiou. Cieľom predloženého návrhu je odstrániť niektoré problémy hodnotenia

dzinárodne postavenie Slovenska z pohľadu jednotlivých oblastí výskumu, ale pri zohľadňovaní kvality výskumnej činnosti pri financovaní verejných vysokých škôl znevýhodňuje vysoké školy, ktoré dosahujú výskumné výsledky na skutočne medzinárodne akceptovanej úrovni, v porovnaní s vysokými školami, na ktoré boli z hľadiska hodnotenia nižšie nároky, a teda pravidlá hodnotenia neposkytli objektívny pohľad na stav v danej oblasti výskumu. Práve odstránenie týchto deformácií je druhým kľúčovým cieľom predloženej návrhu kritérií.

(303) Aj s ohľadom na vyššie uvedené je potrebné pozornejšie sledovať vývoj v jednotlivých oblastiach výskumu. Tým, že nateraz neexistuje prepracovaný systém podpory špičkových výskumných tímov, vzhľadom na problémy s financovaním výskumnej činnosti a obmedzenosťou zdrojov, vzniká riziko prehlbovania uzavretosti akademickej komunity, čo môže spôsobiť neschopnosť sebareflexie a podporu priemernosti v niektorých oblastiach výskumu, teda v lepšom prípade ich stagnáciu, v horšom prípade zvyšovanie zaostávania za vývojom v danej oblasti v zahraničí. Problémom je, že pri uzavretom systéme, bez vnútorných alebo vonkajších tlakov na jeho napredovanie, nastane postupne situácia, že priemerní výskumníci budú vzdelávať a pripravovať budúcich výskumníkov, ktorí bez externých podnetov budú nastavení na vnímanie priemernosti ako postačujúcej/špičkovej úrovne tvorivej činnosti. V prípade, že rovnaké skupiny ľudí sú zapojené do posudzovania žiadostí o granty, hodnotenia výskumnej činnosti a pod., dochádza k zacykleniu systému bez motivácie na pozitívnu zmenu a problém sa prehľbuje. Z tohto dôvodu je potrebné prijímať také opatrenia, aby bola zabezpečená spätná väzba (nastavenie zrkadla) aj od osôb, ktoré nie sú súčasťou národného systému a nie sú od neho závislé. Negatívom je, že v rámci sektora vysokých škôl nie sú na národnej úrovni vytvorené a podporované nástroje na vyhľadávanie talentov/výskumných špičiek a ich cielenú podporu.

Príloha č. 3: Medzinárodné porovnanie výdavkov na vzdelávanie

1. Metodiky vykazovania výdavkov na vzdelávanie

(1) Existujú dve metodiky na medzinárodné porovnávanie výdavkov na vzdelávanie: UOE a COFOG. (2) Metodika UOE (UNESCO/OECD/Eurostat) je základnou metodikou, ktorá zabezpečuje medzinárodné porovnateľné dáta. Metodika pokrýva špeciálne len oblasť vzdelávania. Na Slovensku pripravuje údaje podľa tejto metodiky Ústav informácií a prognóz školstva. Následne ich používajú medzinárodné organizácie, ako OECD, Eurostat a UNESCO, ktoré na základe údajov získaných z rôz-

nie sú verejné výdavky na vzdelávanie publikované s členením na jednotlivé stupne vzdelania (Štatistický úrad SR ich má k dispozícii, ale pre nízku kvalitu ich nepublikuje). (5) Medzi metodikou UOE a COFOG existujú viaceré rozdiely. Dôležité je však spomenúť, že metodika COFOG je východiskom pri tvorbe údajov podľa metodiky UOE, z dôvodu, že funkčná klasifikácia je rozpočtovou klasifikáciou, t. j. sú podľa nej rozpočtované a vykazované jednotlivé výdavkové položky verejnej správy. (6) Verejné výdavky na vzdelávanie vykázané podľa metodiky UOE a COFOG v prípade krajín EÚ značne korelujú, ale v niektorých prípadoch sú rozdiely vý-

Tab. 2: Členenie výdavkov na vzdelávanie

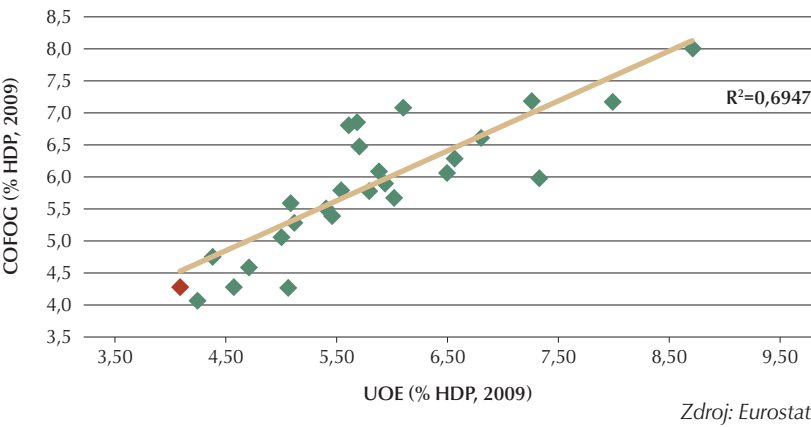
	Výdavky na vzdelávacie inštitúcie (napr. školy, univerzity, ostatné školské zariadenia a inštitúcie)	Výdavky na vzdelávanie mimo vzdelávacích inštitúcií (napr. súkromný nákup materiálu a vzdelávacích služieb)
Výdavky len na vlastné vzdelávanie	napr. verejné výdavky na vzdelávací servis vo vzdelávacích inštitúciách ¹⁾ napr. dotované súkromné výdavky len na vzdelávanie v inštitúciách ³⁾ napr. súkromné výdavky na školné ²⁾	napr. dotované súkromné výdavky na materiál a knihy ³⁾ napr. súkromné výdavky na doučovanie, nákup školského materiálu, kníh a učebných pomôcok ²⁾
Výdavky na výskum a vývoj	napr. verejné výdavky na univerzitný výskum ¹⁾ napr. súkromné zdroje na výskum a vývoj od sponzorov ²⁾	
Výdavky na servisné služby iné ako vzdelávacie	napr. verejné výdavky na servisné služby ¹⁾ napr. súkromné výdavky na poplatky na servisné služby ²⁾	napr. dotované súkromné výdavky na životné náklady (napr. zľavnené cestovné) ³⁾ napr. súkromné výdavky na životné náklady a cestovné

Legenda: ¹⁾ verejné zdroje, ²⁾ súkromné zdroje, ³⁾ súkromné zdroje s verejnou dotáciou.

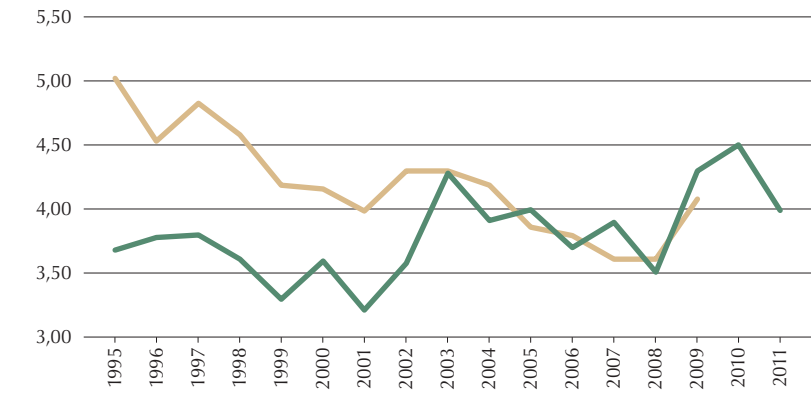
Tab. 1: Komparácia metodík na medzinárodné porovnávanie výdavkov na vzdelávanie

Metodika UOE	Metodika COFOG
nie je rozpočtovou klasifikáciou	rozpočtová klasifikácia
pokrýva len vzdelávanie	pokrýva aj iné oblasti
pokrýva čiastočne aj súkromné výdavky	pokrýva len výdavky verejnej správy
pokrýva iba formálne vzdelávanie	pokrýva tiež neformálne vzdelávanie (napr. zariadenia a inštitúcie celoživotného vzdelávania)
časť výdavkov vzdelávacích inštitúcií, ktorá je financovaná zo súkromných zdrojov, nezahŕňa do verejných výdavkov na vzdelávanie	časť výdavkov vzdelávacích inštitúcií, ktorá je financovaná zo súkromných zdrojov, je zahrnutá do verejných výdavkov na vzdelávanie
do výdavkov na vzdelávanie zahrnuje aj výskumné aktivity v rámci inštitúcií terciárneho vzdelávania	výdavky na výskum a vývoj inštitúcií terciárneho vzdelávania priraduje k príslušným vecným oblastiam, tzv. funkciám (napr. 01.4 Základný výskum, 07.5 Výskum a vývoj v oblasti zdravia, atď.)
medzi výdavky na vzdelávanie zahŕňa aj niektoré transfery domácnostiam (napr. rodinné prídavky)	rodinné prídavky sú súčasťou sociálnych dávok, nie výdavkov na vzdelávanie

Obr. 1: Verejné výdavky na vzdelávanie krajín EÚ (UOE vs. COFOG, % HDP, 2009)

Obr. 2: Vývoj verejných výdavkov na vzdelávanie (UOE vs. COFOG, % HDP)

Legenda: — UOE, — COFOG.

Zdroj: Eurostat

nych krajín vypracovávajú a zverejňujú ich porovnanie.

(3) V rámci metodiky UOE sa výdavky na vzdelávanie triedia podľa:

- zdroja financovania (verejné, súkromné, zahraničné),
- typu transakcie (priame výdavky na vzdelávacie inštitúcie, transfery domácnostiam, výdavky domácností),
- úrovne vzdelávania – ISCED 97.

(4) Medzinárodné porovnateľné údaje o verejných výdavkoch vo všeobecnosti a v rámci toho aj na vzdelávanie sa zabezpečujú aj pomocou funkčnej klasifikácie výdavkov verejnej správy COFOG (*Classification of the Functions of Government*). V prípade Slovenska

raznejšie (obr. 1). Čo sa týka Slovenska, do roku 2003 boli medzi výdavkami podľa týchto metodík výraznejšie rozdiely (obr. 2). Od roku 2003 sa výdavky podľa oboch metodík vyvíjajú približne na rovnakej úrovni.

2. Metodika UOE (UNESCO/OECD/Eurostat)

2.1 Charakteristika metodiky

(7) Údaje o financovaní sú zbierané prostredníctvom tzv. tabuliek FIN-1 a FIN-2 systému UOE, do ktorých jednotlivé krajiny zaznamenávajú výdavky na vzdelávanie v rôznych členeniach. Výdavky na vzdelávanie v metodike

Rámček 1: Členenie údajov v metodike UOE

Zdroje, z ktorých poskytujú ekonomiky prostriedky na vzdelávanie, možno zaradiť do týchto kategórií:

- vládne (verejné) zdroje,
- mimovládne (súkromné) zdroje,
- zdroje medzinárodných agentúr a iné zahraničné zdroje.

Vládne (verejné) zdroje sú poskytované:

- vo forme priamych výdavkov na vzdelávacie inštitúcie,
- ako transfery v rámci verejnej správy (určené na vzdelávanie),
- ako transfer súkromným osobám (domácnosti a iné inštitúcie).

Mimovládne (súkromné) zdroje môžu pochádzať od:

- domácností – študentov a ich rodín,
- ostatných súkromných subjektov – súkromné podniky a neziskové organizácie (vrátane náboženských a dobročinných organizácií).

Zdroje medzinárodných agentúr a iné zahraničné zdroje môžu byť vyplácané vládami alebo priamo vzdelávacími inštitúciami.

Metodika UOE taktiež člení výdavky vynaložené vzdelávacími inštitúciami na jednotlivé výdavkové kategórie v rámci inštitúcií a podľa ISCED. Výdavkové kategórie zahŕňajú:

- výdavky na odmeny zamestnancov:
  - hrubé mzdy,
  - výdavky na dôchodkové zabezpečenie,
  - iné nemzdové náhrady;
- iné bežné výdavky:
  - výdavky na zmluvné a nakúpené služby,
  - výdavky na ostatné prostriedky,
  - pomoc vzdelávacích inštitúcií študentom,
  - iné vyžadované platby;
- kapitálové výdavky (na predmety s časom životnosti viac ako 1 rok):
  - výdavky na výstavbu, obnovu a veľké opravy budov,
  - výdavky na ich nové alebo náhradné zariadenie.

UOE sú členené v troch dimenziách, ktoré sú zobrazené v tab. 2:

- Prvá dimenzia, vyznačená na horizontálnej osi, definuje miesto, kam sú výdavky na vzdelávanie smerované – do vzdelávacích inštitúcií (školy, školské zariadenia, vysoké školy a ďalšie

a ostatných subjektov, ako aj súkromné zdroje s verejnou dotáciou.

- Údaje sú navyše členené podľa stupňov vzdelávania ISCED.

- Metodika pokrýva všetky verejné výdavky na vzdelávanie, bez ohľadu

Tab. 3: Vývoj výdavkov na vzdelávanie v SR (% HDP)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkové výdavky na vzdelávacie inštitúcie	4,74	4,39	4,34	3,96	4,07	4,75	4,80
Priame verejné výdavky na vzdelávacie inštitúcie	3,97	3,66	3,67	3,34	3,30	3,74	4,24
Výdavky na vzdelávacie inštitúcie zo zahraničia	0,02	0,03	0,05	0,08	0,07	0,30	0,02
Celkové súkromné výdavky na vzdelávacie inštitúcie	0,75	0,70	0,62	0,53	0,70	0,72	0,54
Celkové verejné výdavky na vzdelávanie	4,19	3,85	3,88	3,62	3,61	4,09	4,59
Priame verejné výdavky na vzdelávacie inštitúcie	3,97	3,66	3,67	3,34	3,30	3,74	4,24
Celkové verejné transfery súkromnému sektoru	0,22	0,19	0,21	0,28	0,31	0,35	0,35

Zdroj: ÚIPŠ

na to, či sú vynaložené na inštitúcie, alebo ide o transfer súkromným subjektom na úhradu životných nákladov študentov alebo na vzdelávacie služby. V prípade súkromných výdavkov sú pokryté len tie, ktoré priamo súvisia s tovarmi a so službami vzťahujúcimi sa na vzdelávanie.

(10) Vo verejnej diskusii sa používajú tieto dva kľúčové indikátory výdavkov:

- celkové výdavky na vzdelávacie inštitúcie,
- celkové verejné výdavky na vzdelávanie.

(11) Celkové výdavky na vzdelávacie inštitúcie zahŕňajú výdavky, ktoré smerujú na vzdelávacie inštitúcie (školy) z verejných zdrojov, zo zahraničia, od študentov a domácností, ako aj od iných súkromných jednotiek. Je to suma zdrojov, s ktorými vzdelávacie inštitúcie hospodária.

(12) Celkové verejné výdavky na vzdelávanie sa skladajú z dvoch častí. Prvou sú verejné výdavky na vzdelávacie inštitúcie, druhou zložkou sú transfery a platby z verejných zdrojov na vzdelávacie účely súkromným subjektom, t. j. či už študentom, alebo iným subjektom (napr. štipendiá, atď.). Celkové verejné výdavky na vzdelávanie sú preto vyššie ako verejné výdavky na vzdelávacie inštitúcie.

2.2 Údaje za SR

(13) Tab. 3 uvádza základné členenie výdavkov na vzdelávanie pre SR. Potrebne je zdôrazniť, že od roku 2010 došlo k metodickej zmene vykazovania údajov zo štrukturálnych fondov EÚ. Do roku 2010 boli vykazované v rámci zdrojov zo zahraničia, od roku 2010 sú vykazované ako priame verejné výdavky.

(14) Výdavky na vzdelávacie inštitúcie zo zahraničia a súkromné výdavky na vzdelávacie inštitúcie zahŕňajú v prípade Slovenska len výdavky na verejné inštitúcie. V prípade súkromného školstva od predškolskej výchovy až po vyššie stredné vzdelávanie sú zahrnuté len financie poskytované z verejných zdrojov. V prípade súkromných vysokých škôlách nie sú vyčíslené žiadne výdavky. Absencia týchto údajov je dôsledkom nedostupnosti takýchto údajov, pretože súkromné inštitúcie nie sú v tejto oblasti viazané povinnosťou vykazovať ich.

2.3 Medzinárodné porovnanie výdavkov

2.3.1 Celkové výdavky na vzdelávacie inštitúcie

(15) Celkové výdavky na vzdelávacie inštitúcie predstavovali roku 2009 v Slovenskej republike objem rovnajúci sa 4,75% HDP. Priemer krajín EÚ 21 bol 5,9% HDP a OECD 6,2 % HDP (tab. 4). (16) Pri pohľade na jednotlivé úrovne vzdelávania je zrejmé, že Slovensko vynakladá v pomere k HDP relatívne najmenej peňazí na vysoké školy. Vzhľadom na HDP boli výdavky na vzdelávanie na Slovensku roku 2009 len o 0,1 p.b vyššie než roku 1995. Priemer krajín OECD v tomto období stúpol až o 0,8 p.b (tab. 5).

Tab. 4: Výdavky na vzdelávacie inštitúcie podľa stupňa vzdelávania (2009, % HDP)

	Predškolské	ZŠ a stredoškolské	Vysokoškolské	Spolu
OECD	0,5	4	1,6	6,2
EÚ 21	0,6	3,8	1,4	5,9
SR	0,5	3,1	0,9	4,7
V3	0,6	3,2	1,2	5,1
SR/OECD (%)	91,9	77,3	59,8	76,2

Zdroj: OECD

ako pri iných, keď vynakladáme na žiaka približne 80 % z priemerných výdavkov na žiaka v OECD. Aj v tomto porovnaní zaostávame nielen za priemerom OECD, ale aj za priemerom V3 (tab. 8).

(21) Najviac podfinancované je v porovnaní s priemerom OECD vysokoškol-

výdavkov na HDP (teda veľkosť verejného sektora) na Slovensku v porovnaní s priemerom krajín OECD. Inými slovami, vláda má menej prostriedkov na rozdeľovanie medzi sektory financované z verejných výdavkov ako vlády iných krajín. Kvantitatívne vyjadrené: veľkosť verej-

ného sektora predstavuje približne 75 % priemeru OECD. Jednou z príčin tohto stavu je aj nízky výber daní. Druhou príčinou je, že podiel výdavkov na vzdelávanie na výdavkoch verejného sektora je nižší ako v iných krajinách. Z celkových verejných výdavkov išlo na vzdelávanie

Tab. 5: Výdavky na vzdelávacie inštitúcie podľa stupňa vzdelávania (% HDP, 1995, 2000, 2005)

	ZŠ a stredoškolské				Vysokoškolské				Spolu			
	1995	2000	2005	2009	1995	2000	2005	2009	1995	2000	2005	2009
SR	3,1	2,7	2,9	3,1	0,7	0,8	0,9	0,9	4,6	4,1	4,4	4,7
OECD	3,6	3,5	3,8	4,0	1,2	1,3	1,5	1,6	5,4	5,3	5,8	6,2
V3	3,4	3,1	3,3	3,2	0,8	0,9	1,2	1,2	4,9	4,7	5,2	5,1
SR/OECD	84,3	75,7	76,5	77,3	59,7	59,6	62,7	59,8	86,7	75,9	76,1	76,2

Zdroj: OECD

Tab. 6: Výdavky na vzdelávacie inštitúcie podľa stupňa a zdroja (2009, % HDP)

	Predškolské			ZŠ a stredoškolské			Vysokoškolské			Spolu		
	Verejné	Súkromné	Spolu	Verejné	Súkromné	Spolu	Verejné	Súkromné	Spolu	Verejné	Súkromné	Spolu
OECD	0,5	0,1	0,6	3,7	0,3	4,0	1,1	0,5	1,6	5,4	0,9	6,3
EÚ 21	0,5	0,1	0,6	3,7	0,2	3,9	1,2	0,3	1,5	5,5	0,5	6,0
SR	0,4	0,1	0,5	2,7	0,3	3,1	0,7	0,3	0,9	4,1	0,6	4,7
V3	0,6	0,1	0,6	3,0	0,2	3,3	1,0	0,4	1,4	4,7	0,7	5,3

Zdroj: OECD

2.3.2 Verejné vs. súkromné výdavky na vzdelávacie inštitúcie

(17) Z hľadiska zdrojov financovania vzdelávacích inštitúcií v pomere k HDP Slovensko zaostáva najmä vo financovaní z verejných zdrojov. Financovanie zo súkromných zdrojov (vrátane zahraničných zdrojov) zohráva v rámci krajín OECD relatívne najdôležitejšiu úlohu v prípade vysokoškolského vzdelávania (tab. 6).

2.3.3 Výdavky vzdelávacích inštitúcií na jedného žiaka

(18) Časť rozdielov vo financovaní školstva je spôsobená počtom žiakov. Vo všeobecnosti čím menej má krajina žiakov, tým menej zdrojov potrebuje na ich vzdelávanie. Krajina s vyššími celkovými výdavkami, ale

Tab. 7: Ročné výdavky vzdelávacích inštitúcií na jedného študenta (2009, USD PKS)

	Predškolské	I. stupeň ZŠ	II. stupeň ZŠ a stredoškolské	Vysokoškolské	Celkovo
OECD	6 670	7 719	9 312	13 728	9 252
EÚ 21	6 807	7 762	9 513	12 967	9 122
SR	4 433	5 099	4 658	6 758	5 134
V3	4 936	4 655	5 381	8 177	5 703

Zdroj: OECD

Tab. 8: Ročné výdavky vzdelávacích inštitúcií na jedného študenta v porovnaní s HDP na obyvateľa (2009, USD PKS)

	Predškolské	I. stupeň ZŠ	II. stupeň ZŠ a stredoškolské	Vysokoškolské	Celkovo
OECD	20	23	27	42	29
EÚ 21	21	22	27	39	28
SR	20	23	21	30	23
V3	24	22	25	39	27

Zdroj: OECD

Tab. 9: Celkové verejné výdavky na vzdelávanie

	Podiel na celkových verejných výdavkoch (%)				Podiel na HDP (%)			
	1995	2000	2005	2009	1995	2000	2005	2009
OECD	11,7	12,6	13,0	13,0	5,3	5,2	5,3	5,8
EÚ 21	10,4	11,4	11,8	11,5	5,3	5,1	5,3	5,8
SR	9,4	7,5	10,1	9,8	4,6	3,9	3,8	4,1
V3	10,0	10,8	11,0	10,4	5,0	4,6	5,0	4,9

Zdroj: OECD

s veľkým počtom žiakov môže na jedného žiaka vynakladať v skutočnosti menej peňazí než krajina s nižšími celkovými výdavkami, ale s nižším počtom žiakov.

(19) Slovensko vynakladá na jedného žiaka po zohľadnení rôznych cenových hladín jednotlivých krajín menej, než je priemer OECD aj V3. To platí pre všetky stupne vzdelávania okrem primárneho, kde na jedného žiaka sú výdavky v SR mierne vyššie, než je priemer krajín V3. V priemere za všetky stupne vzdelávania na Slovensku vynakladáme na jedného žiaka, resp. študenta len 55 % z toho, čo dávajú na jedného žiaka, resp. študenta v priemere krajiny OECD (tab. 7).

(20) Vzťah medzi výdavkami na žiaka a HDP na obyvateľa je silný. V prípade primárneho a sekundárneho vzdelávania je lineárny, v prípade terciárneho vzdelávanie je mierne exponenciálny. Inak povedané, v prípade primárneho a sekundárneho vzdelávania platí, že čím vyššie HDP na obyvateľa, tým sú výdavky na žiaka priamo úmerne vyššie. Uvedený vzťah je možné zohľadniť prostredníctvom vyjadrenia výdavkov na žiaka v pomere k HDP na obyvateľa. Z dôvodov nášho nižšieho HDP na obyvateľa zaostávame za priemerom OECD pri takomto porovnaní menej

ské vzdelávanie. Napríklad v porovnaní s priemerom OECD dávame na jedného študenta vysokej školy až o 30% menej, a to aj po zohľadnení nášho nižšieho HDP na obyvateľa. Naopak, najmenej zaostávame vo financovaní predškolského a primárneho vzdelávania.

2.3.4 Verejné výdavky na vzdelávanie

(22) Verejné výdavky na vzdelávanie zahŕňajú tú časť výdavkov vzdelávacích inštitúcií, ktorá plynie z verejných zdrojov, ako aj transfery a platby z verejných zdrojov na vzdelávacie účely súkromným subjektom, t. j. či už študentom, alebo iným subjektom (napr. štipendiá, atď.).

(23) V medzinárodnom porovnaní patria celkové verejné výdavky na vzdelávanie na Slovensku medzi najnižšie v OECD. Platí to vo vyjadrení výdavkov ako ich podielu na HDP, ale aj v ich vyjadrení ako podielu na celkových verejných výdavkoch. Výdavky Slovenska na vzdelávanie z verejných zdrojov roku 2009 boli 4,1% HDP, pričom priemer V3 bol 4,9% HDP a priemer OECD 5,8% HDP. Zlou správou, je že Slovensko nedobieha vyspelé krajiny (tab. 9). (24) Naše zaostávanie má dve príčiny, ktoré majú približne rovnaký vplyv. Prvou je nižší podiel celkových verejných

Tab. 10: Vývoj verejných výdavkov v SR podľa jednotlivých funkcií (% HDP)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Spolu	37,7	38,0	36,5	34,2	34,9	41,5	40,0	38,2
Všeobecné verejné služby	5,6	6,1	4,7	3,7	3,7	5,4	6,3	5,9
Obrana	1,9	1,6	1,7	1,5	1,3	1,5	1,2	1,0
Verejný poriadok a bezpečnosť	2,3	2,0	2,1	1,9	2,0	2,4	2,6	2,4
Ekonomická oblasť	4,3	3,8	3,9	4,1	5,1	5,2	3,6	3,7
Ochrana životného prostredia	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,9	1,0
Bývanie a občianska vybavenosť	0,8	0,8	0,7	0,8	0,6	0,8	1,0	1,0
Zdravníctvo	4,7	4,8	5,8	6,4	7,0	7,8	6,4	5,9
Rekreácia, kultúra a náboženstvo	1,3	1,0	0,9	0,7	0,9	1,1	1,2	1,1
Vzdelávanie	3,9	4,0	3,7	3,9	3,5	4,3	4,5	4,0
Sociálne zabezpečenie	12,1	13,2	12,3	10,6	10,2	12,3	12,2	11,9

Zdroj: Eurostat

Tab. 11: Vývoj verejných výdavkov v SR podľa jednotlivých funkcií (% celkových verejných výdavkov)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Všeobecné verejné služby	15,0	16,0	12,8	10,9	10,5	13,1	15,8	15,4
Obrana	5,0	4,3	4,7	4,5	3,8	3,6	3,1	2,7
Verejný poriadok a bezpečnosť	6,2	5,4	5,6	5,5	5,8	5,8	6,6	6,4
Ekonomická oblasť	11,5	9,9	10,6	12,1	14,5	12,6	8,9	9,8
Ochrana životného prostredia	1,7	1,7	1,9	1,8	1,9	1,6	2,3	2,7
Bývanie a občianska vybavenosť	2,1	2,0	2,0	2,2	1,9	1,8	2,5	2,6
Zdravníctvo	12,4	12,8	16,0	18,7	19,9	18,8	16,0	15,5
Rekreácia, kultúra a náboženstvo	3,4	2,8	2,4	2,0	2,6	2,6	3,0	3,0
Vzdelávanie	10,5	10,4	10,2	11,3	10,0	10,4	11,2	10,6
Sociálne zabezpečenie	32,2	34,8	33,8	31,0	29,1	29,6	30,6	31,3

Zdroj: Eurostat

v posledných rokoch v SR približne 10% zdrojov. Priemer OECD je 13,0% z celkových verejných výdavkov.

3. Metodika COFOG

3.1 Charakteristika metodiky

(25) Funkčná klasifikácia výdavkov verejnej správy COFOG (*Classification of the Functions of Government*) je súčasťou Systému národných účtov z roku 1993. Je určená na štatistické účely a na účely medzinárodného porovnávania ukazovateľov.

(26) Predmetom klasifikácie sú výdavky jednotlivých verejných inštitúcií (výdavky verejnej správy). Využíva sa na klasifikáciu výdavkov poskytovaných verejnými inštitúciami. Vzťahuje sa na sektor verejných inštitúcií zaoberajúcí sa prerozdeľovaním národného dôchodku a tiež na neziskové inštitúcie kontrolované a financované vládou.

(27) Klasifikácia COFOG je štvorúrovňová. Prvé tri úrovne sú medzinárodne štandardizované, štvrtá úroveň zohľadňuje národné špecifiká triedenia výdavkov verejnej správy podľa účelu ich použitia.

3.2 Údaje za SR

(28) Tab. 10 obsahuje členenie verejných výdavkov podľa funkčnej klasifikácie. Verejné výdavky na vzdelávanie v SR dlhodobo oscilujú okolo 4% HDP.

(29) Na uvedené rozdelenie je možné pozrieť sa aj relatívne, a to v pomere k celkovým verejným výdavkom. Verejné výdavky na vzdelávanie v SR predstavujú približne 10 – 11 % z celkových verejných výdavkov (tab. 11).

3.3. Medzinárodné porovnanie

(30) Verejné výdavky na vzdelávanie podľa metodiky COFOG je možné porovnať aj medzinárodne. Na obr. 3 je zobrazená alokácia verejných výdavkov na Slovensku za rok 2011 (najnovší dostupný údaj) v porovnaní s medzinárodnými *benchmarkmi* za rok 2010. Na porovnanie sme použili štyri rôzne *benchmarky*: EÚ 27, EÚ 15, V3 a priemer piatich európskych krajín, ktoré sa najlepšie umiestnili v rebríčku OECD *Better Life*, konkrétne ide o Dánsko, Holandsko, Švédsko, Nórsko a Švajčiarsko (skratka SC).

(31) V porovnaní s priemerom „úspešných“ krajín dávame relatívne najmenej verejných prostriedkov práve na vzdelávanie. V porovnaní s priemerom EÚ 27 a EÚ 15 relatívne viac z balíka verejných výdavkov plynie v priemere v týchto krajinách v porovnaní so Slovenskom do sociálneho zabezpečenia (vyplýva to z demografickej štruktúry obyvateľstva) a obrany. Vzdelávanie je však trefou rela-

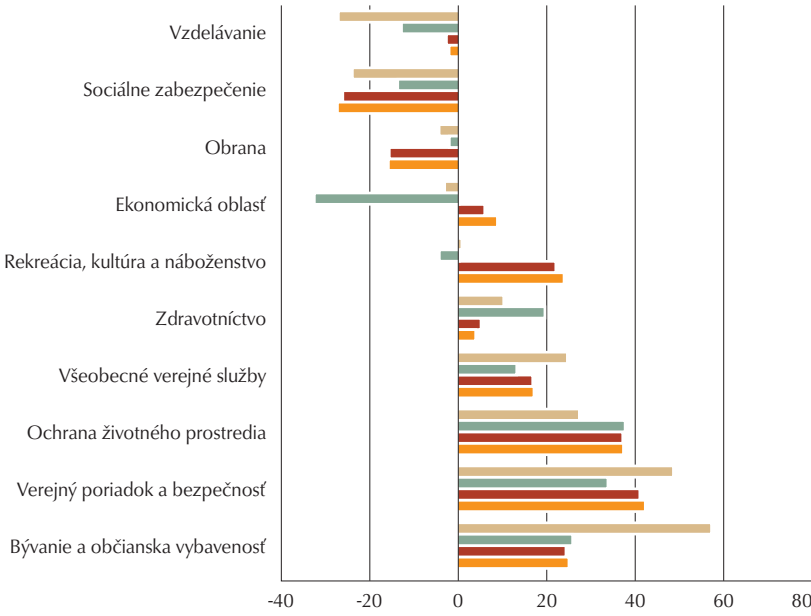

tívne najviac podfinancovanou oblasťou verejných výdavkov. Dokonca na vzdelávanie vynakladáme z verejných zdrojov menší podiel aj v porovnaní s priemerom krajín V3. (32) Údaje v grafe znamenajú, o koľko percent vynakladáme na danú oblasť menšiu alebo väčšiu časť z celkových verejných výdavkov. Napríklad „úspešné“ krajiny vynaložili roku 2010 v priemere

13,4% z celkových výdavkov na vzdelávanie, Slovensko roku 2011 vynaložilo na vzdelávanie 10,6% z celkových výdavkov, čo je relatívne o 26% menej. Inak povedané, záporné hodnoty predstavujú oblasti, ktoré sú na Slovensku v porovnaní s konkrétnym *benchmarkom* podfinancované. Naopak, kladné hodnoty predstavujú oblasti, kde vynakladáme z verejných financií relatívne viac.

Obr. 3: Kde dávame z verejných výdavkov relatívne viac (+) a kde menej (-) z celkových verejných výdavkov (% , SR 2011, ostatné krajiny 2010)

Legenda: SC, V3, EÚ 27, EÚ 15.

Pozn.: Záporné hodnoty znamenajú, že výdavky v SR na danú oblasť sú relatívne nižšie, ako je tomu pri danom benchmarku. Zdroj: Eurostat

Príloha č. 4: Financovanie originálnych kompetencií v školstve

Úvod

- (1) Cieľom tohto materiálu je urobiť základnú analýzu príjmov obcí a vyšších územných celkov (VÚC) z dane z príjmu fyzických osôb (DPFO) na výkon originálnych kompetencií v školstve, ich výdavkov na tento účel a porovnať ich.
- (2) Finančné toky na zabezpečenie výkonov škôl a školských zariadení sú rozdelené podľa dvoch druhov kompetencií:
- a) prenesené kompetencie – financovanie preneseného výkonu štátnej správy v školstve na obce a samosprávne kraje,
  - b) originálne kompetencie – financovanie výkonu samosprávnych funkcií obcami a samosprávnymi krajinami.

- (3) Obce v rámci svojich originálnych kompetencií na úseku školstva financujú:
- a) náklady na výchovu a vzdelávanie:
    - i) žiakov základných umeleckých škôl (ZUŠ), poslucháčov jazykových škôl (JŠ), detí materských škôl (MŠ) a školských zariadení (SZ) vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti,
    - ii) do dovŕšenia 15 rokov veku žiakov ZUŠ, poslucháčov JŠ, detí MŠ a SZ neštátnych zriaďovateľov;
  - b) náklady na stravovanie žiakov:
    - i) škôl vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti,
    - ii) do dovŕšenia 15 rokov veku zo škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti neštátnych zriaďovateľov,
    - iii) ZŠ a ZŠ pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) v zriaďovateľskej pôsobnosti obvodného úradu (ObÚ) v sídle kraja, ak sa stravujú v zariadeniach školského stravovania v zriaďovateľskej pôsobnosti obce, alebo neštátneho zriaďovateľa.

- (4) Vyššie územné celky v rámci svojich originálnych kompetencií na úseku školstva financujú:
- a) náklady na výchovu a vzdelávanie:
    - i) žiakov ZUŠ, poslucháčov JŠ a detí SZ vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti,

- ii) po dovŕšení 15 rokov veku žiakov ZUŠ, poslucháčov JŠ a žiakov SZ neštátnych zriaďovateľov,
  - iii) do dovŕšenia 15 rokov veku žiakov neštátnej školy v prírode;
- a) náklady na stravovanie žiakov:
    - i) škôl vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti,
    - ii) po dovŕšení 15 rokov veku zo škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti neštátnych zriaďovateľov,
    - iii) stredných škôl, stredných škôl pre žiakov so ŠVVP, odborných učilíš a praktických škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti ObÚ v sídle kraja, ak sa stravujú v zariadeniach školského stravovania v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC, štátom uznanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti alebo inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby.

- (5) Originálne kompetencie obcí a vyšších územných celkov sa od 1. 1. 2005 finančne zabezpečujú z vlastných príjmov obcí a samosprávnych krajov.

1. Financovanie originálnych kompetencií v školstve obcami

- #### 1.1 Zdroje na financovanie originálnych kompetencií
- (6) V prípade obcí sa 40% z výnosu DPFO určeného pre obce rozdelí jednotlivým obciam podľa počtu žiakov (detí, poslucháčov):
- a) ZUŠ, MŠ, JŠ a SZ v zriaďovateľskej pôsobnosti obce,
  - b) do dovŕšenia 15 rokov veku v prípade cirkevnej ZUŠ, súkromnej ZUŠ, cirkevnej MŠ, súkromnej MŠ, cirkevnej JŠ, súkromnej JŠ, cirkevného SZ a súkromného SZ na území obce, ktorých zriaďovateľom môže byť aj obec alebo ObÚ v sídle kraja.
- (7) Počet žiakov je prepočítaný koeficientom podľa typu uvedených zariadení.

- (8) Od 1. 1. 2013 obce dostanú v závislosti od počtu detí MŠ a ZŠ s použitím koeficientu 1,5 finančné prostriedky na správu školských objektov v zriaďovateľskej pôsobnosti obce. Tieto finančné prostriedky môžu byť použité ako kapitálové výdavky pre školy a školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti obce.
- (9) Obec môže použiť na financovanie originálnych kompetencií v školstve väčšiu aj menšiu časť z DPFO, ako jej je

- potencie v oblasti školstva. V tab. 1 je uvedený výnos obcí z DPFO na originálne kompetencie v oblasti školstva, ako aj suma na jedného prepočítaného žiaka.
- (13) Za vlastné príjmy rozpočtu obce (kód zdroja 41) sa považujú nielen podiely z DPFO, ale napríklad aj výnosy z miestnych daní a poplatkov či nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce a z činnosti obce a jej rozpočtových organizácií.

Tab. 1: Výnos obcí z DPFO na originálne školské kompetencie

Rok	Výnos DPFO v €	40-% podiel na školstvo	Mimoriadna dotácia	Prepočítaný počet žiakov celkovo	Z toho prepočítaných žiakov neštátnych	Suma na 1 prepočítaného žiaka v €
2005	883 339 896,4	353 335 959	•	7 979 634,0	•	44,28
2006	1 001 600 273,5	400 640 109	•	7 503 555,8	•	53,39
2007	1 076 762 335,0	430 704 934	18 509 593	7 364 333,5	•	58,49
2008	1 280 973 008,4	512 389 203	•	7 725 603,1	429 737,6	66,32
2009	1 207 012 990,3	482 805 196	•	7 829 053,9	485 634,0	61,67
2010	995 641 070,0	398 256 428	•	8 219 808,5	659 921,3	48,45
2011	1 180 187 969,0	472 075 188	•	8 003 026,9	712 982,9	58,99
2012	1 197 828 226,0	479 131 290	•	8 395 887,8	862 645,1	57,07
2013	1 256 003 993,0	502 401 597	•	8 483 996,1	694 303,5	59,22

Zdroj: DPFO – údaje z MF SR, PPŽ (prepočítaný počet žiakov) – údaje z MŠV a Š SR

- určené výpočtom. O objeme poskytovaných finančných prostriedkov rozhoduje obecné zastupiteľstvo.
- (10) Obec poskytuje na základe žiadosti neštátneho zriaďovateľa z finančných prostriedkov, ktoré dostala na originálne kompetencie, dotácie na mzdy a prevádzku neštátnemu zriaďovateľovi ZUŠ, MŠ, JŠ a SZ, ktoré sú zriadené na území obce. Takíto zriaďovatelia môžu požiadať obec o dotáciu na dieťa alebo žiaka do dovŕšenia 15 rokov veku.
- (11) Výšku finančných prostriedkov určených na mzdy a prevádzku na žiaka ZUŠ, MŠ, JŠ a SZ určí obec vo všeobecne záväznom nariadení obce. Na žiaka neštátnej ZUŠ, MŠ, JŠ a SZ poskytne obec finančné prostriedky najmenej vo výške 88% zo sumy určenej na mzdy a prevádzku na žiaka ZUŠ, MŠ, JŠ a SZ v zriaďovateľskej pôsobnosti obce.
- (12) V nasledujúcej časti sa zameriame na podiely z DPFO, ktoré obce dostali v jednotlivých rokoch na originálne kom-

- (14) V prípade školstva k vlastným príjmom rozpočtu obce budeme brať ďalej do úvahy okrem DPFO aj:
- a) poplatky za materské školy a školské zariadenia (podpoložka 223002), ktoré platia rodičia na úhradu nákladov v zmysle §23 písm. j) zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy v súlade s osobitnými školskými predpismi v MŠ a SZ,
  - b) stravné (podpoložka 223003), ktoré platia rodičia za svoje deti. Čo sa týka kvantifikácie príjmov za stravné (223003), problém je v tom, že príjmy nie sú analyticky odlišené.

- V globálnych príjmoch za stravné sú uvedené príjmy za stravné v školstve, ale aj za stravné zamestnancov samosprávy, od klientov sociálnych zariadení. Z uvedených skutočností vyplýva, že by bolo potrebné zabezpečiť analytické rozlišovanie príjmov za stravné tak, aby sme vedeli, ktoré príjmy sú za školstvo, a aby v nich neboli financie za potraviny.

- (15) Pokiaľ budeme uvádzať príjmy za stravné v regionálnom školstve, budú uvedené len príjmy za stravné v organizáciách s právnou subjektivitou, lebo na ich úrovni vieme rozlíšiť, či ide o školské organizácie, alebo nie.
- (16) V ďalšom postupe budeme brať do úvahy celkové zdroje na financovanie školských originálnych kompetencií roku 2011 vo výške 496,8 mil eur, ktoré sú súčtom výnosu obcí z DPFO na originálne školské kompetencie, poplatkov za materské školy a školské zariadenia a stravné, ktoré platia rodičia za svoje deti.

Tab. 2: Celkové zdroje obcí na financovanie školských originálnych kompetencií roku 2011

	Suma v EUR
DPFO	472 075 188
Poplatky za MŠ a SZ (pol. 223002)	18 199 769
Stravné (len školy a SZ s právnou subjektivitou)	6 522 911
Príjmy spolu	496 797 868

Tab. 3: Výdavky obcí z vlastných príjmov (kód zdroja č. 41) vynaložené na školské originálne kompetencie

Výdavky roku 2011 z kódu zdroja 41			Výdavky v €	%
09.1.1	09.1.1	Predškolská výchova	227 771 477	45,41
09.1.2	09.1.2	Základné vzdelanie	37 005 171	7,38
09.5.0 Nedefinovateľné vzdelávanie	09.5.0.1	Zariadenia záujmového vzdelávania	136 114 204	27,13
	09.5.0.2	Centrá voľného času		
	09.5.0.3	Jazykové školy		
09.6.0 Služby	09.6.0.1	Školské stravovanie v predškolských zariadeniach a základných školách	100 747 341	20,08
	09.6.0.4	Domovy mládeže		
	09.6.0.6	Školské stravovanie a ubytovanie v špeciálnych školách		
	09.6.0.7	Strediská služieb škole		
	09.6.0.8	Zariadenia výchovného poradenstva		
	09.6.0.9	Zariadenia výchovnej prevencie		
Spolu			501 638 193	100,00

Zdroj: Datacentrum (MF SR)

Tab. 4: Výnos VÚC z DPFO na školské originálne kompetencie

Rok	Výnos DPFO v €	15-% podiel na školstvo	Mimoriadna dotácia	Počet obyvateľov od 15 do 18 rokov	Suma na 1 obyvateľa vo veku 15 – 18 rokov
2005	295 304 739	44 295 711	•	338 922	130,70
2006	334 829 426	50 224 414	•	329 314	152,51
2007	359 942 000	53 991 300	6 543 000	322 136	167,60
2008	428 206 000	64 230 900	•	317 091	202,56
2009	403 482 298	60 522 345	•	309 067	195,82
2010	332 825 000	49 923 750	•	302 271	165,16
2011	394 515 150	59 177 273	•	289 280	204,57
2012	401 102 000	60 165 300	•	272 999	220,39
2013	420 588 000	63 088 200	•	258 484	244,07

Zdroj: DPFO – údaje z MF SR

1.2 Výdavky obcí na financovanie originálnych kompetencií

(17) Výdavky obcí v rámci ich originálnych kompetencií na úseku školstva sú výdavky pochádzajúce z vlastných príjmov obcí (kód zdroja č. 41), ktoré boli vynaložené na vlastné MŠ, ZUŠ, JŠ a ŠZ a poskytnuté neštátnym zriaďovateľom MŠ, ZUŠ, JŠ a ŠZ pre ich deti vo veku do 15 rokov na tieto oblasti, resp. inštitúcie zadané v rámci funkčnej klasifikácie:

- 09.1.1 Predškolská výchova,
- 09.1.2 Základné vzdelanie,
- 09.5.0.1 Zariadenia záujmového vzdelávania,
- 09.5.0.2 Centrá voľného času,
- 09.5.0.3 Jazykové školy,
- 09.6.0.1 Školské stravovanie v predškolských zariadeniach a základných školách,
- 09.6.0.4 Domovy mládeže,
- 09.6.0.6 Školské stravovanie a ubytovanie v špeciálnych školách,
- 09.6.0.7 Strediská služieb škole,
- 09.6.0.8 Zariadenia výchovného poradenstva,
- 09.6.0.9 Zariadenia výchovnej prevencie.

(18) Výdavky obcí z vlastných príjmov vynaložené na originálne kompetencie v oblasti školstva roku 2011 predstavovali 501,6 mil. eur. Štruktúru výdavkov obcí dokumentuje tab. 3.

1.3 Bilancia obcí vo financovaní originálnych kompetencií

(19) Z porovnania výdavkov (501,6 mil. eur) a príjmov obcí (496,8 mil. eur) v oblasti školstva za rok 2011 vyplýva, že obce vynaložili na oblasť školstva z vlastných príjmov o 4,8 mil. eur (0,97%) viac, ako dostali vo vyššie uvedených príjmoch. Ak by sme poznali príjmy za stravné v materských školách bez právnej subjektivity,

boli by vlastné príjmy obcí vyššie a bilancia v neprospech obcí by bola nižšia.

(20) Aj keď je bilancia v priemere takmer nulová, zaujímavé je pozrieť sa aj na distribúciu medzi jednotlivými obcami. Histogram na obr. 1 zobrazuje počet obcí podľa percentuálneho rozdielu medzi výdavkami a vlastnými príjmami na vzdelávanie.

(21) Z celkového počtu obcí 2 887 je 803 takých obcí, ktoré nevykázali počet detí v MŠ, ZUŠ, JŠ a ŠZ, a teda nedostali finančné prostriedky z DPFO na školské originálne kompetencie. Z týchto obcí je 162 takých, ktoré vykázali príjmy na položke 223002 – poplatky za MŠ a ŠZ alebo čerpanie výdavkov (funkčná klasifikácia 09).

(22) Z ostatných obcí (2 083), ktoré vykázali počty detí v MŠ, ZUŠ, JŠ a ŠZ, tvorí rozdiel medzi výdavkami a príjmami na školské originálne kompetencie maximálne 15% v prípade 1 067 obcí (51%). Menej ako 85% poskytlo 611 obcí (29%) a viac ako 115% poskytlo 406 obcí (20%) – pozri obr. 1.

2. Financovanie originálnych kompetencií v školstve VÚC

2.1 Zdroje na financovanie originálnych kompetencií

(23) V prípade VÚC sa 15% z výnosu dane z príjmov fyzických osôb určeného pre VÚC rozdelí jednotlivým VÚC len podľa počtu obyvateľov vyššieho územného celku vo veku pätnásť až osemnásť rokov s trvalým pobytom na jeho území k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka.

(24) Podiel VÚC na výnose dane sa vynásobí mesačne koeficientom jednotlivých VÚC.

(28) V nasledujúcej časti sa zameriame na podiely na daniach v správe štátu pre VÚC (DPFO). Tab. 4 zobrazuje, koľko dostali VÚC finančných prostriedkov v jednotlivých rokoch po fiškálnej decentralizácii z DPFO a koľko z tohto objemu bolo napočítané na školské originálne kompetencie.

(29) Za vlastné príjmy rozpočtu VÚC (kód zdroja 41) sa považujú nielen podiely na daniach v správe štátu (DPFO), ale napríklad aj výnosy z miestnych daní a poplatkov či nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku VÚC a z činnosti obce a jej rozpočtových organizácií.

(30) V prípade školstva k vlastným príjmom rozpočtu VÚC (kód zdroja 41) budeme brať do úvahy okrem DPFO aj:

- poplatky za školské zariadenia (položka 223002), ktoré platia rodičia v ŠZ na úhradu nákladov v zmysle §23 písm. j) zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy v súlade s osobitnými školskými predpismi,
- stravné (položka 223003), ktoré platia rodičia za svoje deti. Čo sa týka kvantifikácie príjmov za stravné (223003), aj tu je rovnaký problém ako v prípade obcí. Príjmy za stravné nie sú analyticky rozlíšené. V globálnych príjmoch za stravné sú uvedené

Tab. 5: Celkové zdroje VÚC na financovanie školských originálnych kompetencií roku 2011

	Suma v EUR
DPFO po vynásobení koeficientom VÚC	59 179 252
Poplatky za ŠZ (pol. 223002) – kód zdroja 41	453 209
Stravné (pol. 223003) – kód zdroja 41 (len školy a ŠZ s právnou subjektivitou)	332 762
Príjmy spolu	59 965 223

Tab. 6: Výdavky VÚC z vlastných príjmov (kód zdroja č. 41) vynaložené na školské originálne kompetencie roku 2011

Výdavky roku 2011 z kódu zdroja 41			Výdavky v €	%
09.1.2	09.1.2	Základné vzdelanie	41 951	0,07
09.2	09.2	Stredoškolské vzdelávanie	16 200 538	26,75
09.3	09.3	Pomaturitné vzdelávanie	0	0
09.5.0 Nedefinovateľné vzdelávanie	09.5.0.1	Zariadenia záujmového vzdelávania	8 069 651	13,32
	09.5.0.2	Centrá voľného času		
	09.5.0.3	Jazykové školy		
09.6.0 Služby	09.6.0.1	Školské stravovanie v predškolských zariadeniach a základných školách	36 253 222	59,86
	09.6.0.2	Školské stravovanie v stredoškolských zariadeniach		
	09.6.0.4	Domovy mládeže		
	09.6.0.6	Školské stravovanie a ubytovanie v špeciálnych školách		
	09.6.0.7	Strediská služieb škole		
	09.6.0.8	Zariadenia výchovného poradenstva		
	09.6.0.9	Zariadenia výchovnej prevencie		
Spolu			60 565 362	100,00

Zdroj: Štátna pokladnica

(25) VÚC môže použiť na financovanie originálnych kompetencií v školstve väčšiu aj menšiu časť podielových daní, ako je jej určené výpočtom. O objeme poskytovaných finančných prostriedkov rozhoduje zastupiteľstvo VÚC.

(26) VÚC poskytuje na základe žiadosti zriaďovateľa dotácie na mzdy a prevádzku neštátnemu zriaďovateľovi ZUŠ, JŠ a ŠZ. Neštátny zriaďovateľ ZUŠ, JŠ a ŠZ, ktoré sú zriadené na území samosprávneho kraja, môže požiadať samosprávny kraj o dotáciu na žiaka nad 15 rokov veku na mzdy a prevádzku takých ZUŠ, JŠ a ŠZ, ktorých zriaďovateľom môže byť aj samosprávny kraj alebo ObÚ v sídle kraja, a na dieťa alebo žiaka do dovŕšenia 15 rokov veku takého školského zariadenia, ktorého zriaďovateľom nemôže byť obec a nemôže byť ObÚ v sídle kraja (napr. škola v prírode).

(27) Výšku finančných prostriedkov určených na mzdy a prevádzku na žiaka ZUŠ, JŠ a ŠZ určí VÚC vo svojom všeobecne záväznom nariadení. Na žiaka neštátnej ZUŠ, MŠ, JŠ a ŠZ poskytne VÚC finančné prostriedky najmenej vo výške 88% zo sumy určenej na mzdy a prevádzku na žiaka ZUŠ, JŠ a ŠZ v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC.

príjmy za stravné v školstve, za stravné zamestnancov samosprávy aj za stravné napríklad od klientov sociálnych zariadení. Pokiaľ budeme uvádzať príjmy za stravné v regionálnom školstve, budú uvedené len príjmy za stravné v organizáciách s právnou subjektivitou.

(31) Celkové zdroje na financovanie školských originálnych kompetencií VÚC roku 2011 sme vypočítali ako súčet výnosov VÚC z DPFO na originálne školské kompetencie, poplatkov za školské zariadenia a zo stravného, ktoré platia rodičia

za svoje deti. Roku 2011 mali VÚC k dispozícii takto definované zdroje vo výške 60,0 mil. eur (tab. 5).

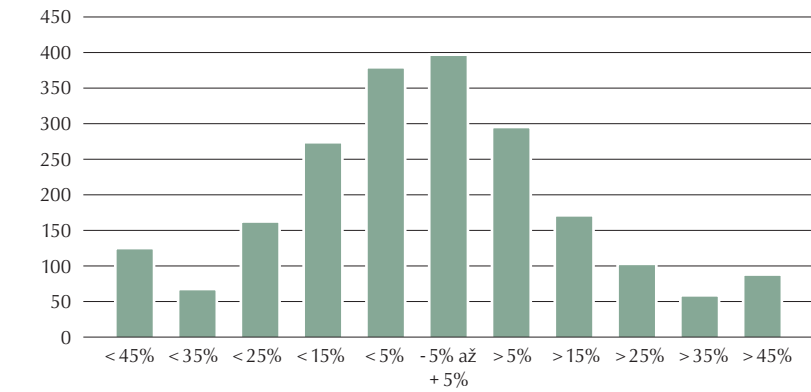
2.2 Výdavky VÚC na financovanie originálnych kompetencií

(32) Výdavky VÚC v rámci ich originálnych kompetencií na úseku školstva sú výdavky pochádzajúce z vlastných príjmov VÚC (kód zdroja č. 41), ktoré boli vynaložené na vlastné ZUŠ, JŠ a ŠZ a poskytnuté neštátnym zriaďovateľom ZUŠ, JŠ a ŠZ pre ich deti vo veku nad 15 rokov na tieto oblasti, resp. inštitúcie zadané v rámci štatistickej klasifikácie výdavkov verejnej správy (tzv. funkčná klasifikácia COFOG):

- 09.1.2 Základné vzdelanie,
- 09.2 Stredoškolské vzdelávanie,
- 09.3 Pomaturitné vzdelávanie,
- 09.5.0.1 Zariadenia záujmového vzdelávania,
- 09.5.0.2 Centrá voľného času,
- 09.5.0.3 Jazykové školy,
- 09.6.0.1 Školské stravovanie v predškolských zariadeniach a základných školách,
- 09.6.0.2 Školské stravovanie v stredoškolských zariadeniach,
- 09.6.0.4 Domovy mládeže,
- 09.6.0.6 Školské stravovanie a ubytovanie v špeciálnych školách,
- 09.6.0.7 Strediská služieb škole,
- 09.6.0.8 Zariadenia výchovného poradenstva,
- 09.6.0.9 Zariadenia výchovnej prevencie.

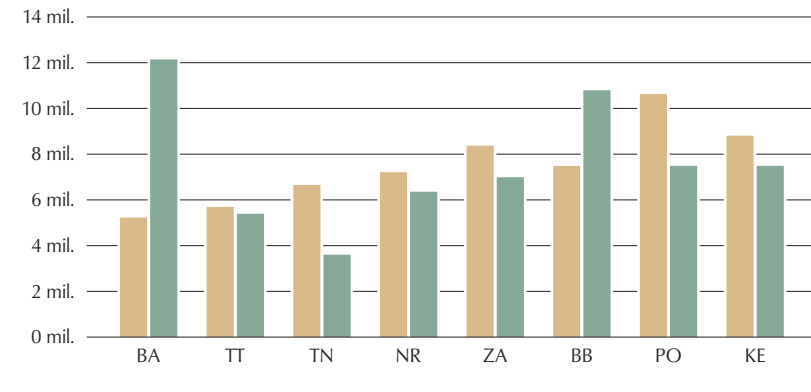
(33) Výdavky VÚC z vlastných príjmov (kód zdroja č. 41) vynaložené na školské originálne kompetencie roku 2011 pred-

Obr. 1: Prehľad o počte obcí a o pomere ich výdavkov a príjmov na školské originálne kompetencie

Zdroj: Datacentrum (MF SR)

Obr. 2: Príjmy a výdavky VÚC na školské originálne kompetencie

Legenda: príjmy, výdavky.

Zdroj: Štátna pokladnica